

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ**

Ἐκδοτεία
ΠΑΝ. Κ. ΚΡΗΣΤΟΥ — ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

Ἐπιμέλεια
ΒΑΣ. Σ. ΦΕΥΤΟΓΚΑ — ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
Διδασκῶν τῆς Θεολογίας

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 16

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΝΔΡΙΑΝΤΑΣ Α' — Γ'

Εισαγωγή — Μετάφρασις — Σχόλια
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Γ. ΣΤΑΜΟΥ
Θεολόγου - Γυμνασιάρχου

Κέρνον: B. Montfaucon

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αί εις τοὺς ἀνδρείους εἶσοι καὶ μία ἐπιλίξις τοῦ μεγάλου τῆς Ἐκκλησίας Πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Κρουσότου, «δοτικὸς μόνος ἐν πάντων τῶν Πατρῶν καὶ διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας ἀνομήσθη Κρουσότος καὶ ἄλλοις πράγματι τοιοῦτοι» ἀποκαλοῦσιν «ἔξοχον καὶ θαυμαστὸν μνημῖον τῆς ἰσχυρῆς αὐτοῦ δράσεως» ἐν τῇ Ἐπιτομῇ κατὰ τὴν μεγάλην ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Α' στίχων τοῦ 887, ὅτε διακαυθῆθῃ ἡ τύχη τῆς περιλήψεως ταύτης πόλεως τῆς Ἀντιόχειας, καὶ κατέχουσιν ἱδιόχουσαν θέσιν ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ θεσπετοῦ τούτου Πατρὸς ἀπὸ ἀπόψεως περιτομητοῦ καὶ μορφῆς.

Πρὸς πληρετέραν γνώσιν καταστήσιν κρινομέν ἀναγκαῖον εἰσαγωγικῶς νὰ προτάξωμεν ὀλίγα τινα, πρῶτον περὶ τῆς πόλεως Ἀντιόχειας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξερωνήθησαν καὶ δεύτερον περὶ τῶν αἰτίων, ὅπως συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἐκρωνηθῆς.

Α' Ἡ Ἀντιόχεια. Ἡ πόλις αὕτη ἱερώθη ἐν ἔτει 906 π. Χ. ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας Σελεύκου τοῦ Α' τοῦ Νικητορος πρὸς τὴν τῆς πατρὸς αὐτοῦ Ἀνατολῆς τοῦ Α' τοῦ Σωτήρος, ἐπὶ τῆς νοτίας τοῦ Ὀρόντου ποταμοῦ ἔδωκε, ἐν τῷ μίῳ ἡρατεινῆς καλλιᾶς, ἔχουσα ἄφθονον ὕδατιον καὶ πολλὰς φυσικὰς καλλιᾶς.

Κατὰ τὴν Σπράβηνα ἦτο «εὐεργετικὸς ἐκ τοσοῦτον συνετελέσα μέρων, καταχρησμένη καὶ κοινῆ οἰκίη καὶ ἰσὺν καὶ ἑλισσων κίονα».

Οἱ πρόσοι τῆς πόλεως ἀποκοι ἦσαν Ἀθηναῖοι καὶ ὀλίγοι Μακεδόνας, Κρήτες καὶ Κύπριοι. Διὰ τὴν λόγον τούτου οἱ Ἀντιόχειας ἐκαυχῶντο, ὡς ἔκρινον τὴν καταγωγήν ἐκ τῆς πόλεως τῆς Παλίδος, εἰς τὴν ὁποίαν ἐν τοῖς γράμμασιν ἠμιλλῶντο, ἢ δὲ πόλις αὕτην ἐκαλεῖτο Συρίαδες Ἀθηναῖοι. Ὁ Ρωμαῖος κατακτητὴς τῆς Συρίας Πραῖστῆος ἐτίμησε μεγάλως τοὺς Ἀντιόχειας ἐκαυχόμενος αὐτοὺς πολλὰ... ὡς ἐκ γένους Ἀθηναίων ἔσκε, ὡς ἀναφέρει ὁ χρονγράφος, I. Μαλάλας καὶ πρῶτος ἀνακρίσει τὴν Ἀντιόχειαν ἐλευθέρην πόλιν (Antioche libera).

1. Κρουσότου Παναπομύδου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιόχειας, Ἀλεξάνδρεια 1961, σελ. 315.

2. Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ Ἄγιος Ἰωάννης ὁ Κρουσότος, Ἀλεξάνδρεια 1908, σελ. 99.

3. Σπράβηνας, Παναγραφικὸν 127 4, ἐκδ. Παρισίων 1868, σελ. 688.

4. Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae (I. Malala), ἐκδ. Βόννης 1881, σελ. 211.

Γραμματεὺς Συντάξεως

Ἰερεὺς ἸΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ

Ἐσπέρης Ἰ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν

Ἡ δὲ Ἀθηναία βασίλισσα τοῦ Βυζαντίου Εὐδοκία διαδόχου τοῦ ἔτη τοῦ 438, κατὰ τὴν εἰς τὰ Ἱεροσόλια μετάβασιν αὐτῆς, ἐκ τῆς Ἀντιοχείας, ἔκρηθησαν ἐν τῇ Βουλαιτηρίῳ τῆς πόλεως, ἐπὶ ἄλλου βασιλικῆς διαγράμμου ἰσοπέδια, περιήρουν ἐγκωμαστικῶν εἰς τὴν πόλιν λόγων εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεμνησκόμενα εἰς τοὺς ἀποστόλους αὐτῆς τὴν ἀθλητικὴν αὐτῶν κατονομασίαν, εἶπε τὸ ἀκριβοῦς ἐπιμετέρας γενεῆς τε καὶ αἵματος ἀρχαῖα εἶναι (Πλ. Ζ' 211).⁸

Ἡ Ἀντιόχεια ἀπὸ τοῦ 64 π. Χ. μέχρι τῆς εἰς τοὺς Ἀραβας ὁποσηγῆς (638) ἀπέλαυν ἀβολόγους ἀπονομασίας⁹ ἔχουσα ἰδιαν βουλὴν καὶ περιλαμβάουσα δίκαια δικῶν ἄλλοις, αἵματι συναρχαίοντα εἰς Ἐκκλησίαν εἰς τὰ θέατρα, δίδουσαν τὰς δημοσίας ὑποθέσεις. ἔχεν φρούρα οικοδομήματα, ἰσπόδρον, λουτρόνας, θέατρα πολλὰ, ἀραιὰς πλατείας καὶ λαοφόρους, ἐξ ἧν ἐνομασθῆ ἦτο ἡ τῶν κτιστονομασίαν, ἦν εἶχε κατοικοῦσαι ἡ γενικοδομία Ἡρώδου τοῦ Μεγάλου.¹⁰ Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πικρατικῆς ἀπόφευξιν δὴν ὕστερα ἦτο ἡ πόλις τῶν πνευματικῶν φάτων καὶ τῶν πολλῶν λογίων ἀνδρῶν, αὐτίτρον φωτὸς καὶ πηρῆ γαμάτων θαλάσσης ἀρδουμένων καὶ ἄλλας πόλεις καὶ χώρας¹¹ καὶ εἶχεν ἐσθλὸν τὸν ἑλληνικὸν αὐτῆς χαρακτήρα, ὡς οὐσα μίαν τῶν λαμπροτέρων ἑστῶν τῶ ἐν τῇ Ἀντιόχῃ Ἑλληνισμῶ.¹²

Εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον ἡ Ἀντιόχεια προσέλαβε μέγιστον ἀγῶνα, ὅτι ἐπρότερον ὡσεὶ στήριξεν τὴν βασιμασίαν τὴν τῶν χριστιανῶν ἀνεθάρματο προσηγορίαν¹³ καὶ ἀπὸ τῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἐξ Ἑβραίων. Ἐν αὐτῇ ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, ἐν ἔτει 333 ἀνήγαγε τὴν χριστιανικὴν ἐκκλησίαν¹⁴ ὁδηγῶν τὸ σῆμα καὶ μοναστικὴν διὰ τὴν τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος αὐτῆς εἰς τὸν ἑλληνορωμαϊκὸν κόσμον, αὐτῆ ἔκλειτο καὶ ἀνέκτορον, ἡ δὲ ἐνοικοδομήσας αὐτῆς διήρκεσαν ἐξ ἔτη.

Κατὰ τοὺς δύο πρότους αἰῶνας τῆς βυζαντινῆς ἀποκρατορίας, μέχρι τοῦ Μ. Θεοδοσίου, οἱ αὐτοκράτορες ἤρκεον τὸ πλεῖστον ἐν αὐτῇ, εἰς ἀνεγγεγραμένον ὄν¹⁵ αὐτῶν ἀνέκτορα¹⁶ καὶ ταύτην

8. ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὴν γενεάν, τὸ αἶμα αὐτῶν, κωχόμεναι ἐγὼ νῦν ἔχω, κατὰ μεταφράσιν, I. Παλιῶν.

9. Π. Καρολίτου, Περὶ τῆς Ἑβραϊκῆς καταγωγῆς τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν Ἐπὶ τῆς καὶ Παλαιστίνης, Ἀθήναι 1908, σελ. 148.

10. Holzapfel, Παλιὰ, Μεταφράσεις Ἱ. Κοσσοῦ, Ἀθήναι 1948, σελ. 84.

11. Π. Καρολίτου, μν. ἔργον, σελ. 146. 128 καὶ ἑξῆς, Πρὸς Ἀρχαίαν, Κεφ. 3.

12. P. G. 49, 48.

13. Χρυσόστομος Παναπολιτικός, Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, σελ. 3.

14. Μονογενὲς τὴν ἑβραϊκὴν ἐκκλησίαν, μέγεθος ἕνεκα καὶ κάλλους (Ρόσδίου, Εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Γ') P. G. 20, 1108, 128 καὶ 20, 1269.

15. Πρὸς τὸν Μ. Κωνσταντῖνον ὁ ἀποκλιτικὸς εἰς τὴν Ἀντιόχειαν

μῶλλον εἶχον προτιμώμενη ἢ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Οὕτως ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ἡ Ἀντιόχεια κατέστη, κατὰ τὸν Duchesne, «ἡ βασιλεία τῆς Ἀντιόχειας, τὸ κέντρον τῆς βασιλείας τοῦ Κράτους καὶ ἡ πρώτη ἐκκλησιαστικὴ Μητροπολις».¹⁷ Κατὰ τὸν Χρυσόστομον ἦτο ἡ πόλις τῶν ὁπὸ τὴν ἑὸν καμμένων ἢ κεφαλῆ,¹⁸ κατὰ δὲ τὸν Αἰθῆσιον «Μητροπολις ὁ μόνον τῆς Συρίας ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀσίας, ἦν ἕκαστη λαμβάνει ἐπιφύλαξιν».¹⁹

Ὁ ἀρχιεπὸς τῶν κατοίκων αὐτῆς ἦτο μέγας. Κατὰ τὸν Αἰθῆσιον ἦτο ἐπιμύλλος τῆς Ρώμης κατὰ τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων. Κατὰ τὸν Σπράδωνος «ὁ πᾶσι ἐλάττω θανάτι: καὶ μεγάλῃ... Ἀλεξάνδρειας τῆς πρὸς Ἀλυκτον».²⁰ Κατὰ τὸν Χρυσόστομον, εἶχεν ἀκροπολιν²¹ καὶ «μυριάδας ἀκροπόλεων»²² ἐξ ἧν μόνον οἱ ἱερεῖς ἦσαν χριστιανοί. Κατὰ τὸν Προκοπίου, «κατὰ τὸν πλεῖστον καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὴν πολυπληθειάν καὶ τὸ κάλλος καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐδαφιστορίαν πρώτη πόλις ὄντων τῶν εἰς τὰ ἀνατολικὰ πόλιν τῶν Ρωμαίων».²³

Γενικῶς ὑπολογίζεται, ὅτι εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, ὁ ἀρχιεπὸς τῶν κατοίκων, ἐπὶ ἐκτὸς ἐκκομμουνίων τῆς Συρίας, ἀνέρχετο εἰς ἐκτακτικὰς χιλιάδας.²⁴ Χαρακτηριστικὸν τοῦ μεγάλου πληθυσμοῦ αὐτῆς ἦτο καὶ ἡ προσωνυμία «πόλις μεγάλη», ἦν εἶχε.

Εἰς τὴν πολεμικὴν ταύτην καὶ τὸσον προσηγορίαν ἑλληνικῆς τῆς Ἀνατολῆς πόλιν ἐγγενήσθη ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «ὁ θραύστερον πνεῦμα τῆς ἑξ ἑλληνικῆς κωνωνίας, ἐκδοκασθῆν εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον, ὁ κατ' ἔξοχὴν Ἕλληνας, γενόμενος χριστιανός».²⁵

Β. Ἡ Στάσις τῆς Ἀντιόχειας. Ἐν ἔτος μετὰ τὴν εἰς πρεσβύτερον χειροτονίαν τοῦ Χρυσόστομου, ἐγένετο ἡ μεγάλη τῆς Ἀντιόχειας στάσις κατ' ἦν κατεδείχθη ἡ ἀπα-

«ἕνεκα ἐπιπέδου μέγεθος, ἐπὶ τὴν βασιλείαν ταύτην μὲν ὁδὸν Γαλιναίαν... ἐκτετατὸν δὲ ἐν ἀδρῶν καὶ παλαιῶν εἰς τὸ τοῦ ἀνέκτου βασιλείας ἐκείνου κατεμένον» (I. Μαλιῶν, μν. ἔργον, σελ. 208, 207). 128 καὶ Μητροπολις, Ἡρακλεῖος Γενναδίου, Ἱστορία τοῦ Οὐκουμηνικοῦ Πατριάρχου τ. Α', Ἀθήναι 1863, σελ. 112.

13. Περὶ τῆς Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαίδειας, τ. Α', σελ. 880.

14. P. G. 49, 28.

15. Αἰθῆσιος, Ἀἰγὴ (Ἀντιόχειας), τομ. Α' σελ. 544, ἐκδ. Alford 1791.

16. Σπράδωνος, Γενωγραφικὴ, ἐκδ. Ἀντι.

17. P. G. 50, 581.

18. P. G. 49, 45.

19. Προκοπίου, Περὶ παροικῶν πόλεων, σελ. 87, 129, ἐκδ. Βόννης.

20. Χρυσόστομος Παναπολιτικός, Ἱστορ. Ἑκκλ. Ἀντιόχειας, σελ. 54.

21. καὶ καὶ Π. Καρολίτου, μν. ἔργον, σελ. 138, 140, 144.

22. Χρυσόστομος Παναπολιτικός, Ἱστορ. Ἑκκλ. Ἀντιόχειας, σελ. 292.

23. Ζήνωνος διαγραμμῶν ἀπὸ τοῦ 184 Π. Στάσιον, Ἰωαν. τοῦ Χρυσόστομου ἐπιστολὴ εἰς Ὀλυμπιάδα, σελ. 2 κ. 45.

ρήμιλλος δύνωμις τῶ λόγῳ αὐτοῦ καὶ ἡ ἰσχυρὰ ἐπὶ τοῦ λαοῦ τῆς Ἀνατολῆς ἰσχυρὰ.

Ἡ ἀπίσις ἐξερρήθη ἀρχῆς Φεβρουαρίου τοῦ 387, ἐν ταῖς παραμοναῖς τῆς νηστείας τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς, λόγῳ τῆς ἀποδόσεως νέων φόρων ὑπὸ τοῦ Μ. Θεοδοσίου, βασιλέως καὶ κλητῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλου ἀγώνος καὶ ἰσχυρῆς.

Μετὰ τὴν ἀνάγκησιν τοῦ σχετικῆς διατάγματος, ἀπορρίφθησαν οἱ δουλεῖται καὶ διακριτικὰ τοῦ βεβηλώματος αὐτῶν διατάγματα. Ἐβλήθη τὸν πῶλον νὰ καταστρέφῃ. Τούτους ἐμυήθησαν καὶ οἱ πᾶσι καὶ «πάντες ἰσοπαλεῖον, πάντες ἐπιουσίον, ἰσοεχέριον, ἰσηνάκτου», πρὸς ἀλλήλους ἀπανθῶντες ἕλεγον ἀδελφοί ἡμεῖς ὁ θεὸς, ἀντράπη ἡ πόλις, οὐδεὶς ὑποστῆναι δύνησται τῆς εἰσοδορῆς ταύτης τὸ μέγεθος». «Τὸ πλῆθος ἐν παραφορᾷ ἐπυροκράτην καὶ ἐπὶ ἐξένον καὶ διαφραζιμένον»²² στοιχείον παροφθιμένον, κατηρβόνηθη κατὰ τὸν Διακριτικόν, ἔνθα ὁ κληρὸς τῆς Ἀνατολῆς²³ Προμανὸς, εὐβουλότατος ὢν, παρ' ἄλλῳ νὰ φρονεῖτο. Εἶτα τοῦτο ἐστράφη κατὰ τὸν Βουλευτικόν ἐκ τοῦ ὁποῦοι πᾶσι «μικροὶ καὶ παρῖοι τοὺς νόμους καταπατήσαντες, τοὺς ἀνδριάντας καθέλωσαν»²⁴ τοὺς ὁποῦοις προσδοκῶντες διὰ σχετικῶν ἔσφαρον εἰς τὰς δόξας καὶ εἶτα κατακαμαρῶσαντες εἰς τὸν Ὀρόντην Ἐριφάν. Οἱ ἀνδριάντας οὗτοι ἦσαν τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τῶν τέκνων καὶ τῆς οὐχέως τοῦ.²⁵ Ἡ μανία τοῦ πλῆθους εἶτα ἐστράφη εἰς ἀγῶνας καὶ πυρπολήσεις. Ὅτι ἕως ἐναντιώθη ὁ στρατὸς, ὃν ὁ Κληρὸς ἐπέλασε πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ταξείας, κατελήθησαν ἅπαντες οἱ κατοικοὶ ὑπὸ πανικοῦ καὶ ἤρξαντο δραματικῶντες εἰς τὰ ἔρη, τὰ σπήλαια καὶ τὰς ἔρημον. Ἐν τῶν ἀπομακρυνόντων συνέληφθησαν πολλοί, ὃν εἰς καὶ ἔθετο ἀκαί πρὸς τῆς πόλεως καὶ ἐπὶ τῆς εὐγενείας τὸ καρῆλαιον²⁶ καὶ τὴν ἐπομένην αὐθροδόσια ἤρθησαν εἰς τὰ δικαστήριον, ἔνθα ἀπεγγέθη κατ' αὐτῶν κατηγορία καθοσίωτος, τιμωρομένη ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου δικαίου διὰ θαλάσσιον. Αἱ πρὸς ἀποδείξιν αὐτῆς ἀναγκαστικῆς διεξήγητο μετὰ αὐστηρότητος καὶ βασανισμῶν, πρὸς εἰς τοῦ δικαστηρίου ἐπύροσαντο μητέρας καὶ τέκνα τῶν κραταζιμένων θρηνηδοκῶν καὶ ζυγοδοκῶν εἰλεος ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἐκ τῶν συλληφθέντων πολλοὶ καταδικάσθησαν εἰς θάνατον,

22. P. G. 49. 75.

23. P. G. 49. 175.

24. Ὁ Κληρὸς τῆς Ἀνατολῆς ἦτο, ὡς εἰ ἀλλότῳρον σήμερον, ὁ Ἀνώτερος Διοικητὴς τῆς Ἀνατολῆς, ἔσαν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ εἰς Ἐπαρχίας Παλαιστίνης, Ἀραβίας, Φοινίκης, Κολχίης, Σαρδίας, Μεσοποταμίας, Ἰωνίας καὶ Κύπρου.

25. P. G. 49. 73.

26. Δ. Μεσολέου, Πατριολογία, Ἰστορία: 1880, σελ. 368.

27. P. G. 49. 138.

ἡ δὲ περιορισία αὐτῶν ἐδημιώθη. Ἡ ἐπιλοσις ἐγένετο ἀμείως, παρακαλοῦσαν δὲ μακροῦν χρόνος τῶν ἐπιλομένων ἀρῶν, μὴ ταλιώσαι νὰ θρηνησοῖ τὴν συμφορὰν «ἐνίκα γὰρ τὸ πάθος ὁ φόθος καὶ τῆς φρίκης ἐκράτει τὸ θέος».²⁷ Αἱ ἀναγκαστικῆς ταυνηζόντω, ἡ διαρροὴ τῶν κατοικῶν εἰς τὰ ἔρη ἐβηλοῦθη καὶ ἡ ἀγωνία ἀναίχε πάντας, ὡς μὴ τρωπίζοντας τὴν ταλιχὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἀπόρασιν, ὅστις μαθὼν τὰ γινόμενα διέταξε νὰ στατηρῇ ἡ πόλις ἀπάντων τῶν προνομίων αὐτῆς, εἶτα ἐβόθησαν εἰς τὴν Λαοδικεαίαν, νὰ παύσωσιν οἱ ἀγῶνες, νὰ κλείσωσιν τὰ θέατρα καὶ οἱ λουτροῦν καὶ ἐπέσταλαν εἰς τὴν Ἀνατολίαν δύο ἀνωτάτους αὐτοκρατορικῶς ἐπιτροπῶν, τὸν Κασιτέριον (Magister Officiorum) καὶ τὸν Ἐβλήτουον (Magister utriusque Militiae).

Ὁ Χρυσόστομος βαθὺς γνώστης ὢν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, μάλισ τὴν ἐβόθημν ἡμέραν²⁸ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν παραγῶν, ὅτι παρασκευάσθησαν αἱ ψυχικαὶ διαθέσεις τῶν χριστιανῶν καὶ πάντες τρέμοντας προάστραχον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀνέρχεται ἐπὶ τοῦ Ἀμθωνος καὶ ἄρχεται τῶν τῶσιν ἐδικαστικῶν ἐμυλιῶν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀνδριάντας. Εἰς τὴν πρῶτην αὐτοῦ ἐπὶ τῶν γεγονόντων ταῦτων ἐμυλιῶν, ἐν ἀρχῇ μὲ θαυμάσιαν πολλὴν καὶ ψυχικῶν ἄλλως, μαρτυροῦν ἰγάτην πρὸς τὴν πατρίδα.²⁹ Διακρυγῶσαι τὴν θλιβεράν κατάσταση, εἰς ἣν περιήλθεν ἡ περιφέρεια τῆς Ἀνατολῆς πόλις καὶ εἶδε: τὰς θεοσίαις συμβουλαῖς, ἐμυλιῶν περὶ ὁμοιοτήτος, περὶ ἀναταξίας τοῦ κλοῦτου, περὶ ἐλαττωσῆς καὶ ταπεινοφροσύνης καὶ ἀλλοίων ἰλιαν ἐπιταροῦν καὶ ἐποικουθῶντικῶν θεμάτων.

Τὴν πρῶτην Κυριακὴν τῶν Νηστῶν ἀνέρχεται καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ Ἀμθωνος διὰ νὰ ἀνεγγέλη ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Φλαδικιῶς, ὁτιμὸς πλάσει τὸ ἐγκώμιον, ἀναχώρησις μεταβῆναι εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ἔνα ὅπου τῆς πόλεως συνηγορήσῃ καὶ κλοσοφῇ χριστιανικῶς διὰ τὴν οπαγήν ἀθῶν, συνάμα δὲ ἐμυλιῇ περὶ νηστείας καὶ κατακρίσεως.

Μετ' αὐτοῦ πάλιν νὰ ἀναστῆσις ἐδημιουργεῖται ἐκ τῆς φρίκης ὅτι ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ καταστρέφῃ ἡ πόλις. Ὁ λαὸς ἐν μεγάλῃ παρασχῇ καταστρέφεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἰσχυρῶς πρὸς τὸν Ἰησοῦτον ἀνατίμαται, ὁ δὲ κληρὸς, κατὰ εὐβουλότατος, ἐπύροται εἰς τὸν ναὸν καὶ καθύσταξῆται τοῦτον. Ὁ Χρυσόστομος ἀνέρχεται ἐπὶ τοῦ Ἀρθωνος καὶ ἐπιταρῇ τὸν λαὸν διὰ τὴν ἐλεγοσιαν αὐτοῦ καὶ κατακρίσεως.

28. P. G. 49. 56.

29. P. G. 49. 119. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς τὰς ἑποκῶν ταῦτας ἐπιγενομένης ἡμέρας, διὰ τὸ κατανοῦσαι τὴν πόλιν ἡμῶν ἀπικαν, καὶ πρὸς τὰς ἔρημον μετακίβησι πάντας, καὶ διὰ τὸ τοὺς ἐπικαμῶντας κατακρίσεως τῶ νῆμα τῆς ἀθῶντας. Φυχὴ γὰρ ἀπὸ ἀθῶντας ἀλλοίωται, πρὸς πᾶσαν ἀπορῶσιν ἔσταν ἀνακατήσθαι.

30. «Ὅθεν παρῆθος γλυκῶτερον, ἀλλ' οὐδὲν κλυδῶτερον νῦν γίνονται». P. G. 49. 30.

διότι έβλεπον εις τὸ σημεῖον νὰ δέχεται παραμυθίαν καὶ παραίτησιν παρὰ θεοῦ.³¹

Αἱ ἀνακρίσεις δὲν ἔπαινον, ἀλλὰ συνεχίζονται ἐν τῷ μέσῳ ἀποστολαίως ἀγωνίας καὶ τρέμου. Ἡ ἡμέρα τῆς δικῆς προσεγγίζει, ἡ δὲ ἀγωνία ἐνταίνεται. Ἡ πόλις νεκροῦται, ἡ δὲ ἄλληλα κοσμοδραχμῆς ἀγορὰ εἶναι «ἐνὶ ἄνδρῳ, μόνος δὲ θεὸς ἢ τρεῖς βαλίζοντας ἐν τῷ μέσῳ μετ' ἀλλήλων ἔπαινοντο καὶ αἰτοῦ ὅτιοι καθάπερ ἔμψυχοι νεκροὶ περιόντες».³² Ἡ δικὴ ἤρξαστο, ἀλλὰ δικαστὴ χάρις εἰς τὴν σωτηρίωδ' τῶν μοναχῶν ἐπέμβασιν. Ὅσοι «ἐπειθὲ τοσοῦτον νέκρος εἶβον τὴν πόλιν περιεπίπτοντες, καταλιπόντες αὐτῶν τὰς σκητὰς καὶ τὰ σπήλαια, πάντοθεν συνέρευον, καθάπερ ἔξ ὀφρασοῦ τινες ἄγγελοι παραγινόμενοι»³³ καὶ τὸ δικαστήριον π ρικινδύουσιντες ἔξήγγισαν νὰ ἀναβλήθῃ ἡ δική. Εἰρημὰ πρόθυμοι νὰ καταδικασθῶσιν ἤματι δυντὶ ἐκείνων, αἶσαν ἀποσταλαίωσιν ἡμῶς εἰς τὴν αὐτοκράτορα διὰ νὰ τῷ ὑπενηθισώμεθα, ἔτι εἶναι χριστιανῶς. Εἰς μάλιστα Μακεδόνιος καλοῦμενος, καθ' ἕν χρόνον οἱ ἄλλοι προσεβήσαν νὰ ἀρπάξωσι τοὺς ἀσθεῖνας, τῶσιν λοχῶσθαι ἕκαστα τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐπίτροπον, ὅστε παρ' ἄλλων νὰ ριθῇ αὐτῶν ἐκ τοῦ ἔσπου.³⁴ Οἱ ἀνδριάντες, τῷ εἰπε, εἶναι δυνατὸν πάλιν νὰ γίνωσιν, ἰνῶ αἱ κλάνας τοῦ θεοῦ φρονιόμενοι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνακληθῶσιν εἰς τὴν ζωήν.

Μετ' ἄλλων «φανίζεται ὁ Χριστόςτομος μετὰ τῶν ἱερῶν «εἰς τὸ φρεσὴν ἐκεῖνο δικαστήριον»³⁵ καταλαμβάνει τὰς θύρας λέγων εἰς τοὺς δικαστὰς, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἰσέλθωσιν ἐμὴ παύσιντες ἐπὶ τῶν κτημάτων τῶν ἱερῶν, ὅτινες γουνοταίως παρακάλουν νὰ ἀναβλήθῃ ἡ δική. Τὴν αὐτὴν παράκλησιν ὑπέβαλε καὶ τὸ ἐκεῖ συνηθροσῶμενον πλῆθος τῶν οικειῶν τῶν κρατούμενων. Οἱ δικασταὶ ἔμως τῇ δοχθείᾳ τοῦ στρατοῦ κατήρτησαν νὰ εἰσέλθωσιν. Μία μάλιστα γυνὴ λυσικωμῶς, κρατοῦσα τὸν χαλίον τοῦ ἵππου ἐνδὸς τῶν δικαστῶν καὶ τρέχουσα διὰ τῆς ἀγορᾶς, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον παρακαλοῦσα νὰ φρονιθῇ αὐτῇ ἀντὶ τοῦ υἱοῦ τῆς.³⁶

Αἱ σκηναὶ αὐταὶ ἐνεποίησαν βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τε τὸν αὐτοκρατορικὸν ἐπίτροπον καὶ τοὺς δικαστὰς, ὅτινες ἀπερῶσαν ἐμὴ τὴν καταδικάζουσαν ἔξενεργεῖν φήρον, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ βασιλέως

31. «Ὁ γὰρ ἡμῶς παρ' ἐκείνου διδοῦσθαί ἔδει, ἀλλ' ἡμῶς τοῖς ἀπίστοις ἅπανι γίνεσθαι διδοῦσθαί. Ὁ γὰρ δικάζεσθαι παρὰ τοῖς ἀπίστοις ὁ Παῦλος ἐπέτρεψε, τὸ δὲ διδοῦσθαί, τὸ δὲ διδοῦσθαί, κατὰ τὴν ποσότην τῶν κτήρων παραίτησιν...» (P. G. 49, 161).

32. P. G. 49, 186.

33. P. G. 49, 178.

34. Χριστοστόμος Παπαδοπούλου, Ἱστορία Ἑκκλησίας Ἀντιοχείας, σελ.

308.

35. P. G. 49, 172.

36. P. G. 49, 178.

γνώμην ἀναβλήσθαι τὸ τέλος³⁷ καὶ νὰ μεταδῶσιν ὁ μοναχοί, ὅς ἔχουσι, εἰς τὸν βασιλέα. Ἐπειθὲ ἔμω, ὅς ἦτο ἐπόμενος, δὲ ἰδρῶδον ἐ μεταδῶσιν, ἀπερῶσθη νὰ ἐκείτωσι γραπτῶς εἰς τὸν βασιλέα ἔτι θὰ τῷ ἔλεγον μεταπέποντες. Ἐγραψαν λοιπὸν εἰς τὸν αὐτοκράτορα παρακαλοῦσιντες νὰ συγχώρησιν τοὺς πεισμένους καὶ ἔτι ἐν ἔχῃ ἀνάγκην αἵματος, εἶναι πρόθυμοι ὅσοι νὰ θυσιασθῶσιν ἀντὶ ἐκείνων, τὰ δὲ γράμματα ἀνέλαθε νὰ μεταφέρῃ τὸ ταχῆστον αὐτοπροσώπως εἰς τὸν βασιλέα ὁ αὐτοκρατορικῶς ἐπίτροπος Κιζιάστας.

Ὅσοι χάρις εἰς τὴν ἐπέμβασιν, παρηγόριον καὶ ἀσθεσίαν τῶν μοναχῶν καὶ τῶν ἱερῶν τῆς Ἀντιοχείας ἀναβλήθῃ ἡ δική, δὲν ὀφείλουν νὰ ἴδωσιν καὶ οἱ ἀπέλιπες Ἀντιοχεῖς ἀνεκουσθῶσιν. Δικαίως ἔβαν ἔκοντο ὁ Χριστόςτομος λέγων «τὰ ἑταῖα γυμνήματα ἀκούεται μὴ βασιλεῦς, ἀσθεῖται δὲ πᾶσα Οὐκουμένη, δει τοσοῦτο τὴν Ἀντιοχείαν πάλιν ὁλοσθαι μοναχοί, ὅς ἀποσταλαίωσιν ἐπαδειξόμενοι παρηγοίαν».³⁸

Ὁ γέρονι ἐπίσκοπος Φλαβιανὸς φθέσας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐνεργησίω συγγενημάτων πρὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅσος ἦτο πολὺ ἀργησίμος, διότι συνέτριβαν τοὺς ἀθεράνας ἔχι μόνον αὐτῶν καὶ τῶν τέκνων τῶν, ἀλλὰ καὶ τὸν πατέρα τοῦ καὶ τῆς πρὸ δικταῖς ἀποθανούσης σκῆπτρου αὐτοῦ Παλαλλῆς. Διὰ θαυμαστοῦ λόγου, ἐν προσηθείᾳ εἶχε συντάξῃ ὁ Χριστόςτομος, ὁ Φλαβιανὸς κατέκρινε τὸ παράπτωμα τῆς πείλας καὶ μὴ δεξιότῃ καὶ περὶ αὐτῆς ἐκ τῆς Γραφῆς καὶ τῆς ἱστορίας ἐπιχειρήματα παρεκάλει τὸν αὐτοκράτορα νὰ συγχώρησιν τοὺς πεισμένους, ὅσοι ἦσαν οἱ «φθλοστικῶς μωρίων θανάτων χαλεπότερα διέθρησαν».³⁹

Ἡ θερμὴ ἔκκλησις τοῦ γηρατοῦ ἐπισκόπου εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ Πάσχα ἐπέφερε τὸ ποδοῦμενον. Ὁ αὐτοκράτορ μέχρι θαυμάσιον συγγενηθείς, ἀπέμεινε συγγνώμην καὶ πρόετρεψε τοῦτον νὰ σπειθῇ νὰ ἀναγγεῖλῃ κατὴν πρὸ τοῦ Πάσχα, ἵνα οἱ Ἀντιοχεῖς χαρισώσιν τὴν μεγάλην κατὴν ἔσπλην ἐπιτέλειαν, ὑποσχεθείς, δει ἐραθεύτρον θὰ ἐπισκεφθῇ τὴν πόλιν αὐτοπροσώπως. Ἐπειθὲ δὲ ὁ ἐπίσκοπος, λόγῳ τῆς μεγάλης αὐτοῦ ηλικίας, θὰ ἰδρῶδον ἐν μεταθῆ, ὁ αὐτοκράτορ ἀπέσταλε ταχυδρόμους, ἵνα τὸ ταχῆστον ἀναγγεῖλωσιν τὸν λαὸν χαρισῶσιν τοῦτο μῆριμα.

Ἡ ἀβόητος αὐτῇ εἰρήσας τῶσιν κατήρτησε τοὺς Ἀντιοχεῖς καὶ τῶσιν ἐνθουσιασμένον ἐθνεμαύργησαν, ὅστε ὅσοι τὴν πόλιν ἐπικατήργησαν, τὴν ἀγορὰν ἑσπερῶσσαν, τὰ ἐργαστάσια μὲ κλάδους κατακόσμησαν καὶ «ὡς ἔστι τῆς πόλεως ταχθείσης»⁴⁰ ἐπαιτηγύρουν.

Ἐγκαίρως κατέφθασεν ὁ ἐπίσκοπος, ὁ δὲ Χριστόςτομος τὴν ἡ

37. P. G. 49, 174.

38. P. G. 49, 176.

39. P. G. 49, 215.

40. P. G. 49, 220.

μέραν τῷ ἁγίῳ Πάσχα ἐνελθὼν εἰς τὸν Ἄμβωνα δοξολογεῖ τὸν Κύριον διὰ τὴν αἰσίαν ταύτην λύσιν καὶ τὰς πολλὰς πρὸς τὴν πόλιν δωρεὰς αὐτοῦ. Ἐτα ἐχέθη· περιληπτικῶς τὰ μεταφ' αὐτοκράτορος καὶ ἐπισκόπου διαμετρήματα καὶ δίδει τὰς δωρεὰς παρανόσεις, συνιστῶν νὰ διατηρηθῶσι ζωηρῶς εἰς τὴν μνήμην αὐτῶν τὰ γενόμενα καὶ εἰσὶν τὸ μόνον ἥμισ, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετ' ἡμῶν γενόμενος τὰ μέγιστα τῶν συμβάντων ἦσαν ἡ ἱστορία ἰσχυρῶς ἐνυπνίσταται.⁴¹

Ὅπως εἰχεν ἡ μεγάλη αὐτῆ δοκιμασία τῆς Ἀντιοχείας, ἤ τις ἐπὶ ἄλλων περίου κατατάραξε τὴν παλιάνθρωπον καὶ χριστιανικὴν ταύτην πόλιν καὶ κατέδειξε πασιφύως τὴν μεγάλην τῆς Ἐκκλησίας δύναμιν καὶ τὴν ἰσχυρὴν ἐπὶ τοῦ λαοῦ ἐπίδρασιν τοῦ μεγάλου ἀντιοχείου διδασκάλου.

Κατὰ τὰ τραγικὰ ταῦτα γεγονότα ὁ Χρυσόστομος, ὡς εἴπομεν, ἀπεφάνηκε τὸς περιήμιους καταστάσεις· εἰς τοὺς ἀνδράνας ὁμιλίας αὐτοῦ, διὰ τὸν ὅποιον ἀποκαλούμενος τῆς ψυχολογικῆς καταστάσεως τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ, οὐ μόνον παραμυθίαι αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς δεξιότητος καὶ εὐστοφίας, πνεύματος καταπολεματ' τῆς ἀπαλαλίσσεως εἰς τοὺς Ἀντιοχείας κακίας, διότι «παντοδρακὸς νοσημάτων ἐν ἄνθρωποις εἶναι εὐδός»·⁴² ἰδίᾳ τὴν εἰς τοὺς ἔρπου ροπήν. διὰ τὴν τελευταίαν ταύτην κείμενη λόγον εἰς ἑκάστος τῆς ὁμιλίας ταύτης καὶ ἠρώτησε νὰ ἴδῃ ὅπῃ ἐπιτυχίας τοὺς κόπους αὐτοῦ σκεπτόντας; ἢ ὃ καὶ εἶπεν· «ὅμιν μὲν γὰρ εὐδοῖα ἐστὶ ὁ νόμος οὕτως περὶ ἔρπου καθάρουται»·⁴³

Αἱ ὁμιλίαι αὐταί· συχνὰ δεκτότερον ὅπῃ κρῶτον καὶ ἐπισημαίνον τῶν ἀποστόλων, τοὺς ὁποίους ἐπισημῶν ἔλεγε· «ταῦτα μὴ μόνον ἐπισημῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἔργων ἐπιδειξόμεθα»·⁴⁴ «Τί μοι τῶν κρῶτων ἔφελες τούτων; Τί δὲ τῶν ἐπισημῶν καὶ τῶν ἠοροῦσαν; Ἐπειὶς ἔμοις εὐδοῖα εὐδοῖα τῶν ἔργων ἡμῶς ἐπιδειξί· τὰ λεγόμενα ἀπαρτα»·⁴⁵

Αἱ ἐν λόγῳ ὁμιλίαι, ἀνερχόμενοι εἰς εἴκοσι καὶ μίαν εὐρίσκονται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἱεραρχίαν τοῦ Μίγνε, τόμος 49, σελ. 187-221 καὶ εἰς τὴν 15 ἤς λαμβάνονται ἀνατοῖα ἐκδοσὴν τοῦ B. Montfaucou τομ. 2, σελ. 1-284, ἐν ἀναγράφονται κατὰ εἰς τὰ γεγονότα τῆς στάσεως, ἀλλὰ μόνον αἱ δέκα ἐνδεκα, διότι ἡ μὲν πρώτη ἐξερρηγμένη πέντε ἡμέρας πρὸ τῆς θέρσεως τῶν ἀνδράνων,⁴⁶ ἡ δὲ δεκάτη ἐντὶ τὴν πρὸ τῆς Ἀναλήψεως Κορνητιῆ, εἰδόμεν ἀπὸ τοῦ Πάσχα.

41. Ἰδὲ αὐτῶν.

42. P. G. 49, 149.

43. P. G. 49, 210.

44. 49, 207.

45. P. G. 49, 208.

46. Δ. Μπαλίνου, ἱεραρχία, Ἀθήναι 1930, σελ. 268, σημειω. 1.

Ἐάν ποτε αἱ ὁμιλίαι τοῦ ἁγίου Χρυσόστομου ἀποτελοῦν τὸν χρυσὸν κῶδικα τῶν ἠθικῶν διδασμάτων τοῦ Χριστιανισμοῦ, προοιδοῦν δὲ αἰώνιαν ἀξίαν, διότι δὲν συντίθενται μόνον εἰς τὴν ἐνομήρυσιν τῆς τότε χριστιανικῆς κοινωνίας, ἀλλ' ἔχουσι σημασίαν δι' ἑκάστην ἐποχὴν,⁴⁷ ἀντιλαμβάνονται τὴς ἀειθέρας τῆς οὐρανίου καὶ ὑπερκόσμου τῶν «εἰς τοὺς ἀετῆρας» ὁμιλιῶν, τῶν ὁποίων πέντας ἀνεκπρόσβου τὴν ὑπαρχίην, λόγῳ τοῦ πλοῦτου τῶν ἐν αὐταῖς ἠθικῶν διδασμάτων, τῆς τραγικότητος τῶν, εἰς ἃ ἀναφέρονται, γεγονότων καὶ τῆς λογιολογικῆς τῶν ἀξίας.

Ὁ ἀναγινόμενος ταύτας κατανοεῖ τοὺς λόγους τοῦ Chr. Hank ἐπὶ ὁ Χρυσόστομος διὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ ἱεροπολίτου νὰ εἶναι καὶ διδάσκει καὶ σημερον ἡμέρη,⁴⁸ τῷ Χρυσ. Παναδοπολίτου εὐδὲ περιγράφονται οἱ αἰῶνες καὶ ὁ Μέγας Διδάσκαλος τῆς Ἐξ ἐν πᾶσι ὁμιλίαις αὐτοῦ καὶ ἀναγινωσκόμενος θὰ διδάσκει,⁴⁹ τῷ G. Floroucky ἀπαρχαί· μία δαιμόνιος ἐπικαιρότης εἰς τὰ συγγραμματα τοῦ Χρυσόστομου⁵⁰ καὶ νομίζε· ἐπὶ ἐργασίαν διὰ τὴν ποσὴν ἡμετέρας τῆς ἐποχῆς μας καὶ τοὺς γεμίζομενος ἐκείνοτε ἀδελφοὺς μας. Δι' ἡμῶς μάλιστα τοὺς Ἑλληνας ὁ Ἅγιος Χρυσόστομος ἔχει ἰσχυροῦσιν ἄλλως σημασίαν οὐ μόνον διότι εἶναι ὁ κατ' ἐξοχίην Ἑλληὴν Χριστιανός, οὐ μόνον διότι ἐδίδασκε τὰς ὑπερέχουσι τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀληθείας μετὰ τῶσιν ζήσεως καὶ πίστεως μετ' ἑοσῆς οὐδεὶς ἔλλος εἰς τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ διότι, ὡς εἶπεν ὁ Ζωμπίλιος εἶναι· ὁ θεμιλοῦς ἄλλος τοῦ κοινῶ Ἑλληνισμοῦ.⁵¹

Ἡ ἔρμηνεία τῶν χωρίων τῆς Κ. Διαθήκης εἰληφῆ ἐκ Π. Νρεμπέλε, Ἡ Καινὴ Διαθήκη μετὰ συνόμου ἔρμηνείας, Ἀθήναι 1952. Εἰς τὴν παραοικον συμρῶν αἱ ὁμιλίαι ἐκδίδονται εἰς τρεῖς τόμους (16-19).

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΣΤΑΜΟΣ
Θεολόγος — Γυμνασιάρχης

47. Χρυσόστομος Παναδοπολίτου, ἱστορία τῆς Ἑκκλησίας Ἀντιοχείας, σελ. 807.

48. St. Jean Chrysostome et ses Oeuvres dans l'histoire litteraire. Louvain—Paris, 1907, P. 298.

49. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Ἀλεξάνδρεια 1908, σελ. β'.

50. Περιοδικὸν «Ἀκτίνας», τῆμ. ΙΒ', σελ. 10.

51. Περιοδικὸν «Ἀκτίνας», τῆμ. ΙΒ', σελ. 100.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΝΔΡΙΑΝΤΑΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΩΤΗ

ΔΕΚΑΒΗΛΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΝ, ΟΤΕ ΗΤΟ ΗΡΕΣΕΤΕΡΟΣ, ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΛΑΙΑΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ, ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ «ΝΑ ΚΡΗΒΜΟΠΟΙΗΣΕ ΟΛΙΓΟΝ ΟΙΝΟΝ ΕΙΣ ΤΟ ΦΑΓΕΤΟΝ ΣΟΥ ΔΙΑ ΤΟ ΨΩΜΑΚΙ ΣΟΥ ΚΑΙ ΤΑΣ ΣΥΚΝΑΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ ΣΟΥ». (Α' ΤΙΜ. 5, 28).

¹ Α 1. Ἠκούσατε τὴν ἀποστολικὴν φωνήν, τὴν σάλπιγγα ποὺ προέρχεται ἐκ τῶν οὐρανῶν, τὴν λύραν τὴν πνευματικὴν; Διότι σὺν σάλπιγγι, ποὺ κτυπᾷ δυνατὰ καὶ πολεμικὰ, καὶ προξενεῖ τρόμον καὶ σόγκουσι εἰς τοὺς ἐκθρόος, καὶ ἀνοφάνει τὰ φρονήματα ποὺ ἔχουσι πῦσι τῶν ἰδικῶν μας καὶ ἀφοῦ δίωξι πολὺ θάρρος εἰς ἐκείνους, ποὺ προσέχουσι, τοὺς κάνει ἀκαταμάχητους εἰς τὸν διάβολον. Καὶ σὺν λύρα πάλιν, ἡ ὁποία μὲ πολλὰν ψευδαγγελίαν τέρπει, ἀκακομίζει τὰ πόθη τῶν ἀτόπων λογισμῶν B καὶ πολλὰν ἀφέλειαν μᾶς προξενεῖ μὲ εὐκόριστον τρόπον.

Ἠκούσατε λοιπὸν σήμερον περὶ πολλῶν καὶ ἀνοικαίων πραγμάτων νὰ ἀπλῆ (ὁ Παῦλος) πρὸς τὸν Τιμόθεον: Διότι καὶ περὶ χειροτονιῶν τοῦ ἔγραψε καὶ τοῦ εἶπε νὰ μὴ θέτῃ γρήγορα τὰ χέρια σου εἰς κανένα πρὸς χειροτονίαν, ὅτε νὰ γίνωσι συνυπεσθῆναι εἰς ἕνας ἁμαρτίας, (Α' Τιμ. 5, 22) καὶ τὸν ἀνυπόφορον τῆς τοιαύτης παρουσίας παρῴτητα κίνδυνον, δεῖξας ὅτι διὰ τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἄλλων ἄλλοι θὰ τραπηθῶσι μαζί μὲ ἐκείνους, ἐὰν τὴν ἱερατικὴν ἐξουσίαν διὰ τῆς χειροτονίας παρέχουσιν εἰς πονηροὺς καὶ ἀνομίους. Ἐπειτα πάλιν λέγει: ἐνὸς χρησιμοποίησι εἰς τὸ φαγητὸν σου ὀλίγον κρασί διὰ τὸν στήματόν σου ² Α καὶ τὰς συκνάς σου ὀσθενείας (αὐτῶς 5, 23). Καὶ περὶ τῆς ὑποταγῆς τῶν ὑπηρέτων, καὶ τῆς μανίας τῶν φυλαργύρων, καὶ τῆς ἀνοσησίας τῶν πλουσίων, καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων ζητημάτων μᾶς ἀμήλησε σήμερον.

1. Πιλικὴ ἢ ἀποστολικὴ ἐκκλησία ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησία τῆς ἕς ἢ τῆρα ἀπαθῆς εἰς τὸν διάβολον, εἰς τὸν ἁποστόλου Ἰωάννη, ἔγραψα εἰς Παύλον. Εἰς καθέναν ἀνερχόμενον οἱ Χριστιανοὶ πρὸς τὸν Μ. Κωνσταντίνου, ὅστις, ἐκ θωπεύου εἰσόμενος, ἀπέγγειρε τὴν ἀκαθάρτων καὶ πονηρικῶν λόγῳ μεγέθος, κάλλους, θύρας καὶ πλοῦτος ἐκκλησίαν (P G 30, 1109).

Ἐπειδή, φυσικά, όλα αυτά είναι αδύνατον να τα εξετάσουμε, τί προτιμάτε ἐξ αὐτῶν να ἐξελέξωμεν και ἀναπτύξωμεν πρὸς τὴν ἀγάπην σου; Διότι, σὺν τῷ εὐρίσκωμαι σὲ λειθῶσι, πολλὰ και διάφορα ἄλλα τὰ ἀντὶ τῆς ἀνογνωθείσης περικοπῆς, πολλὰ μὲν τὰ τριαντάφυλλα, πολλὰ δὲ τὰ ἱα, ὅσα δὲ ἄλλα γένηται τὰ κρίνα, ἄλλα παντὸς μὲ ποικιλίαν και ἀφθόνιαν ἄλλα διασκορπισμένον τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος και με πολλὴν τὴν εὐωδίαν· Ἐ μὲλλον δὲ ὅσα μόνον με λειθῶσι, ἄλλα και με παράδεισον ὁμοίαι ἢ ἀνώγειος τῆς ἀγίας Γραφῆς διότι τὰ ἀντὶ αὐτῆς δὲν δίδουν μόνον ἀπλὴν εὐωδίαν, ἄλλα και καρπῶν, ὁ ὅποιος δύναται να τρέφῃ τὴν ψυχὴν. Τί λοιπὸν θέλετε ἀπὸ ὅσα εἴπωμεν να φέρωμεν εἰς τὸ μέσον σήμερον πρὸς ἐξέτασιν; Θέλετε αὐτὸ ποὺ φαίνεται ἀπλοῦστοτον ἐξ ὅλων και καταληπτῶν εἰς τοὺς τυκόντας, αὐτὸ να ἐξετάσωμεν τώρα; Ἐγὼ αὐτὴν τὴν σέβην ὅσα και γνωρίζω καλά δι και σὲς τὸ ἴσο θὰ σκέπτεσθε.

Ποῖον λοιπὸν εἶναι τὸ εὐκολώτερον ἐξ ὅλων; Ποῖον ἄλλο παρὰ ἐκεῖνο ποὺ φαίνεται και εἰς τὸν τυκόντα δι εἶναι εὐκολον να τὸ ἐξηγήσῃ και κατανοήσῃ; Ποῖον δὲ εἶναι αὐτό; C ἐνὰ κρησιματικῆς ἄλλῃ κρῆσι διὰ τὸ στοιχεί σου και τὰς συνάξ σου ὀφειλέσεις. Ἐπιπρὸς λοιπὸν ἔλην τὴν ὁμιλίαν εἰς τὸ ρητὸν τοῦτο δι ἀπερρίσκωμεν.

Κάμνομεν δὲ αὐτὸ ὅσα διότι ἐπιθυμοῦμεν να ἀποκτήσωμεν τμηρῶν, οὔτε διὰ να κάμωμεν ἐπιβεβῆν δυνάμει εἰς τὸν λόγον (διότι ὅσα λέγομεν δὲν εἶναι ἐπινοήματα ἰδικά μας, ἄλλα προέρχονται ἐξ ἐπινοήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος). Ἄλλὰ τὸ κάμνομεν, διὰ τὰ ἀπαλλάξωμεν ἐκ τῆς πνευματικῆς ὀφειλῆς τοὺς περισσότερον ὀφειλέτες ἐκ τῶν ἀκροατῶν και τοὺς πείσωμεν πῶσον πλούσιος εἶναι ὁ θεσσαυρὸς τῶν ἁγίων Γραφῶν και διὰ δὲν εἶναι ἀσφαλὲς οὔτε ἀβέβητον να τὰς παρατρέψῃ κανεῖς. Διότι ἐὰν ἢ ἀπλὴ και εὐκολονόητος αὐτὴ περικοπῆ, ποὺ φαίνεται εἰς τοὺς πολλοὺς δι δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐξηγήσεως. D θὰ φανῇ δι παρέχει εἰς ἡμᾶς τὰ μέσα να ἀποκτήσωμεν πλοῦτον πνευματικῶν και ἀφορμὰς να ἀνέλθωμεν εἰς ἀνεπὲρας φιλοσοφικὰς σφαίρας, πολὺ περισσότερον ἐκεῖναι, ποὺ ἀφορμῶν δεικνύουν τὸν πλοῦτον τους, θὰ συντελέσωσι, ὥστε να ἀποκτήσωσι πάρα πολλοὺς θεσαυροὺς, ὅσα προσέχουν εἰς αὐτάς. Ἄς μὴ παρατρέχωμεν λοιπὸν οὔτε ὅσα χωρὶα τῶν Γραφῶν φαίνονται, δι εἶναι ἀπλὰ εἰς τὸ νόημα, διότι και αὐτὰ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος προέρχονται· ἢ χάρις δὲ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ποτὲ δὲν εἶναι μικρὰ και ἀνευ ἀξίας, ἄλλα μεγάλη και θαυμασία και ἀντάξια τῆς μεγαλοδορίας ἐκείνου ποὺ τὴν ἐβόκε. Ἄς μὴ ἀκούσωμεν λοιπὸν τὴν ὁμιλίαν αὐτὴν χωρὶς με-

γάλην προσοχὴν, διότι και ἐκεῖνα ποὺ ψήφουν κάρματα, ποὺ ἔχουν μέταλλα, B διὰ τὰ βάλλουν εἰς τὸ κωνευτήρι, δὲν παίρνουν μόνον τὰς μεγάλους μάρτας τοῦ κρυστοῦ, ἄλλα με πολλὴν προσοχὴν μαζεύουν και τὰ μικρὰ κομμάτια αὐτοῦ. Ἐπειδὴ λοιπὸν κρυστὸν ψήφωμεν, τὸν ὅποιον ἐλάβομεν ἀπὸ τὰ μέταλλα τῆς ἀποσταλακῆς περικοπῆς, θέτοντες δι εἰς κωνευτήρι, ἄλλα εἰς τὴν κρίσιν τῆς ψυχῆς σου, και ἀνάπτοντες ὅσα φωστὰν ὕλασιν, ἄλλα τὸ πῦρ τοῦ πνεύματος, με μεγάλην προσοχὴν δι μαζεύωμεν και τὰ μικρὰ κομμάτια. Διότι, ἐν και σήμερον τὸ ρητὸν, ἐκεῖ μεγάλην δυνάμιν και ἀξίαν ἔπειδὴ τὰ μαργαριτάρια δὲν ἀφείλουν τὴν ἀξίαν των εἰς τὸν ὄγκον τοῦ σώματος των, ἄλλα εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῶν καλλονὴν. Αὐτὸ δὲ συμβαίνει και εἰς τὴν ἀνάγκωσιν τῶν βιβλίων Γραφῶν. Διότι ἢ μὲν ἑξωτερικὴ Παιδεία ἐπειδὴ ἀσκολεῖται με πολλὰς μαρλολογίας· A και προσφέρει εἰς τοὺς ἀκροατοὺς αὐτῆς μεγάλην φλυαρίαν, στέλλει ὅπως αὐτοὺς με ἄδεια κέρια, χωρὶς να ἀπολαύσωσι τίποτε οὔτε μικρὰν οὔτε μεγάλην ἀφέλειαν. Ἡ χάρις ὅμως τοῦ Πνεύματος δὲν κάνει τὸ ἴδιον, ἄλλα ἐντελής τὸ ἀντίθετον, με σύντομα λόγια, εἰς ὅλους ἐκεῖνους ποὺ προσέχουν, ἐμβάλλει φιλοσοφικὴν γνώσιν. Και ἀρκεῖ πολλὰς φορές ἓνα ρητὸν, ποὺ ἔλαβον ἀπ' ἐδῶ, να τὸ ἔχουν ἐφόδιον εἰς ἔλην των τὴν ζωὴν.

2. Ἐπειδὴ λοιπὸν τόσον πολλοὺς εἶναι ὁ πλοῦτος τῆς Γραφῆς, δι προσέχωμεν και δι ἀποδεχόμεν ὅσα θὰ εἴπωμεν με διαυγῆ δυνάμιν, διότι εἰς πολὺ βάθος ἐπιμάλομαι να ρηθῶ τὸν λόγον. B Και εἶναι ἀνάγκη να γίνῃ αὐτό, διότι εἰς πολλοὺς ἐρήνη ἢ προτροπὴ αὐτῆ τοῦ Ἀποστόλου ὄκοπος και περικτὴ και τὸ δικαιολογεῖν με τὰ ἔξῃς: Δὲν ἔμπορούσε μόνος του ὁ Τιμόθεος να καταλάβῃ τί ἔρωπε να μεταειργετο, ἄλλα ἐπερήμενος να μάθῃ ἀπὸ τῶν διδασκαλῶν του; Ἐπειτα ὁ διδασκαλὸς δι μόνον συνέστηρον αὐτά, και τὰ ἐγραψεν εἰς τὴν ἐπιστολὴν πρὸς αὐτόν, δι εἰς στήλην κάκωσιν, διὰ να τὰ γράψῃ εἰς τὸν μαθητὴν ἐπιστολὴν ποὺ θὰ ἐδισβάλετο δημοσίως; Διὰ να μάθῃ λοιπὸν δι και μόνον περικτὴ δὲν ἦτο ἢ σὺστασις αὐτῆ, ἄλλα τουναντίον ἦτο ἀνεγκαία και κρησιματικὴ και δι τοῦτο δὲν εἶναι ἔργον τοῦ Παύλου, C ἄλλα τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, με αὐτὸ ἐννοῶ τὸ να κέμῃ τὴν σὺστασιν και να τὴν γράψῃ, ὥστε διὰ τῆς ἐπιστολῆς να τὴν μάθουν ὅλοι οἱ μεταγενέστεροι, θὰ ἀσκοληθῶ τώρα με αὐτὴν τὴν ἀπόδειξιν. Διότι ἐκτός τῶν ἀνωτέρω, πολλοὶ ἐ-

2. Ἐξωτερικὴ ἢ ὀρεθὸν παιδεία ἐκαλεῖται ἢ ὀρεθὴ (ἀθηλολατρικὴ) παιδεία τὴν ὅποιαν ὁ Χριστοτομος μάλλον ὀνομαζῆ.

κουν και άλλην θα μακρὴν ἀπορίαν, ζητούντες νὰ μάθουν διατι ἐπέτρωπεν ὁ Θεὸς ἀνθρώπον με τὸσην πρὸς αὐτὸν παρηγορίαν, τοῦ ἁπλοῦ καὶ τὰ ὀσπὰ καὶ τὰ λείψανα ἐξεδύσκων δαίμονας, νὰ πῶσι εἰς τὸσην ἀσθενείαν, διότι δὲν εἶχε ἀλλῶν τινα και προσωρινὴν ἀσθενείαν, ἀλλ' ἦτο ἀσθενής πάντοτε και διαρκῶς και εἶχε συνεχεῖς και ἀλληπαλλήλους ἀσθενείας, Ὡ ποὺ δὲν τὸν ἄφηναν οὐτε ἄλλῃν νὰ ἀναψεύσῃ.

Ἀπὸ ποῦ φαίνεται τοῦτο; Ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Παύλου, Διότι δὲν εἶπε διὰ τὴν ἀσθενείαν σου, ἀλλὰ διὰ τὰς ἀσθενείας σου και διὰ ἀπλῶς ἀσθενείας, ἀλλὰ διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ ὅτι ἦσαν συνεχεῖς, εἶπε τὰς σικνὴς σου ἀσθενείας.

Ἄς ἀκούσουν τοῦτο σοι, ἐπειδὴ ἠσθένησαν ἐπὶ μακρὸν χρόνον, δυσανασκετοῦν και ἀπελιπίσονται.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ ζήτημα, τὸ ὅτι ἦν και ἦτο ἄριστος ἀσθενοῦσε και μάλιστα τόσοι σικνὰ, ἀλλὰ και τὸ ὅτι εἰς αὐτὸν εἶκον ἐμυσσεσθῆ τὰ κοινὰ πράγματα τῆς οἰκουμένης, λόγῳ τοῦ ἀξιώματός του. Διότι, ἂν ἦτο ἕνας ἐξ ἐκείνων, Ἐ ποὺ ἀνεκρίσαν διὰ τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν και ἔστησαν εἰς τὴν ἔρημον τὴν καλοῦσαν τὸν και ἐξέλεσαν τὸν ἦσαν αὐτὸν θίον, δὲν θὰ εἶχε τὸ πρῆγμα καμμίαν ἀπορίαν· τὸ νὰ μὴν θῆσι εἰς τὸ μέσον τοῦ κόσμου και νὰ ἐκῆ ἀναλάβῃ τὰς φροντίδας τόσοι ἐσκληρησίων και πάσης ὀλοκλήρου και Ἐθῆν και ἄλλων τὴν οἰκουμένην με προθυμίαν νὰ καθιερώσῃ, νὰ παραδοθῆ εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς ἀσθενείας, αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο προξενεῖ διανοητικὴν σύγκρουσιν εἰς ἐκείνον, ποὺ δὲν βλέπει βαθύτερα. Διότι ἂν και διὰ τὸν αὐτὸν του, τοῦλάχιστον διὰ τοὺς ἄλλους ἔκρεπε νὰ ὑγιαίνῃ. Στρατηγὸς ἦτο ἄριστος, πάλαιον εἶχε κινεῖται και μόνον ἐναντίον τῶν ἀπίστων, ἀλλὰ και τῶν δαιμόνων και αὐτὸς τοῦ διαβάλλον με πολλὴν τὴν ὁρμὴν τοῦ ἐπετίθεντο οἱ ἐσθροί, Ἄ δισκορπιζόντες τὸ στρατόπεδον και ἀκμαλιζόντες οὕτως ἤρηναιτο πάρα πολλοὺς νὰ ἐπαναπέρι εἰς τὴν ἀλήθειαν και ὅμως ἦτο ἀσθενής. Διότι ἂν και καμμίαν ἄλλη, λήγει κανεῖς, ζημιὸ δὲν ἐγίνετο ἀπὸ τὴν ἀσθενείαν αὐτοῦ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, αὐτὴ μόνη ἦτο ἀρκετὴ νὰ κάμῃ τοὺς πιστοὺς ἀκηροτέρους και ροθυμότερους. Ἐπειδὴ, ἂν οἱ στρατιῶται, ἂν ἄλλοι τὸν στρατηγὸν τοὺς δεμένον, τρέπον τινὰ, εἰς τὸ κρεθῆται, λόγῳ ἀσθενείας, δὲν ἔχουν δρεῖν διὰ τὴν μάχην, πολὺ περισσότερο ἦτο φυσικὸν και οἱ πιστοὶ τότε, βλέποντες τὸν διδάσκαλον, ποὺ εἶχε κάνει τόσα θαύματα, συνεχῶς νὰ ἀσθενῆ και ὑποφέρῃ, νὰ πάθουν κάτι τὸ ἀνθρώπινον. Ὅχι μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ και κάτι ἄλλο ζηκοῦν νὰ μάθουν αὐτοὶ ποὺ προβάλλουν τὰς ἀπορίας αὐτὰς; Ἐ διὰ ποῖον λόγον πάλιν οὐτε ὁ ἴδιος ὁ

Τιμόθεος δὲν ἐθεράπευσε τὸν αὐτὸν του, οὐτε ὁ διδάσκαλος του ὁ Παῦλος, ἐνθ' εὐρίσκειτο εἰς τοιαύτην κατάστασιν; Ἐνθ' δὲ ἀνέστανον νεκροὺς, ἐξεδύσκων δαίμονας και ἦσαν κύριοι τοῦ θανάτου με μεγάλην δύναμιν, ἕνα ἄρρωστον σῶμα δὲν ἐθεράπευσαν, ἀλλὰ εἰς ζῆνα σάρματα και ζῶντες και μετὰ τὸν θάνατόν τοὺς εἶδειαν ὅτι ἔχουν μεγάλην δύναμιν, ἕνα στομάχι ἰσχυρὸν τοὺς ἐλαττωματικῶν δὲν ἐθεράπευσαν. Και τὸ σπουδαιότερον, ὅτι ὁ Παῦλος δὲν θεωρεῖ ἐντροπὴν, μετὰ ἀπὸ τόσοι πολλὰ και μεγάλα θαύματα, ποὺ ἔκαρε με ἕνα ἀπλοῦν λόγον, γράφων πρὸς τὸν Τιμόθεον, Ἐ νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν διὰ τῆς οἰκονομίας θεραπείαν τοῦ στομάχου· διὰ διότι τὸ νὰ πίνῃ κανεῖς κρασί εἶναι κοινὸν πρῆγμα, κάθε ἄλλο, οἱ αἰρετικοὶ λέγουσι τοιαύτους λόγους, ἀλλὰ διότι δὲν ἐθεράπει ἐντροπὴν τὸ νὰ μὴ δόνηται χωρὶς βοήθειαν τοῦ κρασιοῦ νὰ θεραπεύσῃ ἕνα ἄρρωστο μέλος τοῦ σώματος. Τόσον μακρὴν ἦτο ἀπὸ ταναότος σάφους ἐντροπῆς, Ὡ ὅστε και εἰς ὅλους τοὺς μεταγενεστέρους ἐπανερέωσε τοῦτο διὰ τῆς ἐπιστολῆς.

Ἐπίστε εἰς πόσον βάθος ἐρρίψαμεν τὸν λόγον; Πῶς ἐκεῖνο ποὺ φαίνεται ὅτι εἶναι μικρὸ, εἶναι γεμῖον ἀπὸ πολλὰ ζητήματα; Ἐμπρός λοιπὸν ἂς ἐπιφέρωμεν και τὴν λύσιν αὐτῶν. Διότι δι' αὐτῶν τῶν λόγων κατεβήκαμεν εἰς πολὺ βάθος, ἕνα, ἀφοῦ ἀνυψώσαμεν τὴν δυνάμιν σου, ἐξακριβώσαμεν με ἀσφάλειαν τὰ νοήματα.

3. Ἐπατρέματέ μου ὄμως, προσηύξατο εἰς τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων ταύτων, νὰ εἴπω κάτι διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ Τιμοθέου και τὴν φροντίδα περὶ αὐτοῦ τοῦ Παύλου. Πῶς δηλαδὴ ὑπέμεινε φιλοσοφικότερος ἀπὸ ἐκείνον; ὁ ἁπλοῦς ἂν και ἦτο τόσοι μακρὴν αὐτοῦ και εὐρίσκειτο μέσιν εἰς τόσας φροντίδας, ἐπρόντιζε τόσοι πολὺ διὰ τὴν ὑγίαν τοῦ στομάχου τοῦ μαθητοῦ και ἔγραψε με μεγάλην λεπτομέρειον διὰ τὴν ἐξάλειψιν τοῦ νοσηματος;

Τί δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ φέρῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ Τιμοθέου; Τόσον περιφρονοῦσε τὴν καλοπέρασιν και δὲν εἶδε σημασίαν εἰς τὰ πολυτελεῖα φαγητῶν, Ἐ ὅστε ἐκ τῆς μεγάλης ἀκληραγαγίας και ἀσχηρῆς νηστείας νὰ ἀσθενήσῃ. Ὅτι δὲ δὲν ἦτο ἐκ φύσεως τοιοῦτος, ἀλλὰ ἐκ τῆς νηστείας και ὑδροποσίας ἔβλαψε τὸ στομάχι του, ἀκούσατε τὸν Παῦλον πῶς με ἀκριβείαν τὸ φανερώνας. Διότι δὲν εἶπεν ἀπλοῦς ἐνὰ χρησιμοποιοῦσε ὀλίγο κρασί, ἀλλὰ ἀφοῦ πρῶτα εἶπε ἐνὰ πίνῃς πλέον νερό, τότε προσέθετε τὴν συμβουλήν τῆς οἰκονομίας. Ἡ δὲ λέξις πλέον ἐπανερέωσαν ὅτι, μέχρι τότε ἔπανε νερό και διὰ τοῦτο ἠσθένησε. Πῶς δὲν θὰ ἐσπλαγῆ με τὴν φιλοσοφίαν αὐτοῦ και ἐγκρατείας; Εἰς αὐτοὺς τοὺς οὐρανοὺς ἐφα-

σε και εις τὸ ὄψιστον σημείον τῆς ἀρετῆς. Καὶ αὐτὴν τὴν μαρτυρίαν εἶδει περὶ αὐτοῦ ὁ διδάσκαλος λέγων τὰ ἑξῆς: ⁵ Ἄ εἰσέλθα εἰς οὗς τὸν Τηρόθεον ποὺ εἶναι τέκνον μου ἐγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν Κυρίῳ (Α' Κορ. 4, 17). Ὅταν δὲ ὁ Παῦλος θυμαίνει αὐτὸν τέκνον καὶ μάλιστα τέκνον ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν, ἀρκούν αἱ λέξεις αὗται νὰ φανερώσουν ὅλην αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν. Διότι οἱ κρίσεις τῶν ἄγων δὲν γίνονται διὰ τὴν εὐκαριστήσαν ἢ δοξασιάζουσαν καὶ εἶναι ἀσπλαγχνεῖται καθὲ μεροληψίας. Δὲν δὲ ἦτο τόσο ἀξιοπρόσεκτος ὁ Τηρόθεος, ἂν ἦτο φυσικὸν τέκνον τοῦ Παύλου, ὅσον εἶναι τώρα ἀξιοθαύμαστος, διότι ἂν καὶ κομμίον σαρκικῆν συγγένειαν δὲν εἶχε μετ' αὐτοῦ, διὰ τῆς συγγενείας, τὴν ὁποίαν φέρει ἡ ἀρετὴ, ὅσους τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἶς τὴν υἰοθεσίαν ἐκείνου, φυλάττων εἰς ὅλα μὲ ἀκριβείαν τοὺς χαρακτήρας τῶν τρόπων τῆς ζωῆς ἐκείνου. Διότι ὅταν μοσχάρη ζευγαρωμένον μὲ ταύρον ἔσυρε τὸν ἑαυτὸν μαζί μὲ τὸν Παῦλον εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Οἰκουμένης καὶ καθόλου δὲν ἐκάρητετο λόγῳ τῆς ἡλικίας, ἀλλὰ ἡ προθυμία του τὸν ἔκανε νὰ ἀμιλλᾶται μὲ τοὺς κόπους τοῦ διδασκάλου. Β Καὶ αὐτὸ ὁ Θεὸς ὁ Παῦλος τὴ φανεροῖται, λέγων τὰ ἑξῆς: «Κανείς λοιπὸν αὐτὸν ἄς μὴ περιφρονῆσθαι, διότι τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου ἐργάζεται ὅσως καὶ ἐγὼ» (Α' Κορ. 16, 10). Εἶπες πᾶς μαρτυρεῖται ὅτι εἶχε τὴν ἰδίαν ἀκριβὴς μὲ αὐτὸν προθυμίαν: Ἔπειτα διὰ τὴν μὴ νομοθεῖν ὅτι αὐτὰ εἶναι μόνον λόγια, ἐπικαλεῖται ὡς μάρτυρας τῆς ἀρετῆς τοῦ τέκνου του αὐτοὺς τοὺς ἀκροατὰς λέγων τὰ ἑξῆς: «Τὴν δοξασιάζουσαν ἀρετὴν του τὴν γνωρίζετε, διότι ὅταν τέκνον ποὺ συνεργάζεται μὲ τὸν πατέρα του ἔτσι μαζί μου ἐδόξασεν εἰς τὴν διδασίαν τοῦ Εὐαγγελίου, ἐλάθετε σεις περὶ τὴν ἀρετῆς του καὶ τῆς δοξασιάζουσης ψυχῆς του» (Φιλ. 2, 22). Ἄλλ' ὅμως ἂν καὶ ἔρασαν εἰς τὸσον ὄψος κατορθωμάτων, δὲν εἶχε θάρρος εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ κατέχετο ἀπὸ ἀγωνίας καὶ φόβου. Δι' αὐτὸ καὶ μὲ μεγάλην ἀκριβείαν ἐντήσεντε καὶ δὲν ἔπαυον ὅτι οἱ πολλοί, οἱ ὁποῖοι μόνον εἶχαν ἢ καὶ εἴκοσι μῆνας, ὄψος παροδοθῶσιν εἰς τὴν νηστείαν, ἐμείους καταλύουν ὅλα. Ἀλλὰ ἐκεῖνος κανένα ἀπ' αὐτὰ δὲν ἔπαυον, οὔτε ἐσκήθη τοιοῦτον π. C Τὶ ἀνάγκη ἔχω τοῦ λοιποῦ τῆς νηστείας; Ἔγιναι ἀνάστρος, ἐνίκησα τὰς ἐπιθυμίας, ἐνέκρωσα τὸ σῶμά μου, ἐπρόμαξα τοὺς δαιμόνας, ἔδειξα τὸν διάβολον, νεκροὺς ἀνάστρος, λεπροὺς ἐκαθάρισα, εἰς τὰς ἀκροατικὰς δυνάμεις παρεγένθ' ὄψου, τί μου χρειάζεται πλέον ἡ νηστεία καὶ ἡ ὑπέροχη πρῶ;

Τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν εἶπεν οὔτε διανοήθη, ἀλλ' ὅσον πολλὰ κατορθώματα ἀρετῆς εἶχε, τῶσον περισσότερον ἐροῦντο καὶ ἔτρεψε καὶ αὐτὸ τὸ ἐμῶσθησεν ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ

διδασκάλου του. Διότι καὶ ἐκεῖνος ἂν καὶ ἠπάγη εἰς τὸν τρίτον οὐρανὸν καὶ μεταφέρθη εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἤκουσε λόγια ἀκατανόητα καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τοιοῦτα μυστήρια καὶ διέδραμεν ὅλην τὸν κόσμον ὡς νὰ εἶχε φτερά, γράφον πρὸς τοὺς Κορινθίους ἔλεγε: φοβοῦμαι ῥήγας, ἐνῶ ἐκαίρωσα εἰς τοὺς ἄλλους καὶ ἐκώδησα ἀποδοξαρισθῆναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. (Α' Κορ. 9, 27). Ἐάν δὲ ὁ Παῦλος μετὰ ἀπὸ τῶσον πολλὰ καὶ μεγάλα κατορθώματα, οὗτος ποὺ ἠμύρησε νὰ εἴπῃ: Ὁ εἰς ἐμὲ ὁ κόσμος ἔχει γίνῃ νεκρὸς καὶ ἐγὼ διὰ τὸν κόσμον (Γαλ. 6, 14) φοβῆται, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς πρέπει νὰ φοβοῦμεθα καὶ μάλιστα ὅσο περισσότερα ἔργα ἀρετῆς ἔτυχε νὰ κτήσασθαι. Διότι ὁ διάβολος τότε ἐξαγριώνεται καὶ ἀποθηρᾶνεται περισσότερον, ὅταν μὴς δέλητ' ἢ προσέκωμην πολὺν τὸν ἑαυτὸν μας. Ὅταν ἔβῃ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς νὰ εἶναι πολλὰ καὶ μεγάλα, τότε καταβάλλει μεγάλην προσπάθειαν, ὥστε νὰ μὴς κἀμῃ νὰ ναυαγήσωμεν φοβερά.

Καὶ τοῦτο γίνεται, διότι ἐκεῖνος ποὺ εἶναι εὐτελής καὶ ὀλίγον γνωστὸς εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ἂν ὑποσκελισθῆ ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ καταπέση ἡθικῶς, δὲν φέρει τῶσον μεγάλην θλάσθην εἰς αὐτὴν. Ὁ ἐκεῖνος ὅμως ποὺ εἶναι εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς καὶ εἶται εἰναι πασιγνωστὸς καὶ περιβλητὸς καὶ θαυμάζεται ἀπὸ ἄλλου, ὅταν πέσῃ, ἐπιρασθεὶς ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἢ πτώσῃ του, καθὼς καὶ ἡ ζημία τῆς κοινωνίας εἶναι μεγάλη, ὅτι μόνον διότι ἔπαυον ἀπὸ πολλοῦ ὄψου, ἀλλὰ καὶ διότι ἔμειραν τὸν ἄλλον ἐκείνου, ποὺ ἀπέβλεπον εἰς αὐτὸν μὲ θαυμάσιον. Καὶ ὅσως εἰς τὸ σῶμα, ὅταν ὑποστῆ θλάσθην κάπως ἕλλα μέρος αὐτοῦ, δὲν εἶναι πολλὴ ἡ ζημία, ἔτιν ὅμως ὑποστῶν θλάσθην τὰ μῖνα, ἢ τὸ κεφάλαιον, ἀλλὰ τὸ σῶμα ἀχρηστεύεται, τὸ ἔστιν ἠμυροῦμεν νὰ εἰσπαιεν καὶ διὰ τοὺς ἄγιους, ποὺ μεγάλα κατορθώματα ἀρετῆς ἔκαμαν. Ὅταν τὸ φῶς τῆς ἀρετῆς αὐτῶν σθῆσθαι, ὅταν λεπρώσων τὴν ψυχὴν των, θλάττων εἰς ἀνίστητον ὄψου ὀλοκλήρον τῆς ἐκκλησίας τὸ σῶμα.

4 Β Ἀτὰ λοιπὸν ὅλα ἐπειδὴ ἐγγύησεν ὁ Τηρόθεος, ἐφρόνιζε νὰ ἐξασφαλίσθῃ τὸν ἑαυτὸν ἀπὸ παντοῦ. Διότι ἤξευρεν ὡς νέος, ὅτι εἶναι δύσκολον πρᾶγμα νὰ συγκρατηθῆ ἡ νεότης, ὅτι αὕτη εἶναι ἄστατος, ὅτι εὐκόλως ἐξαπατᾶται, εὐκόλως παρασύρεται καὶ ὅτι πολλὰ γερὰ καλινάρια χρειάζεται, διότι εἶναι φασιπὰ, ποὺ εὐκόλως καὶ γρήγορον ἀνάθει, καὶ ἐξυπλύνεται πρὸς ὅλα τὰ ἔξω αὐτῆς πράγματα, διὰ τοῦτο

5. Ἐπειδὴ γὰρ εἶτι χαλινοὺς ἡ νεότης. εἰτι ἀρίστητος, ἀθετακίτητος, ἐδύλοσθον καὶ ἀφορροσθῶσθαι χαλινοῦ γὰρ τις ἔστι ἔστι τὸν ἔξωθεν ἐπιελομένη ἐκείνου, πολλὸς ἐκαριστήσαν καὶ ταχέως καὶ ἄλλως δὲ

ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ἔβαλε φραγμούς, ὥστε νὰ τὴν περιορίσῃ, καὶ τὴν φλόγα τούτην ἐφρόντιζε μὲ κάθε τρόπον νὰ ἑλωπιάνη καὶ τὸ ἀίθερα αὐτὸ ἔλασσε, ποὺ δύσκολα καλινώνεται καὶ κυβερνῆται, ἐσφραγγε μὲ πολλὴν ὀρμήν, ἕως ὅταν τὰ σκιρτήματα τοῦ ἔσωσε, τὸ ἡμέτερον καὶ μὲ πολλὴν ἐλευθερίαν τὸ παρέδωκεν εἰς τὰ χεῖρα τοῦ κυβερνήσαντος αὐτὸ λογισμοῦ τῆς ψυχῆς.

Ἄς ἀσθενῆ, λέγει, τὸ σῶμα καὶ ἄς μὴ ἀσθενῆ ἡ ψυχὴ, ἄς καλινωγῶνται ἡ σάρκα C καὶ ἄς μὴ ἑμποδίζετο ὁ ὁρμος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν οὐρανόν.

Ἐκτός δὲ τούτων καὶ διὰ κάτι ἄλλο κυρίως ἡμπορεῖ κενεῖ νὰ τὸν θάψωσιν. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ὅτι θν καὶ ἦτο τῶσον σωματικῶς ἐξηγητημένος καὶ συνεχῶς ἐπάλασε πρὸς τὴν ἀσθενείαν, ἐν τούτοις δὲν παρεμέλει τὴν θέλαν ὀπιπρεσίαν του, ἀλλὰ μὲ περισσότεραν ὄρεσιν ἀπὸ ἐκεῖνους, ποὺ εἶχον ὑγιᾶ καὶ ἀσφαῖα σῶματα, ἔστρεψε παντοῦ, τῶρον μὲν εἰς τὴν Ἐφεσον, ἄλλοτε εἰς τὴν Κόρινθον, πολλές φορές εἰς τὴν Μακεδονίαν, εἰς τὴν Ἰταλίαν, παρουσιάζομενος εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης μετὰ τοῦ διδασκάλου, λαμβάνων μέρος εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀλεπαλληλοὺς κινδύνους D καὶ τὴν χριστιανικὴν φιλοσοφίαν τῆς ψυχῆς του δὲν κατέβαλεν ἡ ἀσθενεία. Τούτῃ δυνάμει καὶ ὁ ζήλος πρὸς τὸν Θεόν, τῶσον ἐλαφρὰ κἀμνει τὰ φτερά τῆς ψυχῆς. Διότι καθὼς ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν σῶματα εὐρωστικά καὶ ὑγιᾶ, τίποτε δὲν κερδίζουν ἀπὸ τὴν ὑγείαν καὶ εὐρωστίαν, ὅταν ἡ ψυχὴ τῶν ἔχει καταπέσει καὶ εἶναι ἄδρανῆς καὶ κομμομένη, ἔτσι καὶ εἰς τοὺς ἐξηγητημένους σωματικῶς, καμμία ἐλάθη δὲν θὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν ἀσθενείαν, ὅταν ἡ ψυχὴ εἶναι γενναία καὶ ἀγρυπνός.

Νομίζου λοιπὸν μερικοὶ ὅτι ἡ συμβουλιὴ αὐτῆ τοῦ Παύλου τοὺς δίδει τὸ δικαίωμα νὰ πίνουν ἐλεύθερα. Τὸ πρῶτον ὅμως δὲν εἶναι ἔτσι, ἀλλὰ ἐάν κανεὶς ἤθελεν ἐξέτασαι μὲ ἀκριβείαν τὸ ρητὸν τοῦτο, θὰ εὕρῃ, ὅτι τοῦτο εἶναι μᾶλλον προσηλαπὴ πρὸς νηστείαν. E Διὰ τὸ αἰσθῆναι, ὅτι δὲν ἔδωκεν αὐτὴν τὴν συμβουλίαν ὁ Παῦλος εἰς τὸν Τιμόθεον εἰς τὴν Ἀρκίαν, ἀλλὰ ὅταν τὸν εἶπε νὰ εἶναι τελειὸς ἐξηγητημένος. Καὶ τότε εἶπε τελειὸς ἐλεύθερα, ἀλλὰ μὲ κάποιον περιορισμόν. Δὲν εἶπε ἀπλαθῆ ἀπλῶς νὰ πίνῃς κρασί, ἀλλὰ λήρη κρασί. Καὶ τοῦτο εἶπε διὰ τὸ Τιμόθεον εἶχεν ἀνάγκην αὐτῆς τῆς συμβουλῆς, ἀλλὰ διότι ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην αὐτῆς.

γαι «ἄγριον ἢ νεότης πολλὰν θεωρεῖται τῶν ἐπιστατούτων, διδασκάλων, κει-
δαγωγῶν, ἀπολοθῶν, τροφῶν... ἑκάστηρ τις ἴπας ἀδάμωτος, καθάπερ τι
θηρίον ἀπίθεον, τοιοῦτόν ἐστιν ἡ νεότης» (P. O. 33. 565).

Διὰ τοῦτο γράφωσιν πρὸς ἐκεῖνον, μέτρα καὶ ὅρους θέτει πρὸς ἡμᾶς διὰ τὴν οἰνοποσίαν, ἐπιτρέπων νὰ πίνωμεν τῶσον, ὅσον κρεῖσσεται, 7 A διὰ νὰ μᾶς ἔξαλειψῃ τὴν ἀσθενείαν καὶ καρτίη εἰς τὸ σῶμα ὑγείαν καὶ ἄς ἀσθενέωσιν ἄλλην. Διότι ἀπὸ τὴν μεγάλῃν ὀδωροποσίαν εἶα ἀληγότερα, ἀλλὰ παλὺ περισσότερα καὶ χειρότερα κακὰ εἰς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὴν ψυχῆν γεννῆ ἡ ἡμετρος οἰνοποσία, ἐπειδὴ θάξαι εἰς τὴν διάνοιαν τὸν πόλεμον τῶν ποθῶν καὶ τὴν τρικυμίαν τῶν ἀτόπων λογισμῶν, τὸ δὲ σῶμα κἀνει ἀτονον καὶ κομμομένον. Διότι δὲν διαλύεται τῶσον εὐκολὰ ἡ γῆ ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πολλοῦ νεροῦ, ὅσον εὐκολὰ ἡ δύναμις τοῦ σώματος καλαράνεται καὶ ἐξαντλεῖται ὅταν εὐρίσκειται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν συνεχούς οἰνοποσίας. B Ἄς ἀποφεύγωμεν λοιπὸν τὰς ἀκρίτους καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, ἄς φροντίζωμεν διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος καὶ ἄς περικόπτωμεν τὰ σκιρτήματα αὐτοῦ. Διότι ὁ οἶνος ἐδόθη παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἄς διὰ νὰ μεθύωμε, ἀλλὰ διὰ νὰ εἰρηθε νηφάλως, διὰ νὰ εὐκαριστοῦμεθα καὶ ἄς νὰ λυσιπρεθε καὶ πονώμεν, διότι ὁ οἶνος, λέγει ἡ Γραφή, κεύφραίνει τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου» (Ψαλ. 103, 15)· οὐ θυμα κἀνεὶς αὐτὸν μέσον λύτης, διότι ὅσα μεθοῦν, ὑπερβολικὰ εἶναι θαυρόθυμοι, ἐπειδὴ καλὸς σκοπιμὸς διακρίνεται εἰς τοὺς λογισμοὺς τῶν. Φόρισμον ἄριστον εἶναι ὁ οἶνος, ὅταν ὁ πῖνον ἔχει ἄριστον μέτρον. Τοῦτο τὸ κριτήριον τῆς Γραφῆς μᾶς εἶναι κρησμον καὶ διὰ τὴν σπάνην μας ἐναντι τῶν αἰσιμαθῶν ποὺ οὐκοφαντιῶν τὴν κτίσιν τοῦ Θεοῦ⁴. Ἐάν ὁ οἶνος ἦτο ἀπὸ τὰ ἀπηγορευμένα πρόγραμμα, δὲν θὰ ἐπέτρεπον αὐτὸ ὁ Παῦλος, δὲν θὰ ἔλεγε νὰ μετακερῶνεται ὁ Τιμόθεος οἶνον. C Ὅσα μόνον εἰ ἀπέναντι τῶν αἰσιμαθῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπέναντι τῶν ἀπλοῦσώτερων ἐκ τῶν ἀδελφῶν μας εἶναι κρησμον, οἱ ὅποιοι ὅταν ἴδωσιν μερικοὺς νὰ ἀσκηνοῦσιν ἕνεκα μέθης, ρῆπτουν τὸ θάρος εἰς αὐτούς, ἀλλὰ εἰς τὸν καρπὸν, ποὺ ἔδωκεν ὁ Θεός, λέγοντες, νὰ μὴ ὑπάρκῃ ἡ μέθη, διότι ὁ οἶνος εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ μέθη ἔργον τοῦ διαβόλου. Δὲν γεννᾷ ὁ οἶνος τὴν μέθην, ἀλλὰ ἡ ἀουσία. Νὰ μὴ οὐκοφαντῆς τὸ δημιουργημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νὰ κοιτηγῶν τὴν τρέλλαν τοῦ συνανθρώπου σου. Σὺ θυμα παρημέλησεν τὴν τιμωρῆς καὶ διορθῶντες αὐτὸν ποὺ ἀμαρτάνει καὶ ὑβρίζεις τὸν εὐεργέτην.

δ. Ὅταν λοιπὸν ἀκούσωμεν μερικοὺς νὰ λέγωσιν αὐτά, νὰ τοὺς ἀποστομώσωμεν. D Διότι εἰς ἡ χρῆσις τοῦ οἴνου, ἀλλὰ ἡ ἔλλειψις μέτρον, ὅταν κανεὶς πίνῃ, δημιουργεῖ τὴν μέ-

4. Τοιοῦτοί ἦσαν οἱ αἰρετικοὶ ἑθελαιται, οἵτινες παντελῶς ἀπείχον οἶνον, θεωροῦντες αὐτὸν κακὸν καὶ μὴ χρησιμοποιοῦντες αὐτὸν οὔτε εἰς τὴν θέλαν ἀσκησεῖας.

θην, ποῦ εἶναι ρίζα ὅλων τῶν κακῶν. Ὁ αἰὼς ἐδόθη διὰ τὴν διορθώσιν ἀσθένειαν τοῦ σώματος, ὅχι διὰ τὴν ἐλάττην ὑγιεὶν φυσικῆς. Μὴ λοιπὸν μεταχειρίζεσαι καὶς μέτρον τὴν διαρεάν ταύτην τοῦ Θεοῦ καὶ ἔτσι παρέχεις λαθῆν εἰς τοὺς ἀνοήτους καὶ ἀπανθρώπους τὸ κατηγοροῦν τὸ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ.

Διότι τί εἶναι ἐλεεινότερον ἀπὸ τὴν μεθῆν; Αὐτὸς ποῦ μεθῆ εἶναι νεκρός, καὶ οἱ ἄλλοι μετ' αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, ψυχικῶν νόσημα ἀσυγκρίσιμον, πῶς διὰ τὴν ὁσάν δὲν ὑπάρχει ἀπολογία, κοινὴ ἀσκησιὸν τοῦ γένους μας. Λέγω τοῦτο διότι, αὐτὸς ποῦ μεθῆ, δὲν εἶναι μόνον εἰς τὰς συναναστροφὰς ἀσφατος, ἔστω εἰς τὰ ἰδιαιτὰ καὶ δημόσια πράγματα, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἐλεπόμενος εἶναι ὁ περισσότερον ὅλων σακαμρός, διότι ἀποπνεῖ δικαίαν. Ἐπὶ πλέον τὰ ρηθίματα καὶ κασιουργήματα καὶ αἱ φωναὶ τῶν μεθύοντων εἶναι ὀκλήραι καὶ ἠθρεῖς, ποῦ κάνουν ὄσους τοὺς ἄλλων καὶ τοὺς συναναστρέφονται νὰ ἀσθάνωνται ἀποστροφῆν πρὸς αὐτούς. Καὶ τὸ μεγαλύτερον κακὸν εἶναι ὅτι τὸ νόσημα αὐτὸ ἀπομακρύνει τοὺς μεθύοντες ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ δὲν τοὺς ἀφίημι νὰ ἐπιτόκουν τὰ ὀνόμα ἁγιά, ἀλλὰ, ἐκτός τῆς ἐδῶ ἀσκησιῶν, καὶ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον κώλασι ἀνυπόφορος περιμένει αὐτοὺς ποῦ ἔχουν τέτοια νοσήματα. Ἐὰς περικύβηται λοιπὸν τὴν κακὴν αἰτίαν συνήθειαν καὶ ἄς ἀκοῦσμεν τὸν Παῦλον, ὃς λέγει, ἐνὰ μεταχειρίζεσαι διὰ γων κρυσθ. Διότι καὶ αὐτὸ τὸ ἄλλο γὰρ τῆς ἀσθενείας τὸ ἐπέτρεψεν. Ἐάν δὲν τὸν ἐνοκλόουεν ἡ ἀσθένεια, δὲν θὰ ἤγάγκαζε τὸν βασιτῆν του οὕτε αὐτὸ τὸ ἄλλο γὰρ νὰ πληρώσῃ. Διὰ τὴν ποῦν καὶ τῶν τροφῶν, τὰ ὅσῃα κατ' ἀνάγκην μεταχειρίζεσθαι πρὸς συνήθειαν μας, πρέπει πάντοτε νὰ κάνωμεν κρυσθ μὲ μέτρον, ὄναλον μὲ τὰς ἀνάγκας καὶ τοὺς καιροὺς, καὶ ποῦτὲ νὰ μὴ μεταχειρίζεσθαι περισσότερα ὅτι εἶναι ἀνάγκη, οὕτε ἁπλᾶς καὶ ὀσκασι νὰ κάνωμεν κάτι. Ἄλλ' ὁσοῦ ἐμάθεμεν τὴν φροντίαν τοῦ Παύλου καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ Τιμοθέου, ἄς φέρωμεν πλέον τὸν λόγον εἰς αὐτὴν τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων. Πᾶσι λοιπὸν εἶναι τὰ ζητήματα; Εἶναι ἀνάγκη πάλιν νὰ τὰ ἐπιναλοῦμεν διὰ τὴν γίνῃ σαφεστέρα ἢ λύσις. Β Διὰ ποῖον λόγον ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς νὰ πῆσιν εἰς ἀσθένειαν τοιοῦτος ἄγιος, ποῦ ἐτακτοποιεῖσε τὸσας ὑποθέσεις, καὶ οὕτε ὁ ἴσως, οὕτε ὁ διδασκαλὸς του ἠμπόρεσε νὰ θεραπεύσῃ, ἀλλὰ παρέστη ἀνάγκη πρὸς θεραπείαν νὰ καταργῆ εἰς τὴν σωθῆσαν τῆς ἀνοησίας; Αὐτὰ ἦσαν τὰ ζητήματα. Πρέπει πύρα νὰ ἐπιφέρωμεν τὴν λύσιν, ἢ ὅσῃα νὰ μὴ ἀνοφέρεται μόνον εἰς τὴν περίπτωση τῶν ἁγίων

καὶ μεγάλων καὶ θυμιαστῶν ἀνδρῶν, ποῦ παρέβησαν εἰς ἀσθενείας καὶ νόσον ὁσάν μὲ τὸν Παύλον, ἀλλὰ καὶ εἰς περιπτώσεων πτωχείας καὶ πέντας καὶ θεσπῶν καὶ ὁσόντων καὶ πειραγμάτων καὶ οὐκοφαντιῶν καὶ εἰς ὅλα γενικά τὰ δεινὰ τοῦ παρόντος βίου. Πρέπει ἀσκηθῆν ἀπ' αὐτὰ, ποῦ θὰ λειθοῦν ἐπὶ τοῦ ζήτηματος τοῦτου σήμερον, νὰ ἠμωρέωμεν νὰ ἐβρωμεν ἀκριθῆ καὶ ἀσφαλεστέτην ἀπολογίαν πρὸς ἐσείους, ὅσοι κατακρίνουν τὴν θεῖαν Πρόνοιαν δι' αὐτὰ. Διότι ἠκούσατε πολλοὺς νὰ λέγουν τὸ ἔλεγε: ὁσὶν ὁρά γε ὁ δεινὸν, ποῦ εἶναι ἐνάρητος καὶ τίμος ἀνθρώπος, νὰ οὐρεται εἰς τὰ δικαστήρια καθημερινῶς ἀπὸ ἄλλων παραβάτων τῶν νόμων καὶ διαφωρμένων καὶ παλὸ νὰ ὑποφέρει καὶ νὰ ἐπιτρέτῃ τοῦτο ὁ Θεός; Διότι ἄλλος οὐκοφαντήθη καὶ ἀπέθανεν ὄσκα; Ὁ δεινὸν, λέγουν κατεποντίσθη, ὁ ἄλλος κατεκρημνίσθη. Καὶ θὰ ἠμποροῦσα νὰ ἀνοφέρω πολλοὺς ἁγίους ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας καὶ ἐπὶ τῶν προγόνων μας, ποῦ ὑπέμειναν πολλὰ καὶ διαφόρων εἰδῶν ἄλγεα. Διὰ νὰ εβρωμεν λοιπὸν τὴν αἰτίαν ὅλων αὐτῶν, ὄσῃε μῆτε ἡμῖς νὰ τὰ κάνωμεν, ὅ μῆτε ἄλλους νὰ ἀφίωμεν νὰ σκανδαλίζωμεν, ἄς ὄσῃμεν μεγάλην προσοχὴν εἰς ὅσα τῶρα θὰ λειθοῦν.

6. Διὰ τὰς πολλὰς καὶ πολλὰς εἰδῶν κακοπαθείας τῶν ἁγίων ὅσῃα αἰτίας ἔγω νὰ εβρωπρὸς τὴν ἀγάπην σας. Διὰ τοῦτο προσέλατέ με ὄσῃα, πᾶρα πολλὰ, εἰς ὅσα θὰ εβρω, ἔκοντες ὄσῃε ὄσῃν, ὅτι, τοῦ λοιποῦ, θὰ εβρω τελείας ὄσκαλοῦγηται, ἄν σκανδαλίζεσθε διὰ τὰ σημάδια, ὄσῃε, ἐνῷ εἶναι τόσῃα αἰτία, θὰ παρτίτεσθε καὶ ἄλγεσθε, ὄσῃε νὰ μὴ ὑπῆρχε καμμία.

Πρώτη μὲν λοιπὸν αἰτία, ποῦ ἐπαίρει ὁ Θεὸς νὰ κακοπαθῶν οἱ ἐνάρητοι, Ε εἶναι διὰ τὴν μὴ ὑπερηφανεύωνται διὰ τὸ μέγεθος τῶν κατορθωμάτων καὶ τῶν θυμιαστῶν αὐτῶν. Δευτέρα, διὰ τὴν μὴ νομίζων οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ὅτι εἶναι ὄναίτεροι τῆς ἀνθρώπινης φύσεως καὶ τοὺς θεωρήσων ὄσθεός. Τρίτη, διὰ τὴν φαίνεται ὅτι ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ ὄσκαλοῦται καὶ γίνεται ἱκαρὰ διὰ τῶν ἀσθενούντων καὶ ἐρησκαμένων εἰς τὰ δεσπὰ καὶ ὅτι αὐτὴ ἀντιτελεῖ εἰς τὸ νὰ διαδίδεται τὸ κήρυγμα. Τετάρτη, διὰ τὴν γίνεται φανερότερα ἡ ὑπακοὴ αὐτῶν καὶ ὅτι δὲν δουλεύουν τὸν Θεὸν διὰ ἀνθρώπινον μὸθόν, ἀλλὰ καὶ ὅτι εἶναι τῶσων ποῦ εβρω γίνωσκοντες, ὃς ὄσῃε κατόπιν τῶσων ὄλγεων νὰ ἔχουν πρὸς αὐτὸν ἀκραίαν τὴν ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην των. Πέμπτη, διὰ τὴν φιλοσοφώμεν περὶ τῆς ἀνοστήσεως. Διότι ὄσῃν ἴσῃε ἄνθρωπων ὄσκαλοῦται καὶ γερᾶτον ὄσῃε ἀρετῆν νὰ ὑποσῃ πᾶρα πολλὰ κακὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν νὰ φέρῃ ὄσῃε αὐτῶν τὸν κόσμον, καὶ καρῖς νὰ θέλῃς ἐξάπαντος θὰ ἀνακαῶσθῃς κατὶ νὰ σκεφθῃς περὶ τῆς μελλούσης κρῖσεως. Διότι ἐάν οἱ ἄνθρωποι, ἐκεί-

νοικ που κομίζουσι δι' αὐτοῦ, δὲν τοὺς ἀφίησιν νὰ ἀνακαίρουν καρτὶ νὰ τοὺς ἴδωσιν μισθὸν καὶ ἰσοσθέν, παλὸ περισσότερο ὁ Θεός, αὐτοὺς ποὺ ἔκομισαν τόσον παλὸ δι' Αὐτόν, δὲν θὰ θελήσῃ νὰ ἀφίησιν χωρὶς ἀμοιβῆν. Ἀφοῦ δὲ δὲν θὰ θελήσῃ νὰ στερῆσθαι αὐτοὺς τῆς ἀμοιβῆς τῶν κόπων τῶν, εἶναι ἄναγκη νὰ ὑπάρῃ κἀποὺς χρόνος μετὰ τὸν θάνατόν των, ἢ κατὰ τὸν ὅποιον θὰ ἀπολαύσουσι τῆς ἀμοιβῆς τῶν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον κόπων των. Ἐπει, διὰ νὰ ἔχουν ἀρετὴν πορηγοῦσαν καὶ ἀνακούφουσαν ὅλα δοσι ὑφίστανται θλίψεις, ἀποθλιπόμενοι εἰς ἐκείνους καὶ ἐνθυροῦμενοι τὰ κακὰ ποὺ συνῴρισαν εἰς αὐτοὺς. Ἐδόθη, ἵνα ὅταν οὗς προτρέψωμεν νὰ γίνεσθαι ἐνόητοι, ὅπως ἐκεῖνοι, καὶ λέγωμεν εἰς καθένα ἀπὸ οὗς, νὰ μνησθῆς τὸν Παῦλον καὶ νὰ ζηλώσῃς τὸν Πέτρον, μὴ διατάσεται νὰ τοὺς μνησθῆτε, νομίζοντες ὅτι αὐταὶ λόγοι τῶν πολλῶν κατορθωμάτων των εἶσαν ἄλλων φάσιν καὶ δὲν ἦσαν ἐνθρητικοί. Ὅμοῦ, διὰ νὰ μῦθαμεν, ὅταν πρόκειται νὰ καλοτιμώμεθα καὶ ἐλεγελογώμεθα, ποῖους πρέπει νὰ θεωρῶμεν εὐτυχεῖς, ποῖους δὲ δυστυχεῖς καὶ ταλαιπώρους.

Καὶ αἱ μὲν αἰτίας, αὐταὶ εἶναι. Ἐπει οὖν ὅμως τῆρα νὰ τὰς θεσπάζωμεν ὅλας μετὰ τὴν Γραφήν καὶ ἀποδείξωμεν μετὰ ἀκριβείαν, ὅτι ὅλα δοσι εἰπωμεν δὲν εἶναι ἀνωπίσεις ἀνθρωπίνων σκέψεων, ἀλλὰ δόξασι καὶ τῆς Γραφῆς. Ἐπει καὶ ὁ λόγος θὰ οὗς φανῆ μᾶλλον ἀπίστοι καὶ μονιμώτερον θὰ ἐντυπώθῃ εἰς τὰς ψυχὰς οὗς.

Ὅτι μὲν λοιπὸν συντελεῖ ἡ κακοπέθεια τῶν ἁγίων εἰς τὸ νὰ ἔκωσαν οὗτοι ταπεινοφροσύνην καὶ μὴ υπερηφανεύονται ἕνεκα τῶν ἑκαρετικῶν σημείων καὶ κατορθωμάτων αὐτῶν καὶ διὰ τοῦτο ἐπέτρην αὐτῆν ὁ Θεός, ἅς ἀκούσωμεν τοῦτο ἀπὸ τῶν Προφήτην Δαυὶδ καὶ τῶν Παύλων. Ὁ μὲν Δαυὶδ λέγει: ἐξερρηγόμην ὑπὲρ τὴν ταπεινότητα ποὺ μοῦ ἔχωμας διὰ τῶν θλίψεων, ἢ διὰ τί ἔποι ἔμοιθα τὰ δικαιώματά σου (Ψαλμ. 128, 71), ὁ δὲ Παῦλος, ἀφοῦ εἶπεν ἀφ' ἧσιν μέχρι τοῦ τρίτου οὐρανοῦ καὶ μετεφέρθη εἰς τὸν παράδεισον, προσέθηκε, ἕνεκα τῆς ὑπερόχου τῶν ἀποκαλύψεων ἐπέτρην ὁ Θεός καὶ μοῦ ἐδόθη εὐλοῦν ἀκαθάρτων εἰς τὸ πᾶν ἀγγελος τοῦ Σατανᾶ διὰ νὰ μὴ κτυπῆ κατὰ πρόσωπον διὰ νὰ μὴ υπερηφανεύωμαι (Β' Κορ. 12, 2, 4, 7). Τὶ εἶναι σαφέστερον ἀπ' αὐτό; Διὰ νὰ μὴ υπερηφανεύωμαι, λέγει, ἐπέτρην ὁ Θεός εἰς τοὺς ἀγγέλους τοῦ Σατανᾶ νὰ μὴ κτυποῦν εἰς τὸ πρόσωπον, ἀγγέλους δὲ τοῦ Σατανᾶ δὲν ἔνοοι διαίμονος τινος, ἀλλὰ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ὑπηρετοῦν τὸν διάβολον, ἢ, τοὺς ἀπίστους, τοὺς τυράννους, τοὺς εἰδωλόλητрас, οἱ ὅποιοι συνεχῶς τὸν ἐπιενοκῶσιν καὶ κατεδύκων.

Μετὰ αὐτὰ δὲ θέλει νὰ μῦς εἴπῃ τὸ ἔξης: Ἐπιπροσέθεν ὁ Θεός νὰ πάσῃ τοὺς διαγμούς Ε καὶ τὰς συνεχῆς θλίψεις κατ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐπειθὴ ἠρώτησιν εἰς τὸν τρίτον οὐρανὸν καὶ μετεφέρθη εἰς τὸν παράδεισον, διὰ νὰ μὴ υπερηφανεύθῃ καὶ ὑψηλοφρονήσῃ ἀπὸ τῶν ὑπερόχου ἀποκαλύψεων, ἐπέτρην τοὺς διαγμούς τοὺς καὶ ὄψεσθαι τοὺς ἀγγέλους τοῦ Σατανᾶ νὰ μὴ κτυποῦν. Ἐὰν δὲ ὄψῃ καὶ ἀξιοθαύμαστοι εἶναι ὁ Πούλος καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὅλα δοσι εἶναι τοιοῦτοι, καὶ πρόγνωμα εἶναι, ἀλλ' ὅμως δὲν παύουν νὰ εἶναι ἄνθρωποι καὶ ἔχουν ἀνάγκην πολλῶν προφυλακτικῶν μέτρων. Ἐὰν δὲ νὰ μὴ υπερηφανεύονται καὶ κυρίασθαι οἱ ἄγιοι, διὰ τὴν ἰσότητα, οὐκ ἔχουσιν δὲν ὀφείλῃ τῶσιν εἰς ὑπερηφάνειαν, ὅσων ἡ γαρύπη ἀπὸ κατορθώματα συνειδήσεως καὶ ψυχῆ, ποὺ ἔχει ἀντοκενολόγησιν. Διὰ νὰ μὴ συμβῆ λοιπὸν εἰς αὐτοὺς τοιοῦτον τι, ἐπέτρην ὁ Θεός νὰ τοὺς εἴδωσιν θλίψεις καὶ πειρασμοὺς οἱ ὅποιοι τοὺς κίνησιν νὰ εἶναι περμαζευμένα καὶ τοὺς πέθων νὰ ταπεινοφρονοῦν παντοῦ.

7. Ὅτι δὲ καὶ εἰς τὸ νὰ φανερωθῇ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ πᾶρα πολὺ συντελεῖ τοῦτο, ἔκωσαν αὐτὸ παρὰ τοῦ ἰδίου ὁ πιστότερος, ποὺ τὸ εἶπε πρωτύτερα. ἢ Διὰ νὰ μὴ λέγῃς ἑρρηγόμην, ὅτι οἱ ἄπιστοι θεωροῦν, ὅτι ὁ Θεός, ποὺ ἐπιτρέπει τοῦτο, τὸ κάνει ἀπὸ ἀδυναμίας, διὰ τὴν ἐπειθὴ δὲν δύναται νὰ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τοῦ κινήσεως τοὺς ἰσούς του, ἐπιτρέπει νὰ ὑπερέχουν συνεχῶς. Καὶ πρόειπε νὰ ἴδῃς πᾶς μετὰ αὐτὰ ὑπέθεζε τοῦτο ὁ Παῦλος, ὅτι ὅσα μόνον δὲν φανεροῦσιν ἀδυναμίαν τοῦ Θεοῦ, δοσι γίνονται, ἀλλὰ ἀνασθέντες τὴν μεγάλην αὐτοῦ δύναμιν εἰς ὅλα. Ἀφοῦ ἠραδίη εἶπεν ὅτι ἀφοῦ ἐδόθη εὐλοῦν ἀκαθάρτων εἰς τὸ πᾶν, ἀγγελος τοῦ Σατανᾶ διὰ νὰ μὴ κτυποῦν καὶ ἐφανέρωσεν μετὰ τὰ λόγια αὐτὰ τοὺς ἀλλεπαλλήλους πειρασμοὺς, προσέθηκε εἰς τὸν πειρασμὸν αὐτὸν πολλὰς φορὰς παρεκάλει τὸν Κύριον νὰ μοῦ τὸν διάξῃ καὶ μοῦ εἶπε σοὺ εἶναι ἀρετὴ ἡ χάρις ποὺ σοὺ δίδοι, ὅσα τὰ δύναμίν μου ἀνοδεύονται τελεία ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἄσθενης (Β' Κορ. 12, 8, 9). Τῶτε φαίνεται ἡ δύναμις μου, λέγει, Ἐὰν οὗς εὐρίσκουσε εἰς ἀδυναμίαν, καὶ μετὰ οὗς, ποὺ φαίνουσε ὄσθενεῖς, ὁ λόγος τοῦ πνεύματος σὺξάνεται καὶ διαδίδεται παντοῦ. Παράδειγμα τοῦτο, ὅταν τὸν ἐκλείσιν εἰς τὴν φυλακὴν, ἀφοῦ τὸν ἔδειραν πολὺ βασίον, (Πρ. 16, 26), προσέειπεν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τὸν δεσμοφύλακα. Εἰς τὸ εὐλοῦν ἦσαν τὰ πόδια, εἰς τὰς ἀλυσίδας τὸ χεῖρα καὶ ἡ φυλακὴ ἔσκετο τὰ μεσάνυχτα, ἐνθ' αὐτοὺς ἐδοκολόγουν τὸν Θεόν.

Βλέπετε πᾶς ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἐφάνητο τελεία εἰς τὴν ἀδυναμίαν: Ἐὰν ἦτο ἐλεόθερος ὁ Παῦλος καὶ ἐπέειπε

ἔπειτα τὸ ὄραμα, τὸ φαινόμενον αὐτὸ δὲν θά ἦτο θαυμασίων. Διὰ τοῦτο, λέγει, νὰ μένηρ δερμένος, καὶ δε σαλεύωνται οἱ τοῖχοι ἀπ' ὅλα τὰ μέρη καὶ δε λίσσονται οἱ θεομαῖται. Ἐἴη φαίνεται ἀλοφάνερα ἡ δύναμις μου, διότι αὐτὰ θά γίνωνται διὰ σοῦ τοῦ φυλακισμένου καὶ δερμένου. Αὐτὸ λοιπὸν ἔκαμε τὸν θεοροφύλακα νὰ ἐκπιλαγῇ, τὸ ὅτι ὅλη ὁ Παῦλος, ἐνῆ εὐρίσκετο εἰς τόσον ἀσπληρὸν περιορισμὸν εἰς τὴν φυλακίαν, μὲ τὴν προσεικὴν μόνον καταράσασε νὰ οείσῃ τὰ θεμέλια, νὰ ἀνοίξῃ τὰς θύρας τοῦ δεοματηρίου καὶ νὰ λύσῃ ἄλλους τοὺς δερμένους. "Ὅχι δὲ μόνον εἰς αὐτὸ τὸ γεγονός, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις τῆς ζωῆς τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων ἠμπορεῖ νὰ ἴδῃ κανεὶς ὅτι συχνὰ συνέβαινε τοῦτο καὶ εἰς τοὺς διαγμοὺς νὰ φαίνεται πλοῦσια ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, νὰ παρακολουθεῖ τὰς θλίψεις καὶ ἔτι νὰ καρπύτῃ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Ἐ Διὰ τοῦτο ἔλεγε: «Σοῦ εἶναι ὀρεκτὴ ἡ χάρις ποῦ σοῦ δίδω, διότι ἡ δύναμις μου ἀναθεκνύεται τελεία, όταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀσπληρ». (Β' Κορ. 12, 9).

Ὅτι δὲ ἦτο δυνατόν οἱ ἄνθρωποι νὰ τοὺς θεωρήσων ὅτι εἶναι ἀνώτεροι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἂν δὲν τοὺς ἔβλεπον νὰ ὑποφέρουν τόσα, ἄκουσον, πῶς ἐκφορῶζει αὐτὸν τὸν φόβον ὁ Παῦλος ἀδελφὸν ἐάν θελήσῃ, λέγει, νὰ καυκῆθῃ δὲν θά εἶμαι ὀνόματος δυσκολοῦμαι ὅμως νὰ τὸ κάμω διὰ νὰ μὴ μοῦ λογομάσῃ κανεὶς παραπάνω ἀπ' ἑαυτοῦ ποῦ ἔλπετε ἢ ἀκούει εἰς ἐμὲ» (Β' Κορ. 12, 9). Τί δὲ σημαίνουν αὐτὰ ποῦ λέγει; ἠμποροῦμαι, λέγει, παλὸν περισσοτέρα θάρματα νὰ οἶς εἶπω, ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ τὸ πράξω. Ἡ Α φοβοῦμενος μήπως τὸ πλῆθος τῶν θαυμάτων συντελέσῃ, ὥστε οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀσπληροῦσιν εἰς ἐμὲ ἰδεῖαν ἀνυπέραν τῆς πραγματικῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πέτρος μὲ τὸν Ἰωάννην, όταν ἀνάρθρωσαν τὸν κοιτὸν καὶ ὅλοι ἔβλεπον πρὸς αὐτοὺς μὲ μεγάλον θαυμασμόν, καθησυχάζοντες αὐτοὺς καὶ πεθόντες, ὅτι τίποτε δὲν ἔκαμον μὲ τὴν δύναμιν τῶν ἢ τὴν ἀξίαν τῶν, λέγουν: «ὡσαύτ' ἀναμάρτετε καὶ ἔχετε καρφοῦσι τὰ μάτια σας εἰς ἐμὰς ὡσὸν μὲ ἰδούμεν καὶ δύναμιν ἢ λόγῳ τῆς εὐσεβείας μας νὰ ἔκαμεν κατορθώσει νὰ περπατῇ οὗτος;» (Πράξ. 3, 12).

Καὶ εἰς τὰ ἄστρα πάλιν οἱ ἄνθρωποι εἶαν μόνον εἶκον ἐκπλαγῇ, ἀλλὰ καὶ τούτους ἀποῦ ἐστεφάνου» τοὺς ἔφερον καὶ ἐπιχειροῦσαν νὰ τοὺς θουσίωσον εἰς τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν θεωρήσαντες αὐτοὺς ὡς θεούς. Ἐλέγε τοῦ δια-

8. Τὰ πρὸς θεοῖσιν [ἔτι] ἐστεφάνου ὡσὸν τῶν θεῶν καὶ εἶτα ἐδοῦσαν.

ἔβλου τὴν κακοουρίαν. Δι' ἑαυτοῦ, ποῦ ὁ Κύριος ἐφρόντιζε νὰ ἐκτίσῃ ἀπὸ τὴν κόσμον τὴν ἀσπληρ, διὰ τοῦτον ἑαυτοῦ ἐφρόντιζε νὰ τὴν εἰσαγάγῃ, προσπαθῶν Ἐ νὰ πείσῃ τοὺς ἄνθρωπους νὰ θεωροῦν ἄνθρωπους ὡς θεούς, πράγμα τὸ ὅποιον ἔκαμε καὶ εἰς προσηγομένους καιροὺς. Καὶ αὐτὸ κυρίως εἶναι ἑαυτοῦ, ποῦ ἔφερον εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀσπληρ καὶ τὴν ἔβαν τῆς εἰδωλολατρίας. Πολλοὶ ἐβλαδῆ ἄνθρωποι, ποῦ διεπρεσαν εἰς πολέμους καὶ ἐστῆσαν τῶν καὶ ἔκτισαν πόλεις καὶ μὲ ἄλλα παρῶσια ἔργα τοὺς τότε ἄνθρωπους ἀποῦ ἐδεργέτησαν, θεοὶ ἰσὸ τῶν πολλῶν ἐθεωρήθησαν καὶ μὲ ναοὺς καὶ διαμῶς ἐκαμάθησαν, ὅπως συνέβη εἰς τοὺς Ἕλληνας, ποῦ ὅλος ὁ κατάλογος τῶν θεῶν τῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ τοῦτους ἄνθρωπους. Διὰ νὰ μὴ συμβῇ λοιπὸν τοῦτο καὶ εἰς τοὺς ἁγίους, ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς σοινὰ νὰ καταδικῶνται, νὰ κτυποῦνται, νὰ ἀσπηντοῦν. Ἐ ἴη ἡ ὑπερβολικὴ σωματικὴ ἀσπηνεια καὶ τὸ πλῆθος τῶν περρασμῶν πείσῃ τοὺς τότε πόνοντας, ὅτι καὶ ἄνθρωποι ἦσαν αὐτοί, ποῦ ἔκαμον τόσον μεγάλα θαύματα καὶ τίποτε δὲν ἔκαμον μὲ τὴν δύναμιν τῶν, ἀλλὰ μόνη ἡ θεία χάρις διὰ μέσου αὐτῶν ὅλα τὰ κατορθῶνε. Διότι ἐάν αὐτοὺς, ποῦ εἶκον κάμει μικρὰ καὶ εὐτελεῖ ἔργα θεοῦ τοὺς ἐνόμισαν, παλὸν περισσοτέρον, ἐάν δὲν ἐπάθεινον κατὰ τὸ ἄνθρωπινον, αὐτοὺς θά ἐνόμισον, οἱ ὅποιοι ἔκαμον τοιαῦτα ἔργα, ποῦ κανεὶς δὲν ἤκουσε ποτὲ οὔτε εἶδε. Ἀποῦ δὲ, ἐνῆ αὐτοὶ ἐμωστῆγίνοντο, ἐκρημνίζοντο, ἐβουλακίζοντο, ἐξεδωκοντο, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκινδύνευον, μερικὸι ἔκ τῶν ἀνθρώπων ἔπεσον εἰς τὴν ἀσπληρ ταύτην ὑσπληρ, Ἐ παλὸν περισσοτέρον θά ὑποπειῶντο τοῦτο, ἂν δὲν ὕψισαντο κατὰ τὸ ἄνθρωπινον.

8. Ἡ τρίτη αἰτία τῆς κακοουρίας τῶν ἁγίων εἶναι αὐτῆ. Τετάρτη δὲ τὸ νὰ μὴ νομίζων οἱ ἄνθρωποι ὅτι οἱ ἁγιοὶ ὑποπειῶσι τὸν θεὸν μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἀπολαύσων εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν εὐτυχίαν καὶ τῶσδεον ἄλλοιόν. Διότι πολλοί, ποῦ ζοῦν εἰς τὴν ἀσπληρ καὶ ἀσπληρ, όταν πολλῶς ἀπὸ πολλοὺς ἐπικρύνονται: καὶ προτρέπονται νὰ εἰσέλθουν εἰς τοὺς κόπους τῆς ἀσπληρ καὶ ἀκούουν νὰ ἐραυμάζονται οἱ ἁγιοὶ διὰ τὸ θάρρος τῶν πρὸ τῶν κινδύνων, μὲ αὐτὴν τὴν δικαιολογίαν ποῦς συκοφαντοῦν. Καὶ εἰ μόνον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀκούει ὁ διάβολος αὐτὴν τὴν ὑσπληρ συνελθε. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Ἰωὴ εἶκον ἀποκτεῖσι πολλὰ πλοῦσια καὶ ὀφελέμβανε πολλῆς εὐπορίας, Ἐ όταν ὁ Θεός, πῶρον ὡς παράδειγμα τὸν Ἰωὴ, ἔδειξε περιφρόνησιν πρὸς τὸν παντῆρον δαίμονα, οὗτος ἐπειδὴ δὲν εἶχε τι νὰ εἰπῇ, οὔτε νὰ ἐκαυλογῆθῃ διὰ τὰ ἐραυμάτια του, οὔτε νὰ ἀρνήθῃ τὰς ἀρετὰς τοῦ δικαίου, πρὸς αὐτὴν τὴν δικαιολογίαν καταφροῦγει λέγων τὸ ἔξῃ: «Μήπως δωρεὸν εἰ ἀσπηντα ὁ Ἰωὴ; Περιφροῦρησε τὴν ἐνδοῦ καὶ ἔκτος τοῦ

οίκου περιουσίαν του» (Ίωβ 1, 9, 10). Μὲ ἀμοιβήν, λέγει εἶναι ἐκεῖνος ἐνάρετος, διότι ἀπολαμβάνει τόση εὐποιία. Τί λοιπὸν ἀπῆγγασεν ὁ Θεός; ¹² Ἄ θέλων νὰ τοῦ δεῖξῃ ὅτι οἱ ἄγιοι δὲν ὑπηρετοῦν αὐτὸν, ἀναμένοντες ἄδικας ἀμοιβάς, ὁ φῆρεσεν ἀπ' αὐτὸν ἄληθινὴν εὐποιάν, τὴν παρέδωκεν εἰς πτωχείαν καὶ ἐπέτρεψε νὰ πέσῃ σὲ φοβερὸν νόσημα. Ἐπειτα ἐλέγκων τὸν δαίμονα, οὗ ἄδικας εἶκεν αὐτὴν τὴν ὑπόνοιαν, λέγει: «ἐκείνη διατρεῖ τὴν ἀρετὴν του, ἂν καὶ χωρὶς λόγου μὲ παρέκλίνῃς νὰ κατορθώσῃ τὴν περιουσίαν του» (Ίωβ 2, 3). Διότι εἰς τοὺς ἁγίους ἄρκει τούτο εἰς ἀμοιβήν καὶ ἀνταπόδοσιν, τὸ νὰ ὑπηρετοῦν τὸν Θεόν, ὅπως καὶ εἰς ἐκεῖνον ποῦ ἀγοστῆ, τούτο ἄρκει ὡς ἀμοιβή, τὸ νὰ ἀγαπῆ τὸν ἀγαπητὸν του καὶ δὲν ζητεῖ τίποτε περισσώτερον, οὔτε θεωρεῖ τίποτε ὑπέρτερον τούτου. Ἐὰν δὲ τούτο παρατηρηθῆ εἰς τὸν ἄνθρωπον πολὺ περισσώτερον εἰς τὸν Θεόν. Τούτου θέλων νὰ δεῖξῃ ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε νὰ γίνωσιν περισσώτερα ἀπ' ὅτι ἐζήτησεν ὁ διάβολος. **Β** Διότι ἐκεῖνος μὲν λέγει: «ἐπίλωσε τὸ χέρι σου καὶ ἔγγισε αὐτόν» (Ίωβ 2, 5) ὁ δὲ Θεὸς δὲν κίνησε αὐτό, ἀλλὰ, εἰς σὲ τὸν παραδίδω» λέγει (αὐτοῦ, 6). Καθὼς ἐπὶ λαθὴ εἰς τοὺς κοσμικοὺς ἀγῶνας, ὅσοι ἐκ τῶν ὀλλῶν ἔχουσιν σφραγῆλὰ καὶ γερά σῶματα, δὲν φαίνονται: τόσον τί εἶναι, ἐφ' ὅσον φοροῦν τὸ φόρεμα, ποῦ εἶναι δρεγμένον μὲ λάδι, ἀλλὰ, εἰς τὸν δαίμονα αὐτὸ καὶ γυμνοὶ πηγαίνουσιν εἰς τὴν παλαίστραν, τότε κυρίως κύνουν τοὺς θεατὰς νὰ θαυμάζουν τὴν ἀναλογίαν καὶ συμμετρίαν τῶν μελῶν τοῦ σώματος των, διότι τίποτε πλέον δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν ἀποκρύψῃ, αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὸν Ἰωβ. Ὅταν μὲν ὡς ἄλλο φόρεμα ἔφερε τὸν πλοῦν ἐκεῖνον πλοῦτον, δὲν ἐφαίνετο εἰς τοὺς πολλοὺς ποῖος εἰς τὴν ψυχὴν ἦτο. **Γ** Ὅταν ὅμως αὐτὸν ὁ ἀθέλητος οὗτος τὸν ἐπῆταξε κοκρῶ καὶ γυμνὸς εἰσῆλθεν εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρετῆς, τόσον ἐξέπληξε μὲ τὴν γυμνότητά ἑαυτοῦ τοὺς θεατὰς, ὥστε καὶ αὐτοὶ ἀκούμ οἱ ἄγγελοι, θάλεοντες τὴν ὑπομονὴν τῆς ψυχῆς του, ἐφῶσαν ἀπὸ θαυμασμοῦ καὶ ἐκεκροκρότησαν τὸν νικητὴν, ποῦ ἔφερε τὸν στέφανον τῆς νίκης. Διότι, καθὼς εἶπον καὶ προφητοῦμενος, δὲν ἐφαίνετο τόσον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ποῖος ἦτο εἰς τὴν ἀρετὴν, εἰς τὸ μέσον εἰς ἅλιν ἐκείνον τὸν πλοῦτον, εἰς τὸν, ἀπὸ ἐφῶσε ὡς φόρεμα μακρὰν τὸν πλοῦτον, ἐφῶνη γυμνὸς εἰς τὸ μέσον τοῦ κόσμου, ὡς νὰ ἦτο εἰς θέατρον καὶ ὅσοι ἔμεινον ἐκπληκτοὶ διὰ τὴν ἀνωκαλὴν τῆς ψυχῆς του. Διότι δὲν ἐφαίνετο ἐπιφανῆς μόνον ἀπὸ τὴν ἀπάθειαν τοῦ πλοῦτου **Δ** ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πάλιν καὶ ἀπὸ τὴν ὑπομονὴν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ὁδοῦ νέου. Ὅπως δὲ εἶπον καὶ προφητοῦμενος, δὲν ἐκτύπησεν ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τὸν Ἰωβ μὲ τὰς πληγὰς, διὰ νὰ μὴ λέγῃ πάλιν

ὁ διάβολος ὅτι τὸν ἐλυπήθη καὶ δὲν τὸν ἔβαλε εἰς ὄσους ἔπρεπε περασμοῦς, ἀλλὰ ἀνέθεσεν εἰς τὸν διάβολον νὰ τοῦ καταστρέψῃ τὰ πόνημα καὶ τὸν ὑποβάλλῃ εἰς ὀσθένειαν. Μὲ αὐτὸ ἦτο ὡς νὰ λέγῃ ἔγω ἐμπιστοῦσίνην εἰς τὸν ὀλλῶν καὶ δὲν τούτο δὲν σὲ ἐμπόδιζα νὰ τὸν ὑποβάλλῃ εἰς ὅσα θέλει ἀναγνώματα. Ἀλλὰ καθὼς οἱ δόξαμοι καὶ εἰς τὴν δεξιότητιαν των καὶ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ σώματος των ἔκριναν πεποιθῆσθαι πολλοὶ, δὲν συμπλέκονται πολλὰς μὲ τοὺς ἀντιπλοῦτους των ὄφθοι καὶ ὡς ἴσος πρὸς ἴσον ἀλλὰ ἐπιτρέπονται εἰς αὐτοὺς νὰ τοὺς πᾶσουσ ἀπὸ τῆς μέσης. **Ε** ὥστε νὰ φανῆ ἡ νίκη των λαμπριέτερα, εἶσι καὶ ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε εἰς τὸν διάβολον νὰ πᾶσῃ τὸν Ἰωβ ἀπὸ τῆς μέσης, ἵνα εἶται ὁ Ἰωβ, ἐνθ' ἦτο εἰς ἴσην μεσοκτικτὴν θέσιν, νικητὴ τῶν διαβόλων καὶ ἐπὶ τῆς γῆς τὸν ἐκατόση, λαμπριέτερος γίνῃ ὁ στέφανός του. Χρῆστος εἶναι γνήσιος, ἴδιος θέλει δοξαίσιος, ὅπως θέλει βασίσιος, δὲν θὰ εὐρῆς εἰς αὐτὸν κηλίδα. Δὲν φανεροῦνται δὲ εἰς ἡμῶς τὴν ἰσότητα μόνον τῶν ἄλλων, ἀλλὰ φέρει καὶ ἄλλην πολλὴν παρηγορίαν. Διότι τί λέγει ὁ Χριστός; «Μακάριοι γίνεσθε, εἰς τὸν ὅσον ὄφθισον οἱ ἄνθρωποι καὶ σὲ δίκαιον» ¹³ **Α** καὶ εἶπον ψευδομένοι παντὸς εἶδους κακολογίας καὶ κατηγορίας ἐναντίον σας δὲ ἐμὲ. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, διότι ἡ ἀντιρομῆσά σας εἰς τοὺς οὐρανούς θὰ εἶναι μεγάλη, διότι τὰ ἔθια ἔκαμον καὶ εἰς τοὺς οὐρανούς οἱ πατέρες αὐτῶν» (Ματθ. 5, 11—12). Καὶ πάλιν ὁ Παῦλος θέλων νὰ παρηγορήσῃ τοὺς Μακεδόνας λέγει: «ἀδελφοὶ καὶ σὲ ἀδελφοὶ ἐγένετο μνηστὴ τῶν Ἑσκαλοῦν τοῦ Θεοῦ ποῦ εἶναι εἰς τὴν Ἰουδαίαν, διότι ἐπέθετε τὰ ἔθια ἀπὸ τοὺς ὀσθενεῖς σας, καθὼς καὶ ἐκεῖνος ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων» (Α' Θεο. 2, 14—15). Καὶ τοὺς Ἐσκαλοῦς πάλιν διὰ τοῦ ἴδιου τρόπου παρηγορεῖ ἀνοφῆραν λεπτομερῶς εἰς τοὺς δικαίους ποῦ ἔζων εἰς καινοῦς, εἰς λακοῦς, εἰς ἐρήμους, εἰς ὄρη, εἰς σπῆλαια, εἰς πῆναι καὶ στενοχωρίαν. (Ἐφ. 11, 35—38). **Β** Διότι τὸ νὰ ἔκουν ὄσοι τὰ ἔθια παθημάτων φέρει κάποια παρηγορίαν εἰς τοὺς θλιβομένους. Ὅτι δὲ τὰ παθημάτων μὲ φέρουν εἰς τοὺς λόγους τῆς ἀνοστήσεως, ἔκουσιν τὸν Παῦλον, ποῦ λέγει: «Ἐὰν ἀπὸ συμπεριτολόγους ἀνθρωπίνους ὑπολογισμοῦς ἐκινδύνευσαι νὰ καταστασῶμαξ μακρῶς πρὸς θῆρα εἰς τὴν Ἐρεσον, τὶ ἐκέρδις ἀπ' αὐτό, ἐὰν οἱ νεκροὶ δὲν ἀνασταίνονται;» (Α' Κορ. 15, 32). Καὶ πάλιν, ἐὰν εἰς τὴν ἰσὴν αὐτὴν ἔκαμεν σιφίλει τὰς ἐπιφῆς μας μόνον εἰς τὸν Χριστόν, εἰς τὸν περισσώτερον ἔθλιοι καὶ ἐξιολλῆστοι ἀπὸ ἑαυτοῦ τοῦ ἀνθρώπου» (αὐτοῦ 10). Ἀναριθμητὰ βάσσα ὑπερέφωμεν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παρόντος βίου, λέγει. Ἐὰν λοιπὸν δὲν εἰσμεν

ἐλπίδα δι' ἄλλην ζωὴν, τί ἕμπορει νὰ γίνῃ ἀλλοῦτερον ἀπὸ ἡμᾶς;

9. Ὅθεν εἶναι φανερόν ὅτι δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὸν παρόντα κόσμον ἡ ζωὴ μας. C Καὶ τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ τοὺς πειρασμούς. Διότι ποτὲ δὲν ἤθελε ἀνεκτῆ ὁ Θεός, ἐκείνους ποὺ ἐπίσθον τόσο πολλὰ καὶ μεγάλα κακά καὶ πικρῶν ὄλων τούτων τὸν θῆον μὲ πειρασμούς καὶ ἀναριθμήτους κενόνοιους, νὰ μὴ ἀνταμείψῃ μὲ πολλὴ μεγαλυτέρας δωρεάς. Ἐάν δὲ θὰ ἤθελε ἀνεκτῆ νὰ μὴ τοὺς ἀνταμείψῃ, εἶναι φανερόν ὅτι καλύτερον καὶ λιηπροτέρων ἤτοιμοσε ζωὴν ἄλλην, κατὰ τὴν ὅσῃαν μέλλει νὰ στεφανώσῃ καὶ ἀνακηρύξῃ ὡς νικητὴς τοὺς θλίμους τῆς εὐσεβείας ἐνώπιον ἄλλου τοῦ κόσμου. Ἰστέ, ὅταν ἴδῃς ἕνα δίκαιον ἄνθρωπον νὰ στενοχωρῆται, νὰ κωποθεῖ μὲ ἀδενείας καὶ πικελίαν D καὶ ἀναριθμητὰ ἄλλα κατὰ τὸν θῆον τοῦτον νὰ τελεσθῇ, νὰ λέγῃς εἰς τὸν ζουτιόν σου, ὅτι ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἀνάστασις καὶ κρίσις, ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἐπέτρεπεν ἐκεῖνος ποὺ ὑπέφερε τόσα βάσανα δι' αὐτόν, νὰ φύγῃ ἀπ' ἐδῶ χωρὶς νὰ ἀπολάβῃ κανένα καλὸ. Ἀπ' αὐτὸ φαίνεται ὅτι ἠτοίμασεν εἰς τοὺς δικαίους ἄλλην ζωὴν περισσότερο ἐνθάρατον ἀπ' αὐτὴν καὶ ποὺ ἀνεκτῆ. Διότι, εἴαν δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη ζωὴ, δὲν θὰ ἐπέτρεπεν ἀπὸ μὲν τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους πολλοὶ νὰ ζοῦν, ἔκοντες ἐδῶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ μὲ ὀρθονίαν, ἀπὸ δὲ τοὺς δικαίους πάλιν, πολλοὶ νὰ ζοῦν μὲ ἀναριθμητὰ κακά. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἔχει ἐτοιμασθῆ ἄλλη ζωὴ, εἰς τὴν ὁποῖον μέλλει νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν καθένα κατὰ τὴν ἔξῃαν, του, δηλαδὴ εἰς ἕλλον κατὰ τὴν πανήριαν του καὶ εἰς ἕλλον κατὰ τὴν ἀρετὴν του, διὰ τοῦτο ἀνέκειται νὰ θέλῃ τὸν μὲν δίκαιον νὰ κωποθεῖ, τὸν δὲ κωκὸν νὰ ζῆ μέσα εἰς τὰ ἄφθονα πλούτη.

E Καὶ τὴν ἄλλην αἰτίαν θὰ προσπαθῆναι νὰ οἴσῃ τὴν ἀποδείξω ἐκ τῶν Γραφῶν. Ποῖα δὲ εἶναι αὕτη; Τὸ νὰ μὴ ἰσχυρίζεσθε ἡμεῖς, ὅταν μὲς παρακινῶν νὰ πράξωμεν τὴν ἰδίαν ἀρετὴν, ὅτι ὄθεν ἐκεῖνοι εἶχον ἄλλην φρόνιν ἢ ὅτι δὲν ἦσαν ἄνθρωποι. Διὰ τοῦτο ὁμολοῦν κόποιος περὶ τοῦ μεγάλου προφήτου Ἡλία, ὡς ἔχῃς ἐκράζεται περὶ αὐτοῦ: «Ὁ Ἡλίας ἦτο ἄνθρωπος ποὺ εἶχεν ὑποφέρει παθήματα ὅπως ἡμεῖς» (Ἰακώβ 5, 17). Βλέπετε ὅτι ἀποδεικνύει ὅτι ἦτο ἄνθρωπος, ὅπως ἡμεῖς, ἐκ τοῦ ὅτι ἐλάβανε μέρος εἰς τὰς ἰδίας μὲ ἡμᾶς κωποθείας; Καὶ πάλιν: «Διότι καὶ ἐγὼ εἶμαι ἄνθρωπος ὅμοιος μὲ σῶς» (Σοφ. Σολ. 7, 1). Καὶ τοῦτο ἐγγυῖται ὅτι ἔχομεν τὴν ἰδίαν φρόνιν.

Διὰ νὰ μῆθῃς δὲ ὅτι τοῦτο (ἡ κωποθεία τῶν ἐναρέτων) μὲς διδάσκει νὰ μακαρίζωμεν ἐκείνους ποὺ πρέζει, 14 A εἶναι φανερόν ἐκ τῶν ἔξῃς: «Ὅταν ὀρθολογῆς τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ: ἔμενος τῆς ὥρας τίστης καὶ πεινώμεν καὶ δι-

ψόμεν καὶ ἔχομεν ἀνεπαρκῆ ἐνδύματα καὶ ρυτιζόμεθα καὶ περιφερόμεθα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ κωποζόμεν» (Α' Κορ. 2, 11) καὶ ὅτι αὐτὸν ποὺ ἀγαπᾷ ὁ Κύριος τὸν παθεῖ μετὰ τὰς θλίψεις, μαστιγώμενος δὲ μὲ δοκιμασίας κάθε ἡμέραν, ποὺ τὸν θεωρεῖ ἰδίαν του» (Ἐβρ. 12, 6) εἶναι ὁλοφάνερον ὅτι ἔστι αὐτός, ποὺ εὐρίσκονται μέσα εἰς τὰς ἀνάσεις, ἀλλὰ αὐτοὺς ποὺ στενοχωροῦνται χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ θλιβόνται: θὰ ἐπαινεσοῦμεν, καὶ θὰ ἠλεησοῦμεν ὅσους ζοῦν μὲ τὴν ἀρετὴν καὶ φροντίζουσι διὰ τὴν εὐσέβειαν. Ἔτσι ὁμολοῖ καὶ ὁ προφήτης: «Τὰ δεξί τους κέρτι εἶναι κέρτι ὀδίκιος, αἱ θυγατέρες των καλλωπομένης καὶ στολισμένης εἰς τὰ ἀγάλματα τῶν νοσῶν. B Αἱ ἀποθήκῃ των γεμάτων καὶ τὸ περισσεύμα τοῦ ἐνός δοκεῖον κωπῆναι εἰς τὸ ἄλλο. Τὰ πρόβατα αὐτοῦ εἶναι πολύτοκα καὶ πολλαπλασιάζονται εἰς ἀνοικτοὺς κάρους ὅπου βόσκουν. Τὰ βόσκη των πολλὴ πακεῖα. Δὲν ὑπάρχει κανένα ρήγμα εἰς τοὺς φραγμοὺς καὶ εἰς τὰ τέκρια των, οὔτε ἐκρός των προβάτων αὐτῶν πρὸς αἰκμαλοκῶν, οὔτε φθῆνος δι' ὀτυκίματος ἐθνικά εἰς τὰς πλατείας αὐτῶν ἀκρόνται. Oἱ ἀνάκτοι ἄνθρωποι ἐπιστάριον τὸν λαὸν εἰς τὸν ὅσον ὑπάρκουν αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ. (Ψαλμ. 148, 11—15). Σὰ ὅμοιος τὸ λέγει, ὁ προφήτης: «Μετὰ κάρους εἶναι ὁ λαὸς τοῦ ὀπλοῦ Θεοῦ του εἶναι ὁ Κύριος τοῦ ποινέος» (αὐτόθι 5). Ἐγὼ μακαρίζω, λέγει, ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει πολλὰ χρήματα, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ εἶναι στολισμένος μὲ πολλὴν εὐσέβειαν, ὅπως καὶ ἂν ὑποφέρῃ πόρα πολλὰ κακά.

Ἐάν δὲ εἶναι ἀνάγκη καὶ ἐνθέν αἰτίαν νὰ ἀνοφέρωμεν διὰ τὰς θλίψεις τῶν δικαίων, ἐκεῖνος θὰ εἴπωμεν, ὅτι διηλαθὴ ἡ θλίψις κάνει καλύτερους ἡμᾶς τοὺς θλιβομένους. «Διότι ἡ θλίψις παράγει ὡς μόνον καὶ τέλειον ἔργον τὴν ὑπομονήν, ἡ δὲ ὑπομονὴ παράγει ἀρετὴν δοκιμασμένην καὶ τελείαν, C ἡ δοκιμασμένη δὲ ἀρετὴ παράγει τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν, αὕτη δὲ ἡ ἐλπίς δὲν ἐντροπάζει καὶ διαφεύγει αὐτὸν ποὺ τὴν ἔχει». (Ρωμ. 5, 3—5). Βλέπετε ὅτι ἡ δοκιμασία τῶν θλίψεων ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς τὴν ἐλπίδα περὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν καὶ τὸ νὰ ὀφιστοῦμεθα πειρασμοὺς συντελεῖ νὰ ἔχωμεν καλὰς ἐλπίδας περὶ αὐτῶν; ὅστε δὲν οὐδε ἔλεγον χωρὶς λόγον, ὅτι αὐτὰ αἱ θλίψεις ζωγραφίζουν τὰς ἐλπίδας μας περὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ καλύτερους κάνουν τοὺς βασανιζόμενους. «Διότι καθὼς, λέγει, εἰς τὴν κῆρυον δοκιμάζεται ἡ γνησιότης τοῦ χρυσοῦ, ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος γίνεται εὐπρόσδεκτος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅταν εὐρίσκειται εἰς τὴν κῆρυον τῆς τοπεινώσεως, ποὺ φέρουν αἱ θλίψεις» (Σοφ. Σειρ. 2, 5). Εἶναι δυνατόν καὶ δεκάτην αἰτίαν νὰ εἴπωμεν. Ποῖα δὲ εἶναι αὕτη; Εἶναι ἐκείνη ποὺ ἐπανελάσαν προφητομνίας πολλὰς φορές, ὅτι διηλαθὴ ἂν ἔχωμεν μερικὰς ἡμέρας

κρίδας, και αυτές διά των θλίψεων τὰς ἀποβάλλοντες εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν. Αὐτὸ φανερῶς πρὸς τὸν πλοῦσιον ὁ Πατριάρχης Ἀβραὰμ ἔλεγεν ὅτι **Δ** ὁ Ἀδάμας ἀπῆλθε μετὰ τὸ παραπάνω τὰ κακὰ τῆς δυστυχίας και ὀφθηνείας, διὰ τοῦτο ἐβίβη παρηγορεῖται δι' αὐτὰ, ποὺ ἄλλοτε ὑπέφερε συνεπῶς (Λουκ. 16, 25). Ἐκτὸς δὲ αὐτῆς τῆς αἰτίας και ἄλλην πάλιν θὰ εἶδωμεν. Ποῖαν; Τὸ ὅτι, συντελεῖ νὰ πολλαπλασιάζονται οἱ στέφανοι και τὰ θραβεῖα. Ἐπειδὴ ὅσον αἱ θλίψεις γίνονται ἐντονιότερα, τόσο και αἱ ἀμοιβαὶ αὐξάνονται ἢ μᾶλλον ὅσα ἐξ Ἰσοῦ, ἀλλὰ πολλὸ περισσότερο. «ἐπιτοὶ δὲν εἶναι ὄψια τὰ ὅσα πάσχομεν και ὑποφέρουμε κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν δόξαν, ἣ ὅποια μέλλει νὰ ἀποκαλυφθῆ διὰ τὴν δόξην εἰς ἡμᾶς» (Ρωμ. 8, 18).

Ἄφροῦ λοιπὸν ἔκομεν τόσους πολλὰς αἰτίας, ποὺ δικαιολογοῦν τὰς κακοποιήσεις τῶν ἀγίων, ὅς μὴ δυσανασχετῶμεν, **Ε** ὅταν εὐρωκώμεθα εἰς πειρασμούς, ὅστε νὰ ἀπορῶμεν δι' αὐτούς, ὅστε νὰ (ζηλιώμεθα, ἀλλὰ και τὰς ψυχὰς μας νὰ παιδαγωγῶμεν χριστιανικῶς μετὰ αὐτὰ και εἰς τοὺς ἄλλους νὰ τὰ διδάσκωμεν. Ὅταν λοιπὸν ἴδῃς ἄνθρωπον νὰ ζῆ μετὰ τὴν ἀρετὴν, νὰ φιλοσοφῇ χριστιανικῶς, νὰ εἶναι ἀρεστὸς εἰς τὸν Θεὸν και κατὰ τὴν ἀναοφίμτητα θάνατα νὰ ὀφίεται, νὰ μὴ σκανδαλίζεαι, ἀγαπᾷ. Καὶ ἐν πάλιν ἴδῃς κάποιον νὰ δοκολογῆται μετὰ πνευματικὰ πρόγματα και νὰ ἐπιδοκῆ νὰ κάμῃ κάποιον ἰσχυρὸν και κατὰ τὴν ἀποτυχίαν εἰς τὰς προσπάθειάς του, μὴ (ολίκεσαι. Διὰ τὴν γνώμην, διὰ πολλοὶ αὐτὴν τὴν ἀπορίαν προσβάλλουν πολλὰς φορές. Ὁ δὲ θεὸς, λέγουσιν, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ἔνα διὰ τὴν φέρῃ κτήματα διὰ τοὺς πτωχοὺς τῆς ἐκκλησίας τοῦ Μαρτυρίου⁶ και σὲ ναυάριον τὰ ἔκασον ὄλα. **15** **Α** Ἄλλοτε πάλιν ἔκανε τὸ ἴδιον και, ἀφροῦ ἔπεισεν εἰς τὰ κέρια τῶν ληστῶν, τὰ ἔκασον ὄλα και μάλισ ἔπεισεν τὴν ζωὴν του. Πι λοιπὸν θὰ ἀπαντήσωμεν; Διὰ κανένα ἄπ' αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ ἀσπρονῶμεν και ἀπορῶμεν. Διὰ τὴν ἄν και ἐναυάριον, ἔχει τέλειον τὸν καρπὸν τῆς ἀρετῆς, ἐπειδὴ ἔκαμεν ὅτι ἡμωροῦσεν, ἦτοι ἐμάκρυνε τὰ κτήματα, τὰ ἔθεσεν εἰς ἀσφαλὲς μέρος, τὰ ἔπηρεν, διὰν ἀνεχώρησε και ἄρκασε τὸ ταξίδι. Τὸ δὲ ναυάριον δὲν ἦτο ἀποτελεσμά τῆς θελησῆσός του. Ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπέτρεψε τοῦτο ὁ Θεός; Διὰ νὰ κάμῃ τοῦτον, τέλειον εἰς τὴν ἀρετὴν. Ναί, λέγει, ἀλλὰ οἱ πτωχοὶ ἔκασον τὰ κτήματα και θὰ ὑποφέρουν. **Β** Δὲν φροντίζεις ἐσὺ διὰ τοὺς πτωχοὺς τόσον, ὅσον ὁ Θεός, ποὺ τοὺς ἐδημιούργησε. Ἐάν δὲ ἔκασον αὐτὰ τὰ κτήματα, εἶναι εἰς θέσιν νὰ τοὺς ἐξασφαλίσῃ ὁ Θεός

6. Μαρτύριον ἐκαλεῖτο Ναβὲ ἐν Ἱερουσαλήμεις τμήμαρος ἄπ' ὀνόματος τοῦ ζωτῆρος, ἐν ἀνήγειρον ἔ Μ. Κωνσταντίνος. (Ἰσοδοῦς, ἕως Μ. Κωνσταντίνου 4, 10. Ρ. Γ. 20, 1089).

δι' ἄλλου τρόπου περισσότερο μέσα πρὸς ἄνετον συντήρησιν.

10. Ἄς μὴ ἱσπῶμεν λοιπὸν νὰ ἀποδοῦκαμεν εὐθύνας εἰς τὸν Θεὸν δι' ὅσα γίνονται, ἀλλὰ ὡς τῶν δοξάζωμεν δι' ὄλα, διὰ τὸ ὅτι κατὰ λόγον ἐπιτρέπει ταῦτα νὰ γίνονται. Εἰς τὴν προκειμένην δὲ περίπτωσιν, ἐνῶ δὲν παροβλέπει ἐκεῖνους, ποὺ θὰ ἀνεκουφίζοντο ἐκ τῶν κηρήστων ἐκείνων, διὰ τὸ ἄλλου τρόπου τοὺς ἐξασφαλίζει τὴν διαστροφήν, συγκρῶνας και ἐκεῖνον, ποὺ ἐναυάγησε, τὸν κάνει τελειότερον εἰς τὴν ἀρετὴν και τοῦ δίδει περισσότερο μισθὸν, ἐπειδὴ τὸ νὰ εὐκορπιστῆ κατεῖς τὸν Θεόν, ἐνῶ ἔπεισε σὲ τόσα δυσάρεστα πράγματα, εἶναι πολλὸ ἀνίστερον ἀπὸ τὸ νὰ δώσει ἐλεημοσύνην. **Γ** Διὰ τὴν ὅσον ὅσα θὰ δώσωμεν δι' ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ και ὅσα θὰ μάς ἀφαιρέσουν ἄλλοι, ἐν τὴν ἀφαιρέσιν θὰ ὑποφέρωμεν μετὰ γενναιοφροσῶν, και αὐτὰ πολλὸν μισθὸν ἀπὸ τὸν Θεὸν φέρουν. Καὶ διὰ νὰ πεσοφῆ, ὅτι τοῦτο εἶναι ἀνίστερον ἐκεῖνους, θὰ σοὺ τὸ ἀποδείξω μετὰ τὴν συνέθη εἰς τὸν Ἰωβ. Ἐκεῖνος, ὅταν ἦτο πλοῦσιος, τὸ σπῆν του τὸ εἶκεν ἀνεκτὸν εἰς τοὺς πτωχοὺς και ἔβιδεν εἰς αὐτούς ὄλα ὅσα εἶκεν εἰς αὐτὰ. Μετὰ τὸ ἀνογιμα ὄμως αὐτὸ τοῦ σπῆν δὲν ἦτο τόσο λαμπρός, ὅσον ἦτο, ὅταν ἦκουσεν, ὅτι τὸ σπῆν του κατέπεσε και δὲν ἐδυνασχετῆτο. **Δ** Δὲν ἦτο τόσο λαμπρός, ὅτε μετὰ τὰ μαλλὰ τῶν προσβάτων του ἐνέδου τοὺς γυναικούς, ὅσον ἦτο λαμπρός και ἐυδοξος, ὅταν ἐνῶ ἔμαθεν ὅτι φοιτᾷ ἔπεισεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν και τὰ κοπάδια του κατέστρεγεν (Ἰωβ 1, 18) ἐδόξασε τὸν Θεόν. Τότε ποὺ εἶκεν ὄλα τὰ ἀγαθὰ ἦτο φιλόφροσιος, τώρα ἔγινε φιλόσοφος. Τότε ἔλεουσε τοὺς πτωχοὺς, τώρα εὐκαριστοῦσε τὸν Δεσπότην και δὲν εἶπε πρὸς τὸν ἑαυτὸν του, διὰ τὴν ἔκακα νὰ αμῆθῃ ταῦτα; Τὰ κοπάδια τῶν προσβάτων μου, ἀπὸ τὰ ὅποια ἐτρέφοντο ἀναρῆθημι πτωχοὶ, κατεστράφησαν. Καὶ ἐν ἔνῳ δὲν ἦμην ὄξιος νὰ ἔκω τόσον μεγάλην περιουσίαν, τοῦλάχιστον δι' ἐκεῖνους, ποὺ ἀφελούοντο ἐξ αὐτῆς, ἐπῆρεν ὁ Θεός, νὰ λυπηθῆ νὰ τὴν καλῶσιν. Καὶ ὄμως τίποτε ἐξ αὐτῶν δὲν εἶπεν, ὅστε κἄν διενεσθῆ, διὰ τὴν ἐγναίριον ὅτι ὁ Θεός ὄλα πρὸς τὸ συμφῆρον τοῦ ἀνθρώπου τὰ οἰκονομεῖ.

Ε Καὶ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἡ πληγὴ τὴν ὅποιαν ἔδωκεν εἰς τὸν διάβολον ἦτο μεγαλύτερη, ὅταν ἔκασε τὴν περιουσίαν, μετὰ τὸ νὰ εὐκαριστῆ τὸν Θεόν, ἀπὸ τὴν πληγὴν ποὺ τοῦ ἔβιδεν, ὅταν ἔλεουσε, λάβε ἄπ' ὅσιν σου ὅτι, ὅταν ἦτο πλοῦσιος και ἔλεουσε, ἡμῶροσεν ὁ διάβολος νὰ εὐρῆ κάποιον δικαιολογίαν, ὅτω και ἐν αὐτῇ ἦτο φευδῆς, ὄμως κατὰ ἦτο, εἰπῶν, ἐμῆμος διαρεῖν ὁ Ἰωβ σὲ σέβεται; (Ἰωβ 1, 9). Ὅταν ὄμως τὸν ἐξεγύμνωσε κυριολεκτικῶς ἄπ' ὄλα, και παρ' ὄλα αὐτὰ ὁ Ἰωβ διετήρησε τὴν ἰδίαν πρὸς τὸν Θεόν

ἀντιμετωπίζουν κινδύνους και ζημίας και θανάτους και ἀναρρήματα κακά, ἐν τοιαύτοις δὲν ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὰ τοιαῦτα καταρθήματα, ὅστε γίνονται ἀμελλότερα εἰς αὐτὰ ἀπὸ προσδοκίας φοβερόν πραγμάτων. Τοιοῦτοι ἦσαν και οἱ τρεῖς παῖδες οἱ ὁποῖοι ἔλεγον: κώπαρα εἰς τὴν αἰθρὴν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος δύνάται νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν κίνυνον. Καὶ ἂν ἔμῳς δὲν κάμῃ τοῦτο, μᾶτε θαυλέεθ, ὅτι τοὺς θεοὺς σου δὲν λατρεύομεν και τὴν εἰκόνα, ποὺ ἐστήραξ, ὅτεν προσκυνοῦμεν (Δαν. 3, 17—18). Καὶ σὺ λοιπὸν διὰν προκείται κάποτε νὰ ἐκτελέσῃς ἔργα, ποὺ ἀρέσουν εἰς τὸν Θεόν, ἔχε ὑπ' ὄψιν σου ὅτι θὰ συναντήσῃς πολλοὺς κινδύνους, πολλὰς ζημίας, πολλὰς δολοφονίας ἀποπειράς και νὰ μὴ παραρνεύεσαι, ὅτε νὰ θορυβῆσαι, διὰν αὐτὰ τὰ ἀντιμετωπίσῃς. Δίδει καθὼς λέγει και ἡ Γραφή: Ἐ Παιδί μου, ἐάν θέλῃς νὰ ὑπερβῆς τὸν Κόριον, ἐτοιμάσῃς τὴν ψυχὴν σου νὰ ὑπομείνῃ περασμόν (Ἐσθλ. 2, 1). Κανείς λοιπὸν δὲν περιμένει νὰ λάβῃ θραβεῖον χωρὶς νὰ ὑποστῇ τραύματα, διὰν ἀποφασίῃ νὰ κατέλθῃ εἰς ἀγῶνα πυρμῆς. Καὶ σὺ λοιπὸν, ἀγαπητέ, ἀφοῦ ἐδέχῃς νὰ κατέλθῃς εἰς ἀγῶνα παγασίου* μὲ τὸν διάβολον, μὴ ἐπιδοκῆς νὰ περνᾷς διὸν ἄνετον και χωρὶς κινδύνους, διότι ὁ Θεὸς δὲν ὑπεσκέθῃ νὰ σοῦ δώσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν τὰς ἀμοιβὰς τῶν ἀγώνων, ἀλλὰ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον ἀποδέδει ὅλα τὰ λαμπρὰ θραβεῖα. Ὅταν λοιπὸν ἢ σὺ ὁ ἴδιος, ἀφοῦ κόμῃς κάποιον καλόν, ἐπολέσῃς τὸ ἀντίθετον, ἤτοι ἀκαριστίαν, ἢ ἄλλον ἴδῃς νὰ ἐφίσταται τὸ ἴδιον, νὰ εὐχαριστήσῃς και νὰ χαίρῃς, διότι ἡ ἀκαριστία αὕτη θὰ σοῦ γίνῃ αἰτία μεγαλύτερας ἀμοιβῆς ὅπὸ τοῦ Θεοῦ. Ε

Διὰ τοῦτο νὰ μὴ κόμῃς τὴν προθυμίαν, μήτε νὰ γίνῃς ὀκνηρότερος, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ καταπάνῃσαι μὲ τὰ καλὰ τὰ ἔργα μὲ μεγαλύτεραν προθυμίαν, ἔκων ὑπ' ὄψιν τὸ παράδειγμα τῶν Ἀποστόλων, οἱ ὁποῖοι, διὰν ἐκάρητον, ἐνῶ ἐπιστηγίνοντο, ἐκτυπῶντο μὲ λίθους, συνεχῶς ἐβουλακίζοντο, ἔκι μόνον μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκ τῶν κινδύνων, ἀλλὰ και ἐνῶ ἀκόμῃ ἐκρίσκοντο μέσω εἰς αὐτοὺς μετὰ μεγαλύτερας προθυμίας ἐκάρητον τὸν λόγον τῆς φηθῆρας. Καὶ ἦτο δυνατόν νὰ ἰδῇ κανεὶς τὸν Παῦλον και εἰς αὐτὴν ἀκόμῃ τὴν φυλακίαν, μὲ τὰς ἀλυσιδας στὰ χεῖρας, νὰ καταπῇ και μετὰ τὴν τῆς θεῖας ἀληθείας, και νὰ κάμῃ τὸ ἴδιον, εὐρισκόμενος εἰς τὸ δικαστήριον και σὲ ναυάγιον και τρακυμῖαν και ἐν μέσῳ ἀναρρήτων κινδύνων. 18 Α Καὶ σὺ τὸν ζῆλον αὐτῶν τῶν ἀγίων νὰ μιμηθῇς

8. Τὸ παγασίον ἦτο ὁ δυσκολότερος τῶν ἀγώνων εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, διότι ἦτο ἄνετον πάρος και πυρμῆς συγγένους. Διὰ τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐβλάστηεν ὁ ἄγιος Πέτρος νὰ παραστήσῃ τὸν δόσκαλον ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τῆς ἀμερτίας, ὅστις διαρτῇ κατ' ἑλὴν ἀφοῦ τὴν ζωὴν.

και νὰ μὴ ἀπομακρύνεσαι, ὅσον σοῦ εἶναι δυνατόν, ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀγαθῶν ἔργων και νὰ μὴ κάμῃς τὸ θέρος σου ὅσως και ἂν θλήπῃς τὸν διάβολον νὰ σοῦ παρεμβάλλῃ ἀναρρήματα ἐμπόδια. Ἐδ μὲν μεταφέρων κράματα, ἔως νὰ ἰσθῆσῃς ναυάγιον. Ὁ Παῦλος ἔμῳς μεταφέρων δια κράματα, ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ ἦτο πλεονεκτήριον ἔμῳς τῶν κρημάτων, ὅπλα δὴ τὸν θεῖον λόγον, μετέβαινον εἰς τὴν Ρώμην και ὑπέστη ναυάγιον και ἀναρρήματα κακά. Καὶ τοῦτο ὁ ἴδιος τὸ εἶπε διὰ τῶν ἐξῆς: «Πολλὰς φορές ἠβλήσαμεν νὰ ἐθῶμεν σὲ σῆς και μᾶς ἐμπόδιον ὁ σατανᾶς» (Α' Θεσ. 2, 8). Καὶ ἔμῳς ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς τοῦτο, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν ὑπερβολικὴν τοῦ δόνασιν, διότι θὰ ἐφαίνετο ὅτι παρ' ὅλα τὰ τεχνάσματα και ἐμπόδια τοῦ διαδόλου δὲν ἠλατάνετο, ἢ ὅτε διεκόπτετο τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος εὐχαριστοῦσε τὸν Θεόν δι' ὅλα τὰ δυσάρεστα εἰς τὸ ἔργον του, γνωρίζων, ὅτι διὰ τούτων ὁ Θεὸς τὸν ἔκανε περισσότερο δόκαμον, και ἦτο παντοῦ και πάντοτε προθυμιάτος μὴ καμπόμενος ἀπὸ κανένα ἐμπόδιον. Ὅσως λοιπὸν φορές ἀποτόκαμεν, ἄλλας τόσας φορές ἄς ἀρκώμεν πάλιν τὰ πνευματικά ἔργα και ἄς μὴ λέγωμεν, διὰτι ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς αὐτὰ τὰ ἐμπόδια; Τὰ ἐπέτρεψε διὰ νὰ φανῇ σὲ πολλοῦ ἀνθρώπου ἡ προθυμία σου και ἡ στοργὴ πρὸς αὐτόν. Ἐπειδὴ τοῦτο κυρίως εἶναι ἐνδεκτικόν τῆς ἀγάπης, τὸ νὰ μὴ ἀπομακρύνεται ἀπὸ ἐκεῖνα, ποὺ ἀρέσουν εἰς τὸν ἀγαπώμενον. Διότι ἐκεῖνος μὲν ποὺ εἶναι ψυχικῶς κομπρόμος και τεμπέλης, μὲ τὸ πρῶτον ἐμπόδιον θὰ ὑποκαρῆσῃ ἀμέσως, C ἐνῶ ὁ ἀρημητικὸς και δραστήριος, παρ' ὅλα τὰ συνεκῆ και ἀνορθήματα ἐμπόδια, ἐπιμένει πάντοτε μὲ μεγαλύτεραν προθυμίαν εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν θεῶν ἔργων, προσφέρων ὅλα δσα δύνάται και εὐχαριστῶν δι' ὅλα τὸν Θεόν. Αὐτὸ και ἡμεῖς πρέπει νὰ κάμωμεν.

Ἡ εὐχαριστία εἶναι μέγας θησαυρὸς, μέγας πλοῦτος, ἀνοσφαίρετον ἀγαθόν, ἰαχυρόν ἔπιλον, ποὺ συντελεῖ εἰς τὴν οὐχῆσιν τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ὅσως ἡ βλασφημία, ἡ ὁποῖα ἐπαρτεῖ τὴν ζῆμιαν και μὲ κανεὶ νὰ κάμωμεν περισσότερα τῶν δσων ἐκόσμεν. Ἐκαστος λοιπὸν κράματα: ἂν μὲν εὐχαριστήσῃς τὸν Θεόν, ἀφέλῃς τὴν ψυχὴν σου, ἀπέκτιρες μεγαλύτερον πλοῦτον, ἐπειδὴ προσελικουσε τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ἄν ἔμῳς βλασφημῆς, ἐκείδ τῆς ζῆμιαν ἐκείνων, ποὺ ἔκαστος, τὰ ὁποῖα διὰ τῆς βλασφημίας δὲν ἀνακτώνται κάμει ἐπὶ πλέον και τὴν σωτηρίαν σου, D και ὅτε ἐκεῖνα ἀνακτῆς, και ἔτσι καταστρέφεις τὴν ψυχὴν σου.

Ἐπειδὴ τώρα σὲς ἀμύλησα περὶ βλασφημίας θέλω ἀπὸ δλοῦς σὰς νὰ ζῆτῶς, ἀντὶ τῆς ὁμλίας και διαλέξεως ταύτης, μίαν χάριν και αὕτη εἶναι νὰ σωφρονήσῃς, πρὸς χάριν μου,

τους ανθρώπους της πόλεως ταύτης, που βλαφημούν. "Όταν λοιπόν άκούσης κάποιον εις τόν δρόμον ή εις τό μέσον της όγυρής νά βλαφημεί τόν Θεόν, πληρώσει και μάλασε τον και, άν παροσθί άνάγκη νά τόν δείρξει, μη άποστήσει. Δώσε του ράπτωμα εις τό πρόσωπον, σύντριψε του τό στήθα και άγίασε τό χέρι σου διά της πληγής που θά πού δώσης. Εάν δε σε καταγγείλωσι μερικοί και σε σύρουν εις τό δικαστήριον, νά υπάγης Ε και άν από τό δικαστιών όθρμα ό δικαστής σου ζητήση εδθόνας δι' αυτό, νά ειπής με θάρρος, ότι έβλαφημούσε τόν βασιλέα τών άγγέλων. Εάν αυτοί, που βλαφημούν τόν επιγεγον βασιλέα, πρέπει νά τιμωρούνται, πολύ περισσότερο αυτοί που ύβρίζουν έκείνον.

Τό εγκλημα τούτο είναι κοινόν και τό όδίκριμα δημόσιον και δι' αυτό είναι δικαίωμα καθενός, που θέλει, νά τούς τιμωρή.⁹ "Ας μάθουν 'Ιουδαίοι και ειδωλολάτραι ότι οι Χριστιανοί είναι σωτήρες της πόλεως και κεραιβόνες και προστάται και διδάσκαλοι αυτής. ¹⁰ Α Τό έξω νά μάθουν και οι θεωρηθέντες και διαστραμμένοι και τό ότι πρέπει νά φοβούνται τους δούλους του Θεού, ώστε, άν κάποτε άποφασίσουν νά άκοιμαίσουν τισότους λόγους, νά βλέπη ό ένας τόν άλλον παντού, και νά τρέμωσι και τός οικιά άκούη, και νά άγωνισθόν μήπως ό χριστιανός τός άκούση και πλησίνας αυτούς τούς τιμωρήση αύτησ. Δέν ήκουσε τί έκαμιν ό 'Ιωάννης; Είδε βασιλέα άνθρώπων νά άνατρέπη τός περι γάμου νόμου και με παρηγοίεν εις τό μέσον της όγυρής του ειπεί: "Αλέν σου έπιτρέπεται νά έκρη ως αδύγγον τήν γυναίκα του άδελφού σου Φιλίππου" (Ματ. 6, 18). "Εγώ όμως δεν σε ώδήγησα ενάσιον βασιλέα, ούτε ενάσιον δικαστού, ούτε διά παρανόμους γάμους ή έξόθριαν τών συνανθρώπων σου, αλλά διά όρθοπιστην συμπεριφοράν εις τόν Δεσπότην έξω τήν άξίωσιν νά σωρηνήσης τόν συνάνθρωπόν σου. Β "Αρά γε, εάν σου έλεγον, ότι τός βασιλεύς ή τός δικαστής, όταν παρανομήσιν νά τιμωρή και διορθήσης, δεν θά έλεγες ότι πάσαι από τρέλλων; Και όμως αυτό έκαμιν ό 'Ιωάννης και έτσι έφάνη ότι και αυτό δεν είναι έξω τών καθηκόντων μας. Τώρα δε δεν σου ζητώ νά διορθήσης βασιλεύς και δικαστής, αλλά τούλόχιστον τόν όμώδουλον και όμότιμόν σου και άν παροσθί άνάγκη, σωρηνοί-

9. Οι λόγοι του Αγίου Πατρός δεν πρέπει να φληγοφθαί. κατά λέξιν και νοηματι, ότι επιτρέπεται από τον Χριστιανισμό η αυτοδικία και χειροδικία. Ο χριστιανός δεν νά έχη μόν μηχανικό ποίημα ύπερ των χριστιανικών άρχών, αλλά νά μη κατατρέχει εις διακλητητικούς «οσίων δι Κουριου ού θαί μιάρομαι, άλλ' ήσιον είναι προς σέντα, ήθιαστικόν, άναξίμακον, άν πράττειν παιδεύοντα τούς αντιλαμβάνοντας» (Β' Τιμ. 2, 24-25). "Ος δέ λέγει άλλαχός ό σάκης Πιστή «έναστος μετά πρώττης κατάθεσός σου άλλων ή μετά θρασύτητος άντιτίμα».

ζην τόν άδελφόν σου νά αποθήνης, νά μη διατάξης νά τό κάμης, διότι έτσι θά γίνη μήντης του καθήμοντος, όπως και ό 'Ιωάννης, ό οποίος δεν έθυσάσθη, διότι ήρώθη νά θυσιάση εις τό έδωλα, ή νά τό προσκυνήση, αλλά κέρην τών Ιερών νόμων, που ύβρίζοντο. Και ού λοιπόν έτσι πρέπει νά άγωνίζεσαι μεαρι θανάτου ύπερ της αληθείας και ό Κύριος θά πολεμήσθι διά σε.

Μή μου ειπής πόν ψυχρόν τούτον λόγον, C τί με ένδοξάφεις; δεν έγω καμμίαν σέσσην με αυτόν. Μάνον με τόν διάδουλον δεν έκοιμεν καμμίαν σέσσην, με τούς άδελφούς μας έκοιμεν πολλά τά κοινά. Διότι έκοινη τήν ίδίαν με ήμεις φύσιν, τήν ίδίαν γήν κατοικούν, με τας ίδίαις τροφάς τρέφονται, τόν ίδιον Δεσπότην έκοινη, τούς ίδίους έλαβον νόμους και προορίζονται νά άπολαίσουν τό ήθια με ήμεις αγαθά. Μη λοιπόν λέγαμεν, ότι τίποτε τό κοινόν δεν έκοιμεν με αυτούς, διότι τούτο είναι σατανική φωνή και φανερώσει διαβολικην άπανθρωπίαν. "Ας μη λέγαμεν λοιπόν αυτά, αλλά άς δεκώμεν προς αυτούς ένδοξάφρον, που άρμόζει εις άδελφούς.

"Εγώ δε τούτο με πύσων άκριβειαν ούς διαδεβαύ, D και ούς έγγυδάμι περι της έπιτυχίας ήτι, εάν ολοι σοι ειπθε έδω, ήθέλατε νά διαμοιράσετε τήν πόλιν εις τοιείς και νά ένδοξάφωρηθητε διά τήν σωτηρίαν τών πολιτών, γράγορα δλη ή πόλις, προς εύκαρίστησιν μας, θά διορθήθι, καίτοι έδώ ύπάρχει τό έλασσον μέρος της πόλεως κατά τό πλήθος, τό σημιατικώτερον όμως κατά τήν ευσέβειαν. "Ας διαμοιράσωμεν λοιπόν τήν σωτηρίαν τών άδελφών μας. Είγαι ικανός ένας άνθρωπος, όταν είναι γεμτός από φλογερών ζήλων, νά διορθήση άλλόκληρον λαόν. Όταν δε δεν είναι ένας ούτε δύο και τρεις, αλλά τόσον πολύ τό πλήθος, που ήμικρεί νά άσκολήθη με τήν οροντίδα τών παρεμειβέντων πνευματικώς, τότε αντιλαμβάνομαι, ότι ήτι από άλλην αίτιαν, ούτε από άδυναμian αυτών, αλλά έννεκα της ήδικης μας άδαιοφρονας Ε οι περισσότεροι τών κοσμιανών καταβάλλονται και καταστρέφονται πνευματικώς. Διότι δεν είναι ήτοιον, όταν ήσκιμεν εις τήν όγοράν συμπλοκήν ανθρώπων νά τρέκαμεν νά σωρηλάκωμεν τούς διαπληκτικώμένους και διατί νά ένδοξάφωσι συμπλοκήν ανθρώπων: Εάν ήσκιμεν κάποιον ένον νά έχη πύση, σπεύδομεν όλοι μαζί νά τόν βοηθήσωμεν νά σωρηθί, και διά τούς άδελφούς μας, που καταστρέφονται ύπερ της άμαρτίας, άδαιοφροσύμην;

Με ένον όμοιάζει ό άλόσφρημος, που έπνεσε, διότι δεν ήμικροσσε νά φέρη τό φορτίον του θυμού του. Πληρώσει και σήρακος τον και με λόγια και έργα, με έπιείκεια και σφοδρότητα δώσε τον τό φάρμακον της θεραπείας. "Αν έτσι τακτοποιήμεν τά ζητήματά μας ¹⁰ Α και φροντίσωμεν διά τήν σωτη-

ρίαν του πλησίον, γρήγορα και εις αὐτοὺς ἀκόμη, ποὺ θὰ δι-
ορθώσουν διὰ τῶν ἐνεργειῶν μας τὸν ἑαυτὸν τους, θὰ εἰρεθε-
ποθητοὶ καὶ ἀγαπάμητοι καὶ τὸ σπουδαιότερον ὅλων θὰ ἀπο-
λαύσωμεν τὰ ἀγαθὰ, ποὺ μᾶς ἔκουν ἐτοιμασθῆ εἰς τὴν οὐρα-
νὸν, τῶν ὁποίων εἶθε ὅλοι νὰ ἐπιτόκωμεν, διὰ τῆς χάριτος καὶ
φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποί-
ου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου, εἰς τὸν Πατέρα συγκρινῶς καὶ τὸ ἁ-
γιον Πνεῦμα ὡς εἶναι δόξα, κράτος καὶ τιμὴ τώρα καὶ πάντο-
τε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑΒ

ΛΕΞΘΕΚΤΑ ΕΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΣΤΟΜΕΝΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ-
Ν, ΟΤΕ ΗΤΟ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ ΣΥΜΦΟΡΑΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΤΑΞΙΑΝ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΩΝ ΑΝ-
ΔΡΙΑΝΤΩΝ ΤΟΥ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΤΟΥ ΕΓΕΡΘΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙ-
ΛΕΟΥΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΡΗΤΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ: «ΕΙΣ ΤΟΚΕ ΠΛΟΥΣΙΟΥΣ,
ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑΝ ΞΗΝ, ΠΑΡΑΙΤΕΛΑΕ ΝΑ ΜΗ ΥΨΗΛΟΦΡΟΝΟΥΝ»
(Α' Τηρ. 6, 17), ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΡΟΗΣΙΑΣ.

Ι. Τί νὰ εἶπω καὶ τί νὰ ὁμιλήσω; Δάκρυα ἀρρόλου εἰς
τὰς σημερινὰς περιπτώσεις ὡς λόγια ὄρηται, διὰ ὁμιλίαν C
προσευκαὶ διὰ δημογορίαν, διότι τόσον μεγάλη εἶναι ὡς ἀ-
πειρολήθηρον, τόσον ὑπεράλειπος ἡ πληγὴ, τόσον μεγάλο
τὸ τραῦμα, ἀνώτερον πάσης θεραπείας καὶ ἐκεῖ ἀνάγκη τῆς
δυνάμεν παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείας. Εἰς ὁμοίαν κατὰστασιν εὐ-
ρωσθένος καὶ ὁ Ἰαῦθ, διὰν ἔκασον ὄλην τὴν περιουσίαν
του, ἐκόπητο ἐπὶ τῆς κάρου. Μαθόντες τοῦτο οἱ φίλοι του
ἦλθον εἰς αὐτὸν καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἀπὸ μακρῶς, ἔκασον, ἀ-
πὸ λύπην των, τὰ φορέματά των, ἔρριψαν στάκτην εἰς τὴν
κεφαλὴν των καὶ ἐβρήθησαν δυνατὰ.

Αὐτὸ ἔπρεπε νὰ κάμουν καὶ αἱ γύρω πόλεις, νὰ ἔλθουν
εἰς τὴν πόλιν μας καὶ νὰ βρῆθησαν μὲ πολλὴν συμπόθειαν
δι' ὅσα ἔγιναν. Ἐκεῖνος (ὁ Ἰαῦθ) ἐκόπητο ἑαυτὸν εἰς τὴν κάρ-
ρον τότε, αὐτὴ κἀθετο ἐπάνω αὐτῆς μεγάλη παγίδα τώρα. Δ Δι-
ότι, ὅπως τότε ὁ διάβολος εἰς τὰ κοπάδια τῶν προβάτων καὶ
βοδῶν καὶ εἰς ὄλην τὴν περιουσίαν τοῦ δικαίου ἐπέδησε καὶ
τὰν κατέστρεψεν, οἷον καὶ τώρα εἰς ὄλην τὴν πόλιν ὤρμησε
μὲ μανίαν. Ἀλλὰ τοῦτο τότε καὶ τώρα ὁ Θεὸς τὸ ἐπέτρεψε.
Τότε μὲν διὰ νὰ κάμῃ τὸν δικαίον, λόγω τῶν πολλῶν πειρα-
σμῶν, λαμπρότερον, τώρα δὲ διὰ νὰ κάμῃ ἡμᾶς, λόγω τῆς
ὑπερβολικῆς θλίψεως σμυρνοσετέρους. Ἐπιτρέψατέ μου νὰ
ἔρηγῶς τὰς σημερινὰς περιπτώσεις. Ἐπιστρέψατέ μου ἐπὶ ἑπτὰ
ἡμέρας, ὅπως καὶ οἱ φίλοι τοῦ Ἰαῦθ. Ἐπιστρέψατέ μου σημε-
ρον νὰ ἀνοίξω τὸ στόμα μου καὶ νὰ κλαύσω τὴν κοινὴν αὐ-
τῶν συμφορὰν.

Ποῖος μὲς ἐδάσκαεν, ἀγαθητοί; Ποῖος μᾶς ἐφθόνησε;
Ε Ἀπὸ ποῦ προῆλθεν αὐτὴ ἡ μεταβολή; Καμία πόλις δὲν

ἦτο λαμπρότερα ἀπὸ τὴν ἰδέσθην μας καὶ τώρα καμμία δὲν εἶναι περισσότερον ἀξιολόγητος ἐπὶ αὐτήν. Διὰς τῶσιν ἡσυχίας καὶ νομοταγῆς, ὡς ἦτονος πενήθιος καὶ ἐξημεραμένους, πάντοτε ὁπαικῶσαν εἰς τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχόντων, ἑαρινὰ, τῶσιν ὁπαικῶσθε τώρα, πρὸς λύτην μας, ὅστε ἕκαμε τόσα κακά, ποῦ δὲν ἐπατρέπεται νὰ τὰ εἰπῆ κανεὶς. Θρηῶ καὶ ὀδύρομαι τώρα οὐκ διὰ τὸ μέγεθος τῆς τιμωρίας, ποῦ μὲς περιμένει, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβολικὴν τρέλλαν, ποῦ μὲς κατέλαβε. Διὸ καὶ ἔν ὑποθέσασθην οὐκ ὁ βασιλεὺς δὲν θὰ ἐρεθισθῆ καὶ ὀργισθῆ καὶ οὐτε θὰ μὲς τιμωρήσῃ. **21** Ἀ πᾶς θὰ ὑπαρῆραμεν, εἰπατέ μου, τὴν ἐντροπήν, εἰ ὅσα ἐκάμαμεν; Ὁ θρηῶς μοῦ διακρίτει τὸν λόγον τῆς δασκαλικῆς. Μόλις ἡμῶς νὰ ἠνοήσω σῶμα καὶ καρδίαν, νὰ κινήσω γλῶσσάν καὶ νὰ ἐπιστοιμῶμαι λέγουσ. Ὡς κἀλινὸς ἢ πολλὰ λύτη στρέφει εἰς τὰ ὀπίσω τὴν γλῶσσάν καὶ μοῦ ἐπιποδίζει τὸν λόγον. Πρωτότερα τίποτε δὲν εἶναι ἀποκουστικώτερον. Ὅπως αἱ μέλισσαι θορβοῦσιν γύρω εἰς τὸ κερὶ, ἔτσι περιέρχοντο καὶ οἱ κάτωικοι τῆς πόλεως κατ' ἐκάστην ἡμέραν τὴν ἀγορὰν καὶ οὐκ εἶπα πρῶτότερα εἰς τὸ τῶσιν πληθῶς μὲς ἐμακάριζαν.

Ἀλλὰ ἰδοὺ ἔτι τώρα τὸ κερὶ τοῦτο ἔγινεν ἔρημος. **22** Διὸ ὅπως τὰς μέλισσας ἐκεῖνας τὰς διασκορπίζει ὁ καινός, ἔτσι καὶ τὰς μέλισσας αὐτὰς ὁ φόβος τὰς ἀπερῆκυνε. Ἐκεῖνο δὲ, ποῦ ὁ προφήτης θρηῶν διὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ βλεπε, τοῦτο καὶ ἡμεῖς εἰς κατάλληλον ἐποικίαν θὰ εἴπωμεν τώρα: «Ἡ πόλις μας ὀρειοῖται μὲ τερβάνθουσ ποῦ τῆς ἐπεσαν τὰ φύλλα καὶ μὲ κῆπον ποῦ δὲν ἔχει νερό» (Ἠσ. I, 30).

Διὸ ὅπως ὁ κῆπος, ὅταν παύσῃ τὸ πότισμα αὐτοῦ, ἐμφανίζει τὰ δένδρα χωρὶς φύλλα καὶ γυμνὸ ἀπὸ καρπῶς, ἔτσι παρουσιάζεται τώρα καὶ ἡ πόλις μας. Διὸ ἀφοῦ τὴν ἐγκατέλειπεν ἡ ἀνωθεν βοήθεια, ἡ ἰσότης ἔρημος καὶ γυμνὴ ἀπὸ ὅλων σκεδῶν τοῦ κατοικοῦ τῆς. Τίποτε δὲν εἶναι γλυκώτερον ἀπὸ τὴν πατρίδα καὶ τίποτε δὲν ἔχει γίνεαι μακρότερον αὐτῆς τώρα. Ὅλοι τὸν τόπον οὐνοῦ ἐγεννήθησαν ἀποφείγουσ ὡς παγίδα, ἐγκαταλείπουσ, ὡς νὰ εἶναι δαρόθρον καταστροφῆς, φεύγουσ μακρὰν αὐτῆς ὡς νὰ εἶναι φωτιά. Καὶ καθὼς ὅταν ἐκτραγῆ εἰς κάποιαν αἰκίαν πυρκαϊά, δὲν ἀπομακρύνονται θιαστικὰ μόνον ὅσοι κατοικοῦσ ἐντὸς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ γείτονες, προσπαθοῦντες νὰ διασώσωσι γυμνὸν τὸ σῶμα, ἔτσι καὶ τώρα, ἐπειδὴ ἀναμένεται νὰ ἔλθῃ, σὴν φωτιά, ἡ ὀργὴ τοῦ βασιλεῦς ἐκ τῶν ὄντων, προτοῦ νὰ ἔλθῃ αὐτὴ δαδίκουσα εἰς τὸν δρόμον, καθένος τρέχει νὰ προλάβῃ νὰ φύγῃ καὶ νὰ διασώσῃ ἑαυτὸν καὶ γυμνὸν τὸ σῶμα. Ἐτσι ἡ συμφορὰ ἔγινεν εἰς ἡμᾶς τώρα αἰνίγμα. **23** Χωρὶς νὰ ὑπάρκουν

ἐσθροί, εἶναι φωνὴ χωρὶς μάστιγ, μετακόμιας. Χωρὶς αἰῶσιν ἀδικαλωσία. Δὲν εἴδομεν βαρβαρικὸν πῦρ, οὔτε ὄψιν ἐσθρῶν καὶ πῶσκαμεν ὅτι καὶ οἱ ὑποδουλαθέντες. Ὅλοι τώρα τὰς συμφορὰς μας μανθάνουσ, διὸ ὑποδεκόμενοι τοὺς ἰδικούς μας πρόσφυγας, μανθάνουσ παρ' αὐτῶν τὴν πληγὴν τῆς πόλεως.

24 Ἀλλὰ δὲν ἐντρέπομαι διὰ τοῦτο, οὔτε κοκκινίω. Ἀς μᾶθουσ ὅλοι τὰ παθήματα τῆς πόλεως διὰ νὰ λυπηθοῦσ μαζί μὲ τὴν μητέρα, καὶ ὅλοι ἀπὸ ὅλων τὴν γῆν, μὲ μὴ καρδιά νὰ ἀπευθυνθοῦσ πρὸς τὸν Θεόν **25** καὶ τὸν παρακαλοῦσιν ὁ κερὶ τῆς οὐστρίας τῆς κοινῆς ἡμῶν μητέρας καὶ τροφῆς.

Ἐσεισθή ἀπὸ σεισμῶν προηγουμένως ἡ πόλις μας, ἀλλὰ τώρα αἰσθάνεται ἐκ φόβου αὐτὰ αἱ ψυχὰι τῶν κατοικῶν τῆς. Τότε ἐσεῖοντο τὰ θεμέλια τῶν οὐσιμῶν, τώρα κλονίζονται τὰ θεμέλια τῆς καρδίας ἐκάστου, καὶ ὅλοι καθημερινῶς ἀνταρκόμενοι τὸν θάνατον καὶ ζῶμεν μὲ συνεχῆ φόβον, ἀπεσθόμενοι τὴν τιμωρίαν τοῦ Κόδιν καὶ ἐρηκοῦμενοι εἰς κερῶν κατὰστασιν ἀπὸ τοῦς φλοισομένους καὶ εἰς πολιορκίαν νέαν καὶ πρωτοφανῆ, πάλιν κερῶν τῆς συνθηκόμενης. Διὸ οἱ ὑπὸ ἐσθρῶν πολιορκούμενοι **26** Ἀ ἀποκλείονται μόνον μῆσα εἰς τὰ τεταῖα τῶν, εἰς ἡμᾶς ὄμως καὶ ἡ ἀγορὰ ἔχει γίνεαι ὄστος καὶ ἐσθρῶς ἔχει ἀπαλειοσθῆ μῆσα εἰς τοὺς τόκους τῆς οἰκίας του. Καὶ καθὼς εἰς τοὺς πολιορκούμενους εἶναι ἐπικίνδυνον νὰ περῶσιν τὰ τεταῖα, διὸ ἔτσι καὶ γύρω εἰς αὐτὰ εἶναι οἱ ἐσθροί, ἔτσι καὶ εἰς πολλούς ἐκ τῶν κατοικῶν τῆς πόλεως δὲν εἶναι ἀσφαλὲς νὰ ἐξέλθουσ τῆς οἰκίας τῶν, οὔτε νὰ ἐμφανισθοῦσ εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ἐνεκα ὀκεινῶν, ποῦ κερῶντασίν παντοῦ νὰ εὑρουσιν ὄστος καὶ ἐνόκουσ καὶ συλλαμβάνοντες αὐτούς μῆσα ἀπὸ τὴν ἀγορὰν, ὀστωῦσ καὶ ὡς εἴπατε, τοὺς σέρουσ εἰς τὸ ὁκαστῆριον.

Διὰ τοῦτο ἐλευθέρου πολιταί μαζί μὲ τοὺς ὑπῆρέτας τῶν, ὡς νὰ εἶναι δεμένοι, **27** κἀθηναι μῆσα εἰς τὰς οἰκίας τῶν καὶ φροντίζουσ μὲ μῆσα ἐνδοσφῆρον νὰ πληροφορηθοῦσιν ἐπ' ἐκεῖνους, ποῦ εἶναι εἰς θέσιν νὰ παρῶσιν ἀκριβεῖς πληροφορίας, ποῖος συνελήθη, ποῖος ἀπηρῆθη, ποῖος ἐπιμωρήθη σήμερον καὶ μὲ ποῖον τρόπον. Ἐτσι ζῶμεν θῆον κερῶν παντός θανάτου, διὸ ἀναγκάσονται καθημερινῶς νὰ θρηνοῦσ διὰ ξένου συμφορῆς καὶ νὰ τρέμουσ διὰ τὴν ἰδέσθην τῶν σωτηρίαν καὶ νὰ μὴ εἶναι εἰς καλύτερον θέσιν ἀπὸ τοὺς νεκρούς, διὸ πρὸ πολλοῦ ἔχουσ ἀποθάνει ἀπὸ τὸν φόβον τῶν. Ἐάν δὲ κανεὶς παροβλέπων τὴν ἀγωνίαν καὶ τὸν φόβον τοῦτον, ἤθελε θελήσει νὰ ἐμφανισθῆ εἰς τὴν ἀγορὰν, ἀπὸ τὴν ἀγορὴν ὄψιν τῆς, ἀναγκάζεται νὰ γυρίσῃ εἰς τὸ σπίτι του, διὸ ἐλάπει κάπου, ἕνα καὶ δύο μόνον ἀνθρώπουσ, καὶ

δοξάσουν σιωπῶν καὶ μὲ πολλὴν κατῆρσιν, Ὁ ἐκεῖ ποῦ, πρὸ ἄλλων ἡμερῶν, τὸ πολὺ πληθὺς ἔκανε νὰ μὴ φαίνονται τὰ ρεύματα τῶν ποταμῶν· ἀλλὰ τώρα πρὸς λόππιν μας ἀπεμακρύνθησαν ὅλοι ἔκκεινοι. Καὶ καθὼς εἰς μέρος κατάφυτον, ἔταν κοποῦν εἰς ἄλλην τὴν ἔκτασιν αὐτοῦ τὰ δένδρα, ἡ θυσίαι τοῦ δέν εἶναι εὐχάριστος, ἡ καθὼς ἡ θυσίαι τῆς κεφαλῆς, ποῦ ἔχει πολλὰ φαλακράματα εἶναι δυσάρεστος, ἔτσι ἔχει γίνεαι δυσάρεστον τὸ ἔδαφος τῆς πόλεως, ἐπειδὴ ἠλατιώθησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ μόνον ὀλίγοι σποραδικῶς φαίνονται καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ κάνει, αὐτοὺς ποῦ τὸ βλέπουν, νὰ θλιβῶνται πολὺ. Καὶ οὐκ μόνον τὸ ἔδαφος, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ ἀέρος καὶ οὐτός ὁ κύκλος τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, ποῦ φαίνεται· τώρα, ὅτι εἶναι σκοτεινὸς καὶ μᾶλλον σκοτεινός, ἔτσι διότι ἔλλοξαν τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, ἀλλὰ διότι τὰ μάτια μας ἐβλόσαν **Δ** ἀπὸ τὴν πολλὴν λύπην καὶ δὲν ἠμποροῦν τώρα πλέον καθαρὰ καὶ μὲ τὴν ἰδίαν διάθεσιν νὰ δεχθῶν τὸ ἡλιακὸν φῶς. Ἀδὴν τὴν ἔνοιαν ἔχουν καὶ οἱ θῆβαι τοῦ προφήτου, τοὺς ὁποίους ἔλεγε διὰ τῶν δέξῃ: «Θά δόξῃ δὲ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος τὴν μεσημβρίαν καὶ θὰ γίνῃ σκοτεινὴ ἡ ἡμέρα» (Ἄρῃς 8, 9). Διὰ τοῦτου δὲν ἤθελε νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ ἥλιος κρύπεται, οὔτε ὅτι ἡ ἡμέρα ἐξοφανίζεται, ἀλλὰ ὅτι ὅσοι εὐρῶσκονται εἰς λύπην οὔτε τὸ μεσημέρι δὲν βλέπουν, λόγῳ τοῦ σκοτισμοῦ τῆς λύπης. Ἐ ὅπως ἔχει συμβῆ καὶ τώρα. Ὅλοι εἶναι γεμάτοι ἀπὸ πολλὴν κατῆρσιν, ἔτσι ὅπου καὶ ἂν στρέψῃ κανεὶς τὰ βλέμματά του, εἴτε εἰς τὸ ἔδαφος εἴτε εἰς τοὺς τοίχους εἴτε εἰς τοὺς ἀγάλους τῆς πόλεως εἴτε εἰς τὸν πλησίον του, οὐκ αὐτῶς ὅτι βλέπει καὶ σκότος δόξῃ.

Παντοῦ βασιλεύει αἰσθητὴ γεμάτη ἀπὸ φόβου καὶ ἔρημιαν. Ὁ εὐχάριστος ἐκεῖνος θρόνος τοῦ πληθους ἔχει παύσει. Τσιπῶν δὲ ἡσυχία κατέκειν τώρα τὴν πόλιν, ὡς ἂν ἡ γῆ κατέκειν τοὺς κατοικοὺς αὐτῆς. Ὅλοι εἶναι ἄρρητοι ὡς οἱ λίθοι, διότι ἡ συμφορὰ ὡς γλωσσόδετης τοὺς πᾶζει καὶ τοὺς ἐπιβάλλει τόσην ἡσυχίαν, ὅσην θὰ ἔβλεπε κανεὶς ἐάν ἐγένετο ἐπαδρομὴ ἐκέρων καὶ καταστροφὴ ἴλων διὰ πυρός καὶ σπῆρου. Εἶναι εὐκαιρία νὰ ἐπιπρὶν· «εἰδοποιήσατε τὰς θρηνοῦσας νὰ ἔλθουν» **29** Ἀ καὶ τὰς σοφὰς νὰ ἠμύθησιν (Ἰερ. 8, 17). Ἄς τρέψῃ νερὸ ἀπὸ τὰ μάτια σας καὶ δάκρυα ἀπὸ τὰ βλέμματά σας. Οἱ λόγοι ὡς ἀρχαῖον κοπετὸν καὶ τὰ θοῦνὰ θῆρην. Ἄς προσκαλούμεν ἄλλην τὴν κτῶν νὰ δεξῆ, συμπάθειαν εἰς τὰς θλίψεις μας. Πόλις τόσον μεγάλη καὶ ἡ κεφαλὴ τῶν πόλεων τῆς Ἀνατολῆς κινδυνεύει νὰ γίνῃ ἄφαντος ἀπὸ τὸ μέσον τῆς Οἰκουμένης. Τώρα ἡ πολυτέλειος ἔχει γίνεαι ἔσχατον ἔπεινος καὶ κανεὶς δὲν ὑπάρκει νὰ τὴν

δοξάσῃ. Διότι ὁ ὕδατος·" διὰ τῶν ἔργων μας δὲν ἔχει εἰς τὴν γῆν ἄλλον τῆς αὐτῆς ὄψεως καὶ τῆς, ἐπειδὴ ὁ θεοσελεὺς εἶναι ἡ κορυφὴ καὶ ἡ κεφαλὴ ἄλλων τῶν ἀνθρώπων τῆς γῆς.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὡς καταφύγιον πρὸς τὸν οὐράνιον βασιλέα. Ἐκείνον ὡς καλούμεν πρὸς βοήθειαν. **Β** Ἐάν δὲν δεξῆ εὐνοίαν πρὸς ἡμᾶς, δὲν μας μένει καμμίαν παρηγορία δι' ὅσα ἔχουν γίνεαι.

3. Ἐπεθύμουν ἔδοξεν νὰ τελεπῶσα τὴν ὄμιλιν, διότι οἱ ψυκαὶ τῶν εὐρισκαμένων εἰς μεγάλην θλίψιν πικρὸν ἀρέσκονται νὰ ἀκούσιν μακροῦς λόγους. Καθὼς δέ, εἴταν ἕνα πικρὸν σύννεφο εὐρέθῃ ἐμπρὸς εἰς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, συντελεῖ, ὅστε νὰ γυρῶσιν ἄπιστος ὅλοι, ἔτσι καὶ τὸ σύννεφο τῆς λύπης, εἶναι σταθὴ ἐμπρὸς εἰς τὴν ψυχὴν μας, δὲν ἀφίνει εὐκόλῳ διόθεον εἰς τὸν λόγον, ἀλλὰ τὸν πνίγει καὶ μὲ πολλὴν θίαν τὸν κρατεῖ μέσα. Καὶ τοῦτο δὲν παρατρέπεται μόνον εἰς τοὺς ἠμολοῦντας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀκρατοὺς. Διότι ὅπως δὲν ἀφίνει τὸν λόγον νὰ ἐξέλθῃ εὐκόλῳ ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ ὀμιλητοῦ, Ὁ ἔτσι δὲν ἐπιτρέπει, μὲ τὴν δύναμιν ποῦ ἔχει, νὰ ἐισέλθῃ εἰς τὴν διάνοιαν τῶν ἀκρατῶν. Αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας κάποτε ποῦ εἰργάζοντο εἰς τὴν λάσπην κατασκευάζοντες πλοῖα. Ὅταν ὁ Μαύσῃς τοὺς ὤρμησε πολλὰς φορές καὶ τοὺς εἶπε μεγάλα πράγματα διὰ τὴν σωτηρίαν των ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους, δὲν ἐδέκοντο νὰ τὸν ἀκούσιν, διότι ἡ πολλὴ λύπη ἠμπούει τὸν λόγον νὰ φθάσῃ εἰς τὴν διάνοιαν των καὶ τοὺς ἔπρῃξεν τὴν ἀκοήν.

Ἦθελον λοιπὸν καὶ ἐγὼ, κατόπιν τούτου, ἔδοξεν νὰ σταματήσω τὸν λόγον. Ἐκὼ ὅμως ὑπ' ὄψιν μου, ὅτι τὸ σύννεφο δὲν ἠμπούει πάντοτε τὴν διόθεον τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ἀλλὰ συμβαίνει πολλὰς φορές καὶ τὸ ἀντίθετον, νὰ τὰς ἀφίη νὰ περνοῦν. Διότι εἴταν ὁ ἥλιος ἔσῃ περισσότερο τῆς συνήθους θερμότητος καὶ κτυπᾷ συνεχῶς καὶ τρίβῃ διὰ τῶν ἀκτίνων τὸ σύννεφον, τὸ σπάζει πολλὰκις εἰς τὸ μέσον καὶ ἀφού κῆσθ ἄρθρον φῶς, **Δ** γίνεταί πολὺ εὐχάριστος εἰς ἐμείνους ποῦ τὸν βλέπουν.

Αὐτὸ καὶ ἐγὼ περιμένω σήμερον νὰ συμβῆ ὡς οὐκ. Ὅταν ὁ λόγος θὰ ὀμιλήσῃ εἰς τὰς ψυχὰς σας καὶ θὰ ἐπιμνην περισσότερο, ἐλπίζω νὰ σπᾶσῃ τὸ σύννεφο τῆς λύπης καὶ ἡ διάνοιά σας νὰ φαίνεται καὶ πάλιν μὲ τὴν συνειδημένην διδασκαλίαν.

Ἄλλὰ, διὰ νὰ γίνῃ τοῦτο, δώσατέ μου τὴν ψυχὴν σας, ἰὴν ἀκοήν σας, ἐπ' ὀλίγον, πνέξατε μακριὰ τὴν λύπην. Ἄς

10. Ἐννοεῖ τὸν ἀποστόλου Θεοδοῖου τὸν Μάγν.

επιπέλασθαι εἰς τὴν συνέθειάν μας, ποὺ εἴκαμεν προηγουμένως καὶ ὅπως ἕως τώρα με̄ εὐκαρίστησαν ἐδῶ ἐρχόμεθα, αὐτὸ καὶ τώρα ἄς κάμωμεν, ἀναθέτοντες ὅλα εἰς τὸν Θεόν. Ἐ Αὐτὸ θὰ συντελέσῃ ὡστε ἡ συμφορὰ αὕτη νὰ μὴ ἔχη καὶ νὰ ἀκούωμεν τοὺς λόγους του καὶ αἱ δόξαλοι αἴται περιστάσεις νὰ μὴ φανοῦν ἀνίστηται τῆς Χριστιανικῆς μας φιλοσοφίας, γρήγορα θὰ μᾶς δοσῆται, καὶ ἀπὸ τὴν σημερινὴν φουρτούναν θὰ προέλθῃ γαλήνη καὶ μεταβολὴ εὐκαρίστων.

Διότι ὁ Χριστιανὸς πρέπει νὰ διαφέρει ἀπὸ τοὺς αἰσίοτους καὶ εἰς τὸ ἔξῃς σημείον, εἰς τὸ νὰ ὑπομένη ὅλα τὰ λυπηρὰ με̄ ψυχικῶν γενναίωτα καὶ λαβδάνων, τῶστον τινά, φερὰ ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ²⁴ Ἄ νὰ εἶναι ἀκατάβλητος ἀπὸ τὰς προσβολὰς τῶν ἀνθρώπων κακῶν. Ἐπιπλέον εἰς τὸν θρόνον στέκεται ὁ ποιὸς καὶ διὰ τοῦτο δὲν τὸν καταβάλλουν αἱ προσβολαὶ τῶν κυμάτων. Διότι καὶ ἂν ἀόμμη ὑψωθῶν τὰ κήματα τῶν πειρασμῶν, δὲν φθάνουν οὕτε εἰς τὰ πόδια του, ἐπειδὴ οὕτως στέκεται ὑψηλότερα ἀπὸ ὅλην αὐτὴν τὴν προσβολήν.

Ἄς μὴ καταλείωμεν λοιπὸν, ἀγαπητοί. Δὲν φροντίζομεν ἡμεῖς διὰ τὴν σωτηρίαν μας τόσον, ὅσον φροντίζει ὁ Θεὸς, ποὺ μᾶς ἐδημιούργησε. Δὲν ἐνδιαφερόμεθα ἡμεῖς, διὰ νὰ μὴ πῶμεν κανένα κακόν, τόσον, ὅσον ἐνδιαφέρεται ἕκείνος, ποὺ μᾶς ἐκάτισε τὴν ψυχὴν μας καὶ μᾶς ἔδωκε κατόπιν τόσα ἀγαθὰ.

Μὲ αὐτὰς τὰς ἐλπίδας ἄς ἀναπερώσωμεν τὸ φρόνημά μας, καὶ αὐτὰ ποὺ θὰ εἴπωμεν ἄς τὸ ἀκούωμεν μετὰ τῆς συνηθισμένης προσοχῆς.

Μακρὰν ὁμιλίαν ἔκαμα προηγουμένως πρὸς τὴν ἀγάπην σας¹¹ καὶ παρετήρησα ὅτι ὅλοι τὴν παρεκλούθησατε καὶ δὲν εἶδα κανένα νὰ ἀποκηρῆσῃ πρὸς τὴν τελειότητα. Σὺς εἰγνώμονα διὰ τὴν προσημίαν σας ἐκείνην, ἴσως ἔπιρξε καὶ ἀποκρίθῃ τῶν κήπων μου. Ἀλλὰ ποὺ μὲ αὐτὴν καὶ ἕνα ἄλλον μισθὸν οὐκ ἔχρησα τότε. Ἴσως γνωρίζετε καὶ ἐνθυμηθεῖτε τοῦτο. Ποῖος δὲ ἦτο ὁ μισθὸς ἐκεῖνος; Τότε ἀνὰ τὴν πόλιν βλαστήριμος νὰ τιμαρῆται καὶ νὰ σαφρονίζετε, τοὺς ὑβρίζοντας τὸν Θεὸν καὶ ἐπαρνηζομένους πρὸς αὐτὸν, ὅς νὰ εἶναι μεθυμένοι, νὰ ἐμποδίζετε νὰ κίνωνται τοῦτα. Δὲν νομίζω ὅτι ταῦτα τότε τὰ εἶπον ἐξ ἰσάκτου μου ἐμπνεύσεως, ἀλλὰ ὁ Θεὸς, ποὺ προγινώσκει τὰ μελλόντα, ἔβαλεν εἰς τὴν διάνοιά μου τοὺς λόγους τοῦτους, διὰ νὰ μᾶς προστατεύσῃ, διότι ἔάν ἐπαρνούσαμεν ἐκεῖνους ποὺ τοιμῶν νὰ κίνωνται τοιαῦτα ἐρ-

11. Ἐνοεῖ τὴν προηγουμένην καὶ ἀπὸ τῶν γεγονότων λεχθεῖσαν.

γα, C δὲ θὰ συνδύωνον εἰς τὴν πόλιν μας ὅσα συνέθρον. Πόσον προημότερον θὰ ἦτο, σαφρονίζοντες καὶ τιμαρνούτες αὐτούς, νὰ πῶμεν κατὰ κακόν, ἔάν τὸ ἐπιβάλλῃ ἡ ἀνάγκη, πρῶτα τὸ ἀπολὸν θὰ μᾶς ἐξυπνώλιζε καὶ μαρτυρικὸν στέφανον, ἀπὸ τὸ νὰ φοβοῦμεθα τώρα, νὰ τρέμομεν, νὰ περιμένωμεν τὸν θάνατον ἕνεκα τῆς ἀμαρτίας ἐκεῖνων. Ἴδού τὸ ἀμάρτημα ἐγένετο ἀπὸ ὀλίγους καὶ τὸ ἔγκλημα τώρα γίνεται κοινόν. Ἴδού ἔξ ἀτίας ἐκεῖνων ὅλοι ἡμεῖς τώρα αἰσθανόμεθα φόβον καὶ πληρώνομεν ἡμεῖς, τιμαρνούμενοι, τὰς ἀμαρτίας ἐκεῖνων. Ἐάν δὲ ἤθελομεν προλάβει νὰ ἐκδιώξωμεν αὐτούς ἀπὸ τὴν πόλιν, νὰ σαφρονίζωμεν, νὰ θεραπεύσωμεν τὸ ἄρρωστον μέλος, D δὲν θὰ ἐδομαρξόμεν τώρα τὸν φόβον τοῦτον. Γνωρίζω βεβαίως ὅτι τὸ ἦθος τῆς πόλεως, ὅ- πὸ τῶν ἀρκασιότιτων χρόνων, εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἀμρῶζει εἰς ἐλευθέρους ἀνθρώπους καὶ διη μερκοὶ ἔξω καὶ ὅσα ζεδιαλεγμένοι ἄνθρωποι, ἀρεῖσι καὶ κακοκοίσι, ποὺ ἔχουν ἀπελαποσθὴ διὰ τὴν σωτηρίαν των ἐπόλησαν νὰ κίμων αὐτὰ ποὺ ἔκαμαν. Διὰ τοῦτο δὲν ἔπαυσα νὰ φωνάζω καὶ νὰ διαμαρτύρομαι, λέγων, ἄς τιμαρνούμεν τὴν μανίαν τῶν βλαστημούντων, ἄς σαφρονίζωμεν τὴν διάνοιά των, ἄς φροντίζωμεν διὰ τὴν σωτηρίαν των. Καὶ ἂν παροσθὴ ἀνάγκη διὰ τὴν πρῶτην μας ταῦτην νὰ ἀποθνήσκωμεν, θὰ ἔκαμεν μεγάλο κέρδος. Ἄς μὴ ἀδιαφοροῦμεν βλεπόντες νὰ ὑβρίζεται ὁ κοινὸς Δεσπότης. Ἡ ὀδυστορία αὕτη θὰ φέρῃ μεγάλο κακόν εἰς τὴν πόλιν.

4. Ὡπως οὐκ τὰ προεῖπον, Ἐ ἔτσι καὶ ἐγέναν καὶ τιμαρνούμεθα τώρα διὰ τὴν ἀμελείαν μας ἐκεῖνην. Ὄταν ἐθλεπες νὰ ὑβρίζεται ὁ Θεὸς ἀμελοσσοε. Ἴδού τώρα ἐπέτρεψε δι' ὅσων ἐγέναν νὰ ὑβρισθῇ ὁ θεοσελες καὶ νὰ εἰρκοκηρήσῃ ὅλοι εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον, ὅστε διὰ τοῦ φόβου, ποὺ αἰσθανόμεθα, νὰ τιμαρνούμεν διὰ τὴν ἀμελείαν μας ἐκεῖνην. Ἀρὰ γε ὀδωκα καὶ χωρὶς λόγων προέλεγον αὐτὰ καὶ ἐνοκλούσα τὴν ἀγάπην σας; Καὶ ὅμως κομμία ἀφέλεια δὲν προέλεγον ἀπ' ὅσα εἶπα. Ἄς προέλθῃ ὅμως τώρα καὶ ὄφου σαφρονίζωμεν ἀπὸ τὴν παρούσαν συμφορὰν, ἄς σταματήσωμεν τὴν ἄτακτον αὐτὴν μανίαν. ²⁵ Ἄ Ἄς φράξωμεν τὰ στόματα των. Ἄς τὰ κλειώμεν ὅς νὰ εἶναι νηπαί, ποὺ φέρουν τὸν θάνατον, ἄς τὰ μεταβάλλωμεν εἰς τὸ ἀντίθετον καὶ ἐξῆσαντος θὰ σταματήσουν τὸ κακὰ, ποὺ ἔχουν καταλάβει τὴν πόλιν μας.

Δὲν εἶναι θέατρον ἡ ἐκκλησία διὰ νὰ ἐκδιώκωμεν τὸ καὶ σῶμα πρὸς εὐκαρίστησαν.¹² Ἀπ' ἐδῶ πρέπει νὰ φερόμεν

12. Λέγει ταῦτα, διότι εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο οἱ ἀποστολὴ ἐξέπαυσαν εἰς θεοσελες ἐπιδοκιμασίας.

ἀφελόμενοι, νὰ ἀνακαρῶμεν μὲ μεγάλο καὶ πολλὸ κέρδος. Διότι ἐν ἐρωίμῳ ἐδῶ διὰ τὸ ψυχογυγνόμενον ἐπ' ἄλλον καὶ φεγόμενον χωρὶς νὰ ἀπακοιμώμεν ἀφέλειον ἀπὸ ὅσα ἐλέκτηρα, ἴδωκα ἐρχόμεθα. Πι μὲ ἀφελῶν τὰ χειρακροτήματά σας, αἱ θυροβάδες ἐπακοιμώσαι σας καὶ οἱ ἔθαινοι; Ἐπαινος ἰδικῶς μου εἶναι νὰ δεῖτε μὲ τὰ ἔργα σας ὅτι φθορίζετε τοὺς λόγους μου. Τότε ἐγὼ θὰ εἶμαι καὶ εὐτυχής, ὅσα ἔσαν ἐπακοιμώσετε ὅσα θὰ ἀκούσετε ἀπὸ ἐπὶ, ἀλλὰ ὅταν μετὰ μεγάλῃ προθυμίᾳ τὰ φθορίζετε.

Ὁ καθένος δε θεοδόκησεν τὸν πλησίον του, διότι ἡ γραφὴ λέγει «νὰ ἀκούσῃς εἰς τὴν ἀρετὴν ὁ καθένος σας τὸν καθένος» (Α' Θεσ. 5, 11). Ἐάν δὲν προτίμησεν τοῦτο, ἡ ἰσχυρότερη ἐκείνου ἁμαρτία θὰ φέρῃ κινήσιν καὶ ἀφώρητον ἀλάθειαν εἰς ἄλλην τὴν πάλιν. Ἰδοὺ, ἂν καὶ καθόλου δὲν εἴμεθα ἔνοχοι εἰς ὅσα ἔγινον, ἐν τοῖσις φοβόμεθα ὅσα ἄλλοτερον ἀπὸ τοὺς δρότους αὐτῶν καὶ φρίτουμεν μέγας ὁ θυρὸς τοῦ βασιλέως μὲς καταλόγῳ ἔλλου. Καὶ δὲν εἶναι ὄρατον εἰς τὴν ὀπολιγίαν μας νὰ λέγωμεν: δὲν ἔμουν παρών, C δὲν ἐγνώριζα, δὲν εἶδον μέρος εἰς ὅσα ἔγινον. Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἀκριβῶς νὰ τιμωρῆθῃς, λέγει, καὶ νὰ ὑποσῆς τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν, διότι δὲν ἦσο παρών, οὔτε ἐπιδόσεις, οὔτε συνεκράτησες τοὺς δρότους τῆς κωμικῆς, οὔτε ἐανδύνουσες διὰ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα ἀφελόμενῃν τιμῇ. Δὲν εἶλας μέρος εἰς ὅσα ἀπεταλίσθησαν; Σὲ ἐπαινῶ δι' αὐτὸ καὶ τὸ παραδέχεσθαι, ἀλλ' ὅπως δὲν ἔφερες ἐπιδοὺ εἰς τοὺς δρότους. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἄξιον κατηγορίας.

Αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν θὰ ἀκούομεν, δ-
ταν μὲ σιωπῇ ὑποφύρομεν τὰς πρὸς αὐτὸν ὕβρεις καὶ προσβολὰς ὑπὸ πᾶσι κακῶν. Ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἔλασεν εἰς τὴν γῆν τὸ τάλαντον (Ματθ. 25, 18) δὲν κατηγορεῖτο διὰ ἴδικόν του παράπτωμα τότε, D (διότι ὀλιόκληρον τὴν παρακαταθήκην ἐπέστρεψε) ἀλλὰ διότι δὲν πῶχθησεν αὐτὴν, διότι δὲν ἀφῆλθεν ἄλλου, διότι τὰ χρήματα δὲν τὰ ἔβαλεν εἰς τὴν Τράπεζαν, ἀηλοδὴ δὲν παρεκίνησεν εἰς τὸ καλὸν, δὲν συνεδούλευσε, δὲν ἐτιμώρησε, δὲν διώρθησεν ἄλλου ἐκ τῶν πλησίον του ἔκων κωμικὰ πράξεις. Διὰ τοῦτο κυρίως τὴν παραμυρῶν ἐπέεικον ἐπέλετο εἰς τὸς ἀφορήτους ἐκείνας καλῶσεις.

Ἀλλὰ ὅτι αὐτὸ ποῦ δὲν ἐκίματε προτίτερα, θὰ τὸ κάμνετε τούλακιστον τώρα, καὶ θὰ εἰς τὸ ἐργασθῆτε πρὸς διορθώσιν τοῦ πληρώσιν καὶ δὲν θὰ ἀνέκοιθε νὰ ὑβρίζεται ὁ Θεός, ἔσω ἀκρέδαντο περὶ τοῦτου πεποιθῶσιν. Διότι εἶναι ἰκανὰ τὰ γεγονότα, ἔστω καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχε κανεὶς ποῦ νὰ προτρέπῃ, καὶ ἐκείνους ἀκούη, ποῦ εἶναι πᾶρα πολλὸ ἀνάσιθαι πνευ-

ματικῶς, νὰ τοὺς πείσῃ νὰ καταπισθῶσιν μὲ τὴν σωτηρίαν πνευ.

Εἶναι τώρα καιρὸς E νὰ οἶς παραδόμενον τὴν συντηρημένην ἐκ τῶν λόγων τοῦ Παύλου τράπεζαν, ἀφοῦ λάβαμεν εἰς τὸ κέρα καὶ παρουσιάσαμεν εἰς τὸ μέσον ὄλων σας τὸ σήμερον ἀναγινωσκόντων ἡμεῶν; «Εἰς τοὺς πλουσίους εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν παράγγελλε νὰ μὴ φιλοφρονοῦν» (Α' Τιμ. 6, 17). Διὰ νὰ εἰπῇ εἰς τοὺς πλουσίους εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν ἐφανέρωσεν, ὅτι εἶναι καὶ ἄλλοι πλούσιοι, εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν ζῶντες. Τοιοῦτος ἦτο ὁ Ἀδάμαρος τῆς παρολιγῆς, ὁ ὁποῖος εἰς μὲν τὴν παρούσαν ζωὴν ἦτο πτωχός, εἰς δὲ τὴν μέλλουσαν πλούσιος καὶ ὁ πλοῦτος του ἐκεῖ ἀπετελεῖτο ὅσα ἀπὸ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ καὶ ἄλλῃν ὄλων ἴσων μὲ αὐτὰ, φθαρτῆν καὶ πρόσκαιρον, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ὑπερήματα ἐκεῖνα ἄγαθὰ ἔσ' ἂν ἐπὶ ὅσῳ μᾶτι δὲν εἶδε καὶ αὐτὸ δὲν ἔκουσε καὶ ἀνθρώπινοσ νοὺς δὲν ἀπαντάσθη (Α' Κορ. 2, 9).

Διότι τοῦτο εἶναι πραγματικὸ πλοῦτος καὶ εὐπορία, δ-
ταν καὶ αἰώνια εἶναι τὰ ἀγαθὰ καὶ καρμίων δὲν ἐπιδέκονται μεταβολῇ. Τοιοῦτος δὲ πλοῦτος δὲν ἦτο ὁ πλοῦτος ἐκεῖνος, ποῦ περιεφρόνησε τὸν Ἀδάμαρον εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ δι' αὐτὸ ἔγινε πτωχότατος ὄλων εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Διότι μετὰ τὸν θάνατον δὲν ἡμῶρασε νὰ ἀπολάβῃ οὔτε πᾶν μίαν σταγόνα νεροῦ, τὴν ὅποιαν ἐζήτησε. Εἰς τὸσον μεγάλῃ πτωκείᾳ εἶχε καταπίσει.

Διὰ τοῦτο τοὺς ἀνόμους πλουσίους τῆς παρούσης ζωῆς διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι συγκρόνους μὲ τὴν ζωὴν αὐτὴν κίνου καὶ τὴν εὐπορίαν πνευ, ἢ ὅποια εὐπορία δὲν προκαρεῖ περαιτέρω, ἢ οὔτε συνουθεῖ ἐκείνους, ποῦ τὴν ἔκουν, ἔταν ἀνακαρῶσιν ἐκ τοῦ κόσμου τοῦτου, ἀλλὰ πολλὰς φορὰς τοὺς ἐγκαταλείπει καὶ προτοῖ ἀνακαρῶσιν. Αὐτὸ ὑπονοουθεῖ, δ-
ταν ἔλεγε: οὔτε νὰ σπυρῶσιν τὰς ἐλπίδας των εἰς πλοῦτον, τοῦ ὁποῖου ἡ κατοικὴ εἶναι ἀβεβαία καὶ ἀήλοσ (Α' Τιμ. 6, 17).

Διότι τίποτε δὲν εἶναι τόσοσ ἀπιστον πράγμα, ὅσον ὁ πλοῦτος, καθὼς παλλάσας οἶς εἶπον καὶ δὲν θὰ παύσῃ νὰ τὸ ἀναλαμβάνῃ. Διότι εἶναι δραστήριος ἀγνώμων, ὑπέρτις μὴ παρέκων ἐμυστοσύνην, καὶ ἂν ἀκούη τοῦ δέσσης τὰ πόδια μὲ ἀνορθώματα δεσπῆ, οὐτὰς ἀνακαρῶσιν οὐρανὸν καὶ τὰ δεσπῆ. Παλλάσας οἱ ἐκοντες σίτων μὲ μακροὺς καὶ ἄλλους τὸν ἀπέκλεισεν καὶ ἀνέθεσαν εἰς ὑπερήτας νὰ τὸν φυλάττουσ ἕως φρουροῖ. Αὐτοὺς ὅπως ἐξαπατήσας τοὺς ὑπερήτας, ἐδραπέτευσε μαζί μὲ τοὺς φρουροὺς, οὐρανὸν αὐτοὺς μαζί του ὡς

νά τους είχε δώσει με άλωσθα C και έτσι τίποτε δεν καθάρθωσαν με τὰ τόσα προφυλακτικά μέτρα. Τί ἤμπορεῖ νά γίνη πρὸ ἀπίστων ὄπῃ τὸν πλοῦτον; τί δὲ πρὸ ἀξιολύπτων ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἀκαλοῦνται πέρα πολλὰ μὲ αὐτὸν, θίαν, πράγμα τῶσαν σαθρὸν καὶ εὐκαλομητάβλητον, φροντίζουν μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν νά μαζέψουν καὶ δὲν προσέκουν τὸν Προφήτην, ποὺ λέγει: ἀλλοθίμονον εἰς αὐτοὺς ποὺ ἔχουν πεποιθῆσθαι εἰς τὴν κοινωσαντῶν τῶν δυνάμιν καὶ κοινωῦνται διὰ τὸν ὄγκον τοῦ πλοῦτου τῶν» (Ψαλμ. 48, 7). Λέγει μου διατί ἄλλοθιμονον; «διότι μαζέσει, λέγει, θεοσυροὺς καὶ δὲν γνωρίζει διὰ ποῖον τοὺς μαζέσει» (Ψαλμ. 38, 7). Διότι ὁ μὲν κόπος, ποὺ καταβάλλει εἶναι φανερός, ἡ δὲ ἀπόλαυσις τῶν ἐργαθῶν ἄδηλος. Πολλὰς φορές κοπιᾶσαι καὶ ταλαιπωρεῖσαι διὰ τοὺς ἐσθροὺς σου. Παλλάσαι, μετὰ τὸν θάνατόν σου, ἔρχεται ἡ κληρονομία τῶν ἀγαθῶν σου εἰς αὐτοὺς ποὺ σὲ ἠδικήσαν καὶ ἀναριθμήτους ἐσθροὺς σοῦ ἔκαμον καὶ ἔτσι εἰς σὲ μὲν παρέμειναν τὰ ἁμαρτήματα, Ἐ ποὺ ἔκαμες μαζέψων τὸν πλοῦτον, ἡ δὲ ἀπόλαυσις αὐτοῦ πηγαίνει εἰς τοὺς ἄλους.

5. Ἄλλὰ δεῖξει νὰ ἐξετάσωμεν τὸ ἔξης ζήτημα: διὰ ποῖον λόγον δὲν εἶπε, διὰ τοὺς πλοῦτους εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν παράγγελλε νὰ μὴ πλοῦτον, νὰ γίνουσι πτωχοί, νὰ ἀπογυμνωθοῦν ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά τῶν, ἀλλὰ, παράγγελλε νὰ μὴ ὑψηλοφρονοῦν. Εἶπε τοῦτο, διότι ἐγνώριζεν ὅτι ρίχα καὶ ὅσως τοῦ πλοῦτου εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ὅτι, θταν μύθη εἶνε νὰ ταπεινοφρονῆ, δὲν θὰ φρονίσῃ πολλὴ διὰ τὸ πρῶγμα αὐτό. Διότι διὰ ποῖον λόγον, λέγει μου σὺ ὁ πλοῦτος, περιφέρεις τοὺς πολλοὺς ὑπέρτας, αὐτοὺς ποὺ εἶναι ὡς παράσιτα, τοὺς κόλακας, τὰς φαντακτεράς ἐπιδείξεις; Ὅχι διότι εἶναι ἀνάγκη, ἀλλὰ ἀπὸ ὑπερηφάνειαν μόνον, διὰ νὰ φονῆσῃ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ὅτι εἶμαι ἰσχυρότερος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, Ἐ ἔξ ἄλλου δὲ γνωρίζεις ὅτι δὲν εἶναι ἁμάρτημα νὰ ἔχη ἕνας πλοῦτον, ἀρκεῖ νὰ τὸν μεταχειρίζεται ὅπου πρέπει.

Διότι, ὅπως σὲ εἶπον, ὅτι δὲν εἶναι κακὸν πρῶγμα ὁ σίνος ἀλλὰ ἡ μέθη, ἔτσι καὶ ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι κακὸν πρῶγμα, ἀλλὰ ἡ πλεονεξία, ἡ φιλαργυρία εἶναι κακὸν. Ἄλλο φιλάργυρος καὶ ἄλλο πλοῦτος. Ὁ φιλάργυρος δὲν εἶναι πλοῦτος ὁ φιλάργυρος ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ πολλά. Ἐκείνος δὲ, ποὺ ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ πολλά, δὲν εἶναι δυνατὸν ποτέ νὰ γίνη εἰσπορος. Ὁ φιλάργυρος εἶναι φάλακας, ὅχι ἐξουσιαστής τῶν χρημάτων, δοῦλος ὅχι κύριος αὐτῶν, διότι εὐκολότερα ἤμπορεῖ νὰ δώσῃ ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὰς σάρκας του, ²⁷ Ἄ παρὰ μέρος τῶν χρημάτων, ποὺ ἔχει κρύψει σὲ τρόπῳ τῆς γῆς. Καὶ ὡς νὰ τὸν ἔχη διατόξει κανεὶς νὰ μὴ θίξῃ τίποτε ἀπ' αὐτὰ ποὺ

φυλάσσονται, τὰ φυλάττει μετὰ μεγάλης προσοχῆς, καὶ τὰ διατηρεῖ καὶ τὸ κατέχει, μένων μακριὰ ἀπὸ τὰ ἰδικά του, ὡς νὰ εἶναι ξένα. Καὶ πράγματι εἶναι ξένα. Διότι ὄφου ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δὲν δέχεται νὰ πάρῃ ἀπ' αὐτὰ καὶ νὰ δώσῃ εἰς ἄλλου ἢ εἰς ἑκατὸς ἀνάγκην, ἔτσι καὶ ἂν ὑποστῇ ἀναριθμήτους ταμάριας, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρῇ ἀπὸ ἰδικά του; Πῶς ἤμπορεῖ νὰ ἔχη κυριότητα ἐπ' αὐτῶν, ὄφου δὲν ἔχει τὴν εἰσφοδὸν κρῆσαν, οὔτε τὴν ἀπόλαυσιν αὐτῶν;

Ἐπὶ τῶσαν δὲ δὲν συνήθειε ὁ Παῦλος νὰ ἀπαιτῇ ἀπὸ ἑλοὺς τὴν ἀκρῆσιν συμμόρφωσιν πρὸς τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, ἀλλὰ εἶναι σωματωπατικὸς εἰς τὴς ἀδυναμίας τῶν ἀκροατῶν του, ὅπως ἦτο καὶ ὁ Χριστός. Διότι ἔταν ὁ πλοῦτος ἐκείνος τὸν ἐπλησίασε B καὶ συνειλίθη με αὐτὸν περὶ τῆς αἰώνιον ζωῆς, δὲν τοῦ εἶπε πῆγαινε καὶ πάλιν τὴν περιουσίαν σου, ἀλλὰ, παραλείψας τοῦτο, περὶ ἄλλης ἐντολῆς τοῦ ἐμίλησε. Κατέσπιν, ἐπειδὴ ἐκείνος τὸν προκάλεσε διὰ τῆς ἐρωτήσεως, τί ἀκόμη μου λείπει; Καὶ τότε ἀκόμη δὲν εἶπε ἀπὸλας πάλιν τὴν περιουσίαν σου, ἀλλὰ, «ἐάν θέλῃς νὰ εἶσαι τέλειος, πῆγαινε πώλησον τὴν περιουσίαν σου» (Ματθ. 19, 21) δηλαδὴ αὐτὸ τὸ ἴδιον εἰς τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἐλευθέρῳ θέλησιν σου, δὲν σοῦ τὸ ἐπιβάλλει ἀναγκαστικῶς. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ ὁ Παῦλος δὲν ἔκαμε καθόλου λόγον εἰς τοὺς πλοῦτους περὶ πενίας, ἀλλὰ περὶ ταπεινοφροσύνης, διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκροατῶν καὶ διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ ἀπαλλαγὴ ἐκ τῆς ὑπερηφάνειας C θὰ συντελέσῃ ὥστε οὔτι γράγιγορα νὰ ἀπολλαγῶν ἀπὸ τὴν ὀργὴν πρὸς τὸν πλοῦτον.

Ἄφοῦ δὲ συνεδόλευσε νὰ μὴ θηηλοφρονοῦν, ἐδίδαε καὶ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον θὰ τὸ ἐπιτύχοιεν. Πῶς δὲ εἶναι οὗτος; Ἐάν ἤθελον καταλάβει ὅτι ἡ φόνος τοῦ πλοῦτου εἶναι ἀθεοβία καὶ ἀπιστος, διὰ τοῦτο προσέθεσε, ἤμῃς νὰ ἐλπίζουσι εἰς τὴν ἀθεοβίατητα τοῦ πλοῦτου» (Α' Τιμ. 6, 17).

Πλοῦτος εἶναι ὅχι ἐκείνος ποὺ ἔχει ἀπιστήσῃσι πολλά, ἀλλὰ ἐκείνος ποὺ δεῖδει πολλά. Πλοῦτος ἦτο ὁ Ἀβραάμ, ἀλλὰ ὅχι φιλάργυρος, διότι δὲν παρατηροῦσε τὴν οἰκίαν τοῦ δεῖνος, οὔτε ἐνδιαφέροτο νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ μῆθῃ τὴν περιουσίαν τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ ἐξεργασμένος τῆς κατοικίας του ἐξῆται μετὰ προσοχῆς νὰ μῆθῃ μῆρας ὑπάρκει κάποιου ἔξουσι καὶ στωσὸς διὰ νὰ ἐξελείψῃ τὴν πτωχείαν καὶ ὑποδεχθῇ τὸν ὀδοπόρον. Δὲν ἄλειπε μὲ κρυπὸν τὴν ὀροφὴν τῆς κατοικίας του, B ἀλλὰ ὄφου ἔστησε τὴν καλιθῶν τὸν πλησίον εἰς τὴν θελανιδίαν ἐκείνην, ἔμενεν εὐχαριστιμένος με τὴν σπῆν τῶν φύλλων αὐτῆς. Τῶσαν δὲ λαμπρὰ ἦτο ἡ κατοικία του αἰθῆ, ὥστε καὶ ἄγγελοι ἐδέχθησαν νὰ παραμείνουσι εἰς αὐτὴν πλησίον αὐτοῦ διότι δὲν ἐμίσησαν οἰκίαν λαμπρὴν, ἀλλὰ ψυχῆς

ἀρετήν. Τὸν Ἀβραάμ λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἀγαπήτοί, ὡς μαθηθῶμεν καὶ ὡς ἐξοδεύωμεν τὰ ὑπάρχοντά μας εἰς τοὺς ἔκοντας ἀνάγκην. Ταπεινὸν ἦτο τὸ κάλλυμα ἐκεῖνο τοῦ Ἀβραάμ, ἐν τοῖσι τοῖς ὅμοις ἦτο λαμπρότερον τῶν βασιλευσίων ἀνακτόρων.

Κανείς βασιλεὺς δὲν ὑπεδέχθη ποτὲ ἀγγέλους· ἐκεῖνος ὅμως ποὺ ἐκάθητο κάτω ἀπὸ τὴν βελανιδιὰ καὶ εἶπεν ἐκεῖ στήσει τὴν καλύβην του, ἡξιάθη τῆς τιμῆς τούτης, ἢ ὅτι διήμιτι ἐπιμήθη διὰ τὴν πενηκοντήτην τῆς κατοικίας του, ἀλλὰ ἀπέλαυσε τὴν μεγάλην ταύτην δωρεάν, λόγῳ τῆς πολυτελείας τῆς ψυχῆς του καὶ τοῦ πλοῦτου τῶν ἀρετῶν ποὺ εἶχε μέσα της. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν ὡς μὴ καλλωπιζόμεν τὰς οἰκίας μας, ἀλλὰ περισσότερο ἀπ' αὐτὰς ὡς καλλωπιζόμεν τὴν ψυχὴν μας, Δίδει πῶς δὲν εἶναι ἄσκητον πρῆγμα, μὲ μάρμαρα νὰ ἐνδύωμεν τοὺς τοίχους τῶν οἰκιάων μας, καθὼς νὰ ὑπάρῃ λόγος, τὸν δὲ Χριστὸν νὰ ἐλέημεν νὰ περιέχεται γυνώσκων;

Τι σὲ ἀφελεῖ ἢ αἰδία ἀνθρώπου; 28 Ἀ Μήπως θὰ τὴν πάρῃς μοῖς σου, ἔταν θὰ φάγησ ἀπ' αὐτὸν τὸν κόπον; Δὲν θὰ τὴν πάρῃς, τὴν ψυχὴν σου ὅπως ἰσχυρῆνας θὰ τὴν πάρῃς. Βλέπετε πῶσον μεγάλην κίνδυνον διατρέχομεν τώρα. Ἄς μὴς βοηθήσουν τὰ σπῆτα, ὡς μὴς ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦτον, ποὺ κρέμεται ἐπὶ τῶν κεφαλῶν μας. Τίποτε δὲν ἠμποροῦν νὰ κάμουν. Ἀποδείξτε τούτου εἰσθε οὐκ, ποὺ τὰ ἀρετέτε ἔργμα καὶ τρέχετε εἰς τὰς ἐρήμους, διότι τὰ φοβεῖσθε, ὅπως τὰς παγίδας καὶ τὰ δίκτυα.

Ἄς βοηθήσουν πέρα τὰ κρέματα· ἀλλὰ δὲν εἶναι εἰς θέαν. Ἐάν δὲ, προκειμένου περὶ ἀνθρωπίνης ὀργῆς, εἶναι ἀνίσχυρα νὰ παράσκειν βοήθειαν, πολὺ περισσότερο θὰ συμβῆ τοῦτο εἰς τὸ θεῖον καὶ ἀδέκατον δικαστήριον. Ἐάν ἄνθρωπος εἶναι ὀρεθίζόμενος, καὶ ἐπειθὴ ἀγωνάκτῃ ἐναντίον μας, ἢ καθόλου δὲν μὴς ἀφελοῦν τὰ κρέματα εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν, πολὺ περισσότερο, ἔταν ὁ θεὸς ὀργίζεται, ποὺ δὲν ἔχει ἀνάγκην κρημάτων, δὲν θὰ μὴς βοηθήσουν καθόλου τὰ κρέματα.

Κτίθων οἰκίας διὰ νὰ κατοικῶμεν εἰς αὐτὰς καὶ οὐκ εἰς τὰ ἐπιδεικνυόμεθα. Ὅ, π. εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν ἡσανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν μας, εἶναι περιττὸν καὶ ἀσκητόν. Φέρουσ ὑποδήματα μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ πόδια σου, ἀλλὰ δὲν θὰ τὰ ἐνεχθῆς, διότι θὰ σὲ ἐμποδίσουν εἰς τὸ θάδισμα. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἔταν ἔχῃς οἰκίαν μεγαλύτεσαν ἀπὸ εἶ, π. χρειάζεσταν οὐκ ἐμποδίζει τὸ θάδισμα πρὸς τὸν οὐρανόν.

Ἐσθίμεις μεγάλας καὶ λαμπρὰς οἰκίας νὰ κτίθῃς; Δὲν σὲ ἐμποδίζω νὰ τὸ πράξῃς, ἀλλὰ οὐκ εἰς τὴν γῆν. Κτίθῃς οἰκίας εἰς τοὺς οὐρανοὺς, διὰ νὰ δυναθῆς νὰ ὑποδεχθῆς καὶ εἰσθῆς εἰς αὐτὰς, οἰκίας ποὺ ποτὲ δὲν κατοστρέφονται. C Διότι

Ἐκεῖ τὴν μονίαν νὰ ἐπιδικάζῃς ὅσα φεύγουν καὶ μένουσ ἐδῶ; Τίποτε δὲν εἶναι περισσότερο δυνατὸν ἀπὸ τὸν πλοῦτον. Σήμερον εἶναι μοῖς σου οὐβριον γίνεται ἐκθρὸς σου καὶ συντελεῖ, ὥστε τὰ φθονερὰ μάτια νὰ εἶναι παντοῦ ἐναντίον σου. Εἶναι ἐκθρὸς ποὺ κατοικεῖ πάντοτε μοῖς σου καὶ σὲ συντροφεῖ παντοῦ. Μάρτυρες τούτου εἰσθε οὐκ ποὺ τὸν ἔχετε, καὶ μὲ κάθε τρόπον τὸν κρίνετε καὶ τὸν κρίνετε εἰς τὴν γῆν, διότι καὶ τώρα τὸν κίνδυνον ποὺ ἔχομεν, τὸν κάμνει ἀνυπόφορον. Βλέπετε, λοιπὸν ὅτι οἱ μὲν πτωχοὶ εἶναι εὐλαστοὶ καὶ ἐλεῶθεροι, ὡς οἱ εὐχάριοι, καὶ προσημασμένοι διὰ ὅλα ποὺ εἶναι δυνατόν νὰ κάμθουν, οἱ δὲ πλοῦτοι νὰ εἶναι σὲ μεγάλην δυσκολίαν, νὰ γυρίζουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ νὰ ζητοῦν νὰ εὔρουν μέρος διὰ νὰ κάσουν τὰ κρήματα ἢ ἀνθρώπων εἰς τὸν ὅποιον νὰ τὰ καταθέσουν πρὸς φύλαξιν. Διὰ τὴν ἀνθρώπου, ζητεῖς νὰ εὐρῃς ἀνθρώπων ὅπως εἶσαι σὺ; Ὁ Χριστὸς εἶναι ἔτοιμος νὰ σὲ ὑποδεχθῆ, νὰ διαφυλάξῃ εἰ, π. θὰ τοῦ ἐμπροσθεῖς καὶ οὐκ μόνον νὰ φυλάξῃ ἀλλὰ καὶ νὰ τὰ πολυλαλοῦσῃ D καὶ οὐκ ἐπιτρέψῃ πολὺ περισσότερο ἀπὸ ὅσα εἴσθε. Ἀπὸ τὰ κέρια τοῦ Χριστοῦ κανείς δὲν ἀρπάζει, ἐπὶ πλοῦτον δὲ μὲ τὴν φύλαξιν ἐν ἀπαλλάσῃ καὶ ἀπὸ τοὺς κινδύνους. Διότι οἱ μὲν ἀνθρώποι, αὐτοὶ ποὺ εἴσθον τὰς παρακαταθήκας νομίζουσι ὅτι μὴς προσφέρουσι ὑποσχέσαν, φιλλάσσοντες ἐκεῖνο ποὺ εἴσθον, εἰς δὲ τὸν Χριστὸν συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Ὅταν δέκεται τὰς παρακαταθήκας σου, δὲν σου προσφέρει, λέγει, ὑποσχέσαν, ἀλλὰ τοῦ προσφέρει καὶ διὰ τὴν φύλαξιν δὲν οὐκ ζητεῖ μισθόν, ὅπως οἱ ἀνθρώποι, ἀλλὰ σὺς δίδει μισθόν.

θ. Ποῖας λοιπὸν ἀπολογίας θὰ εἰμεθα εἶσαι E καὶ ποῖας συγγνώμης, ἔταν παραβλέποντες ἐκεῖνον ποὺ δύναται καὶ νὰ τὰ φυλάξῃ καλά, καὶ νὰ μὴς ἀνογνωρίσῃ διὰ τὴν φύλαξιν κέρην, καὶ μισθὸς μεγάλους καὶ ἀκατανόητους νὰ μὴς δώσῃ, εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ εἶναι ἀνίσχυροι πρὸς φύλαξιν καὶ νομίζουσι, ὅτι μὴς προσφέρουσι ἐκδοῦσταν, καὶ ἐπιτρέφουσι μόνον ὅσα εἴσθον, νὰ ἀναθέτωμεν τὴν διαφύλαξιν τῶν ὑπαρχόντων μας. Ἔνος καὶ προσωρινὸς εἶσαι ἐδῶ; Ἐκεῖς ποιεῖσι τὸν οὐρανόν, μεταφέρει τα ὅλα ἐκεῖ, ἵνα, πρὸ τοῦ ἀπολάσῃς αὐτὴν, ἀμειψθῆς καὶ ἐδῶ. 29 Ἀ Διότι ἐκεῖνος ποὺ τρέφεται μὲ καλὰς ἐλπίδας καὶ ἔχει πεποθήσιν διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, ἀπ' ἐδῶ ἀκόρη ἀπέλαυσε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Διότι τίποτε δὲν συντελεῖ τόσον εἰς τὸ νὰ διορθῶν καὶ ἀφελῇ τὴν ψυχὴν, ὅσον τὸ νὰ ἔχῃ κανείς καλὰς ἐλπίδας περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς, καὶ θὰ ἔχῃ, ἔάν μεταθῆσῃ ἐκεῖ τὸν πλοῦτον καὶ φροντίσῃ διὰ τὴν ψυχὴν του μὲ τὴν ἀρμόζουσαν ἡσχίαν καὶ ἀνασιν. Διότι αὐτοὶ ποὺ εἰ-

δέδουν δὴν τὴν φροντίδα καὶ δραστηριότητα εἰς τὸν καλλισπορὸν τῆς οἰκίας των, ἐπειδὴ ἀσκαλοῦνται μὲ τὸν ἐξωτερικὸν πλοῦτον, παραμελοῦσι τὸν ἐσωτερικὸν καὶ ἀφίνουσι τὴν ψυχὴν των νὰ εἶναι ὡς τόπος ἐρημὸς καὶ ἤσυχος καὶ ἀπὸ γαμῆτο ἀράχνης. Ὅταν ὅμως παραμειλησάντες τὸν ἐξωτερικὸν πλοῦτον, ἢ ἀπερμηθῶσι μὲ δὴν τὴν ἀρετὴν αὐτῶν εἰς τὸν ἐσωτερικὸν πλοῦτον, καλλυπόμενοι τὴν ψυχὴν των, τότε θὰ γίνῃ κατοικία τοῦ Χριστοῦ ἢ ψυχὴ τῶν τοιοῦτων ἀνθρώπων. Ὅταν δὲ εἰς τὴν ψυχὴν ἐνὸς κατοικῆῃ ὁ Χριστός, τί δύναται νὰ γίνῃ ποτὲ μακαριώτερον αὐτοῦ;

Θέλεις νὰ γίνῃς πλούσιος; Ἐκε φιλῶν τὸν Θεὸν καὶ θὰ εἶσαι ὁ πλουσιώτερος ὄλων. Θέλεις νὰ εἶσαι πλούσιος; Μὴ ὑψηλοφρονῆς. Τοῦτο (ἢ ταπεινοφροσύνη) δεῖ μόνον διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν παρούσαν εἶναι ἀφελόμενον, διότι τίποτε δὲν προσελκύει τόσο τὸν φθόνον τῶν ἀνθρώπων, ὅσον ὁ πλοῦσιος ἀνθρωπικὸς διὰ τὸ ὅτιος εἶναι καὶ υπερήφανος, τότε εὐρίσκειται εἰς διπλοῦν κρημινὸν καὶ εἰς φοβερώτερον πύλον. Ἄν ὅμως γνωρίζῃς νὰ ταπεινοφρονῆς, ἐξοφραίνεις διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης τὴν δύναμιν τοῦ φθόνου καὶ μὲ ἀσφάλειαν ἔχεις ὅσα καὶ ἂν ἔχῃς. **Σ** Τοιοῦτή εἶναι ἡ φύσις τῆς ἀρετῆς; δὲν ἀφελεῖ ἡμᾶς μόνον διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἀλλὰ καὶ διὰ αὐτὴν ἀκόμη τὸν κόσμον δίδει τὰς ἀμοιβάς. Ἄς μὴ ὑπερφανευθῶμεθα λοιπὸν διὰ τὸν πλοῦτον, οὔτε διὰ τίποτε ἄλλο. Διότι, ἐὰν ἐκεῖνος ποῦ υπερφανεῖται διὰ τὴν πρόδοσίν του εἰς τὰ πνευματικά, γίνεται θάνατος καὶ καταστρέφεται, πολὺ περισσότερον καταστρέφεται, ὅποιος υπερφανεῖται διὰ τὰ ὀλιγά πράγματα. Ἄς μὴ ὀθαμεν λοιπὸν καλὰ τὴν φύσιν μας, ἄς ἀναλογισθῶμεν τὰ ἀμαρτήματά μας, ἄς μάθωμεν ποῖος ἐπιθεῖται καὶ εἶναι ἄριστον τοῦτο, διὰ νὰ μὴς κἀμῃ τελειώσῃ εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην. Μὴ μοῦ λέγεις ὅτι τόσοι καὶ τόσοι ἐπὶν εἰσοδήματα ἔχω εἰς τὰς ἀποθήκας μου, ὅτι κατέλω ἀναρτήματα τάλαντα χρυσοῦ καὶ κέρρη, ποῦ μοῦ ἔρχονται κάθε ἡμέραν.

Ὅσα καὶ ἂν εἴης, τίποτε δὲν λέγεις. **Δ** Πολλὰς φορὰς εἰς μίαν ὥραν καὶ εἰς σύντομον μεταβολὴν τῶν περιστάσεων, ὅλα αὐτὰ ἐξαφανίζονται γρήγορα ἀπὸ τὸ σπῆτι, ὅπως ἡ εὐκαλοκίνητος σκῆπη, τὴν ὁποῖαν παίρνει ὁ ἀνεμὸς, ὅταν φυσῆ. Καὶ τοιαῦτα παραδείγματα ἔχει πολλὰ νὰ δεῖξῃ ἡ ζωὴ, εἶναι δὲ καὶ ἡ Γραφὴ γεμάτη ἀπὸ ὁμοῦ μὲ αὐτὰ διδάγματα. Ὁ πλοῦσιος σήμερον εἶναι πτωχὸς αὔριον. Δι' αὐτὸ πολλὰς φορὰς ἐγγέλασα, ὅταν ἐδιδάχαίς ἀσθεῖας, ποῦ ἔλεγον, ὁ δεῖνα νὰ ἔχῃ τὴν κυριότητα τῶν ἀγνῶν ἢ τῆς οἰκίας, τὴν δὲ ἐπακαρτίαν ἄλλος, διότι ἔδοι τὴν ἐπακαρτίαν ἔκομεν, τὴν δὲ κυριότητα κανεῖς. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ πλοῦσιος

θὰ εἶναι μαζί με ἀμελεῖται, καθ' ἑαυτὴν τὴν ζωὴν μας, εἴτε θελοῦντες εἴτε μὴ θέλοντες, κατὰ τὸν θάνατόν μας, θὰ τὸν παρακαρτίωμεν εἰς ἄλλους, ἢ ἔκομεν ὡς κέρδος μόνον τὴν ἐπακαρτίαν καὶ φεαίγοντες ἀπὸ τὸν κόσμον γαῖνοι καὶ ἐρημοὶ ἀπὸ τὴν κυριότητα αὐτοῦ. Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν, ὅτι ἐκεῖνοι μόνον ἔχουν τὴν κυριότητα εἰς ὅσους παραφρόνησαν τὴν χρῆσιν καὶ ἀπόλαυσιν αὐτοῦ.

Διότι ἐκεῖνος, ποῦ ἐκωρίσθη ἀπὸ τὰ ὑπάρκοντά του, καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἔκομε καλὴν χρῆσιν αὐτῶν καὶ εἶτα ἐξηρανόησε τὴν κυριότητα τούτων καὶ μετὰ τὸν θάνατον, εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν. Ἐκεῖ θὰ λάβῃ κρίσις ὅλα ὅσα ἔδωκεν ἐδῶ καὶ περισσότερα ἀκόμη. **Α** Διότι θὰ ἔχῃ ἀνάγκην τῆς προστασίας αὐτῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, κατὰ τὴν ἄπολιν θὰ ζητούνται ἀπὸ ἡμῶν μας εἰδῶναι διὰ τὰ ἔργα μας. Ἦστε, ἐὰν κανεῖς θέλῃ νὰ ἔχῃ καὶ τὴν κτῆσιν καὶ τὴν χρῆσιν καὶ τὴν κυριότητα τῶν ὑπαρκόντων αὐτοῦ, ἄς ἀπαλλάσσεται διὰ ὅλα αὐτὰ τώρα, διότι ἂν δὲν κἀμῃ αὐτό, θὰ ἀπωκρισθῆ κατ' ἀνάγκην ἀπ' αὐτῶν κατὰ τὸν θάνατόν του, πολὺ ἄλλως δὲ καὶ πρὸ τοῦ θανάτου μὲ πολλοὺς κινδύνους καὶ ἀναρτήματα κακά.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον τοῦτο τὸ κακόν, δεῖ δηλαδὴ γίνεσθαι εἰς αὐτὸν ὀλοκληρωτικὴ μεταβολὴ ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὁ πλοῦσιος εἶναι ἀπροσέτατος νὰ ὑπομείνῃ τὴν πτωχείαν, πρῶτον τὸ ὅποιον δὲν συμβαίνει εἰς τὸν πτωχόν. Διότι οὗτος δὲν σπριζεῖ τὰς ἐπιτίμιας του εἰς τὸν χρυσοῦν καὶ τὸν ἀργυροῦν, ποῦ εἶναι ὄψυχα ὀλιγά, ἀλλὰ εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὅποιος παρέχει ὅλα πλοῦσιος. **Β** Ἦστε περισσότερον ἀδέξιος διὰ τὸ μέλλον εἶναι ὁ πλοῦσιος παρὰ ὁ πτωχός, διότι ἐκεῖνος εὐρίσκειται συκνὰ εἰς μεταβολάς. Ἐἶ δὲ σημαίνει τό: «ὅποιος μὴ παρέχει πλοῦσιος καὶ ὀρθῶν ὅλα διὰ νὰ τὰ ἀποληρβάνωμεν» (Α' Τιμ. 8, 17).

Ὅλα μὲ ἀφφέναν τὰ ὀφεί: ὁ Θεὸς ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα ἄνω ἀπὸ τὰ χρέματα, ὅπως τὸ νερὸ, τὸ πῦρ, τὸν ἥλιον καὶ ὅλα τὰ τοιαῦτα. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἴη κανεῖς δεῖ ὁ πλοῦσιος περισσότερον φάος ἀπαληρβάνει, ἀλιγώτερον δεῖ ὁ πτωχός, ἢ δεῖ περισσότερον ἄερο ἀπὸ τὸν πτωχόν ἀναπνεῖ ὁ πλοῦσιος, ἀλλὰ ὅλα ἴσα καὶ κοινὰ εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν ὄλων.

Δὲ ποῖον λοιπὸν λόγον τὰ σπουδαιότερα καὶ περισσότερον ἀπαραίτητα, διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ζωῆς μας, κοινὰ τὰ ἔκομεν ὁ Θεός, **Σ** τὰ δὲ ὅσα τόσοι σπουδαῖα καὶ μακρὰς ἀξίας, δὲν τὰ ἔκομε κοινὰ, δηλαδὴ τὰ χρέματα; Τούτο ἔγινε διὰ νὰ ἠμπορούμεν νὰ ζήσωμεν καὶ νὰ ἔκομεν στάσιον ἀρετῆς. Διότι ἂν τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωὴν δὲν ἦσαν κοινὰ, ἴσως οἱ πλοῦ-

σοι, συνηθισμένοι, όπως είναι εις την πλεονεξίαν, να έτινασιν τοὺς πτωχοὺς δι' αὐτά. Ἐάν τοῦτο τὸ κίνησον διὰ τὰ χρήματα, πολὺ περισσότερον θὰ ἔκαμον αὐτὸ δι' ἐκεῖνα. Ἐάν πάλιν καὶ τὰ χρήματα ᾖσιν κοινά, δὲν θὰ ὑπῆρχε λόγος ἐλεηροσύνης καὶ τρόπος ἐπαλάσσεως πτωχῶν οἰσθημάτων.

7. Διὰ νὰ ζῶμεν λοιπὸν χωρὶς φόβου. Ὁ ἔκωμον γίνεται κοινὰ τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωὴν. Πάλιν διὰ νὰ ἔκαμεν ἀφορμὴν ἀποκρίαν καὶ πνευματικῆς ἐδδοκιμώσεως, δὲν ἔκωμον γίνεται κοινὰ τὰ χρήματα. Ἔτσι μισούντες τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν ἀρετὴν ἐπαθῶσκοντες καὶ ἐλεούντες τοὺς ἔκωτους ἀνάγκην εὐρίσκομεν παρηγορίαν διὰ τὰ ἁμαρτήματά μας. Πλούσιον οὐ ἔκαμεν ὁ Θεός, διὰτὸ οὐ κινεῖς τὸν ἑαυτὸν σου πτωχόν· Πλούσιον οὐ ἔκαμε, διὰ νὰ θωροῖς δούου ἔκωμον ἀνάγκην, διὰ νὰ ἐκκαλεθῆς τὰ ἁμαρτήματά σου διὰ τῆς πλοουσίας παρασκῆς εἰς ἄλλου. Χρήματα σου ἔδωκεν, ἔκω διὰ νὰ τὰ ἐλεηθῶσης πρὸς καταστραφὴν σου, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ σκοπίσῃ πρὸς σωτηρίαν σου. Ἐ διὰ τοῦτο καὶ τὴν κυριότητα αὐτῶν τὴν ἔκαμε ἄθεσθον καὶ ἄσπατον, ὥστε νὰ παύσῃ ἡ ἔντονος μανθὸ δι' αὐτά. Διὰτὸ ἂν τώρα, ἔκω ἔκωμον τὰ χρήματα, καίτοι δὲν εἶναι ἄθεσθον ὅτι θὰ εἶναι διὰ παντὸς κύριοι αὐτῶν, διὰτὸ βλέπομεν ὅτι ἀπ' αὐτὰ προέρχονται πολλὰ ἐπιβουλαί, ἐν τοῦτοις κατακαίνονται ἀπὸ τὸν πόθον αὐτῶν, ἔκω ὁ πλοῦτος εἴκε τὸ γινώσκω τῆς νομιμότητος καὶ σταθερότητος, ἢ μέσα δὲν θὰ μετεχειρίζοντο διὰ νὰ τὸν ἀποκτήσῃον, ἀπὸ τὶ δὲν θὰ ἀπεμακρύνοντο; ἀπὸ ποῶν κήρων, ἀπὸ ποῶ ἀφρανά, ἀπὸ πῶτους πτωχοῦς;

Ἄς μὴ θεωροῦμεν λοιπὸν ὅτι ὁ πλοῦτος εἶναι μεγάλον ἀγαθόν. 31 Ἀ Μεγάλο ἀγαθόν, πράγματι, εἶναι, ἔκω τὸ νὰ ἔκω κανεὶς χρήματα ἀλλὰ φόδον Θεοῦ καὶ κόθε ἀρετὴν. Ἴδοὺ τώρα, ἔκω ἦτο ἔκω ἄναρτος μὲ πολλὴν παρηγορίαν πρὸς τὸν Θεόν, ἔκω καὶ ἂν ἦτο πτωχότερος ὄκω, θὰ ἔκωποῦσε νὰ μὲς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ παρόντα κακά. Ἦτο ἄρκετὸν μόνον νὰ σῆσῃ τὰ κέρα του εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ παρακαλέσῃ τὸν Θεόν, διὰ νὰ παύσῃ αὐτὸ τὸ σύννεφον τοῦ κακοῦ Κρυοὺς ὑπάρχει παλὺς εἰς τὰ ταρῆα καὶ ἐν τοῦτοις εἶναι περισσότερον ἄκωτος ἀπὸ κάθε λίστην καὶ ἀνίσχυρος νὰ μὲς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ κακά, ποὺ μὲς περιμένον. Καὶ τοῦτο συμβαίνει ἔκω μόνον εἰς αὐτὸν τὸν κίνδυνον, ποὺ διατρέσκομεν, ἀλλὰ καὶ εἰτε ὄσθενεια μὲς καταλάβῃ εἰτε θάνατος, εἰτε ἄλλο ἐκ τῶν τοιοῦτων. Εἰς αὐτὰ τὰ συμβάντα φαίνεται ἀνίσχυρος ἡ δύναμις τῶν κρημάτων καὶ ἀνίκανος νὰ παύσῃ ἀπὸ τῶν ἑαυτὸν τῆς καμπίαν παρηγορίαν δι' ὄκω γίνονται. Κατὰ ἔκω σημεῖον φαίνεται, ὅτι ὑπερέκει ὁ πλοῦτος ἀπὸ τὴν πτωχείαν, ἔκω καὶ τοῦτο εἶναι διὰ αὐτοῦ καθημερινῶς καλο-

πορῶ κανεὶς καὶ εὐκαρτεῖται πάρα πολὺ κατὰ τὰ κοινὰ δειπνα. Ἀπὸ ὄκως ἔκωπορεὶς νὰ ἴδῃς ὅτι συμβαίνει καὶ εἰς τὰ τραπέζια τῶν πτωχῶν καὶ ὅτι οὗτοι ἐπιλοκυμῶνουν μεγαλυτέρην εὐκαρτίστην ἀπὸ ὄκωους τοὺς πλοουσίους. Μὴ θαυμάσετε, μῆτε νὰ θεωροῦσθε παρόξενον αὐτὸ ποὺ εἶπω, διὰτὸ ἐγὼ θὰ ὄκω τὸ ἀποδείξω ἀπ' αὐτὰ τὰ ἔκω τὰ πράγματα.

Γνωρίζετε θεοδικῶς ὄκω καὶ συμφωνεῖτε μαζί μου, ὅτι τὴν εὐκαρτίστην εἰς τὰ τραπέζια δὲν τὴν εἶδες συνήθως ἢ φάσκος τῶν φαγητῶν, ἀλλὰ ἡ δρεῖς τῶν συνδακτυμῶν. Ἴδοὺ τὶ λέγω μὲ τοῦτο. Ὅταν κανεὶς καθῆσθαι εἰς τὸ τραπέζι πεινασμένους, ἔκω καὶ ἂν τὸ φαγητὸν εἶναι λιπὸν, Ἐ θὰ τοῦ φανῆ νοσητότερον ἀπὸ κάθε προσφάγῃ καὶ γλυκόσκη καὶ δρεπτικόν ἐκεῖνος ὄκω, ποὺ δὲν περιμένει νὰ αἰσθηθῆ προηγουμένως τὴν ἀνάγκην τοῦ φαγητοῦ, ὄκω περιμένει νὰ πεινάσῃ πρῶτον, ὄκω συνήθως κάνουν αἱ πλοῦσοι, καὶ κατέπν νὰ καθῆσθαι εἰς τὸ τραπέζι νὰ φάγῃ, αὐτὸς ἔκω καὶ ἂν τοῦ ἔκω ἔκωμα τὰ καλοτέρα φαγητά, δὲν θὰ αἰσθηθῆ καμμίαν εὐκαρτίστην, διὰτὸ δὲν ἔκω δρεῖν. Ὅτι δὲ τοῦτο ἔκω εἶναι, καὶ σεις ὄκω τὸ γνωρίζετε, καὶ ἡ Γραφή διὰ τῶν ἔκω τὸ λέγει: ἡ κορτασμένη ψυχὴ περιφρονεῖ τὸ μέλι εἰς δὲ τὴν πεινασμένην καὶ τὰ πικρὰ φαίνονται γλυκὰ (Παρ. 27, 7). Ὁ Καὶ ὄκως τὶ ἔκωπορεὶ νὰ γίνῃ, γλυκότερον ἀπὸ τὸ μέλι. Ἐν τοῦτοις δὲν φαίνεται γλυκὰ, λέγει, εἰς τὸν κορτίτων. Τὶ δὲ εἶναι ἀπῆθετον ἀπὸ τὰ πικρὰ; καὶ ὄκω φαίνονται γλυκὰ εἰς τοὺς πεινασμένους. Ὅτι δὲ οἱ πτωχοὶ τράγου, ὄκω τοὺς ἀναγκασῆ ἡ πείνα, τὸ ἀντίθετον δὲ πράττου αἱ πλοῦσοι, εἶναι εἰς πάντα φανερόν, διὰ τοῦτο δὲν ὑπολαμβάνουν καὶ καθαρὰν εὐκαρτίστην ἀπὸ τὰ φαγητά. Ἀπὸ ἔκωπορεὶς νὰ τὸ ἴδῃ κανεὶς ἔκω μόνον εἰς τὰ φαγητά, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ποτά. Καὶ ὄκω εἰς τὰ φαγητά ἡ πείνα, καὶ ὄκω αὐτά, προξενεὶ εὐκαρτίστην, ἔκω: καὶ ἔκω ἡ δίψα συνήθως κάνει πάρα πολὺ εὐκαρτίστην τὸ ποτόν, ἔκω καὶ ἂν πίνῃ κανεὶς μόνον νερό. Τὸ ἔκω ἔκωγε καὶ ὁ προφήτης διὰ τῶν ἔκω: Ἐ ἐξόρτασεν αὐτοὺς μὲ μέλι, ποὺ ἐξῆλθεν ἀπὸ θράσκον» (Ψαλμ. 80, 17). Καίτοι οὐ κανεὶνα μέρος τῆς Γραφῆς δὲν ἀνεγνώσκωμεν ὅτι ὁ Μωσῆς ἐξῆγαγεν ἀπὸ τὸν θράσκον μέλι, ἀλλὰ παντοῦ ποταμοὺς καὶ κρῶ νερά. Τὶ σημαίνουν αὐτὰ οἱ λόγοι; διὰτὸ δὲν ψεύδετα ἡ Γραφή. Ἐπειὸ ὁ Ἰσραηλῆται διαμαρτυροῦ καὶ πολὺ βασανισμένοι ἀπὸ τὸς στερήσεις, ἔκωσαν μὲ ὄκω νὰ ποῦν κρῶ νερό, θέλαν νὰ παροστήσῃ τὴν εὐκαρτίστην ποὺ ἔκωθάντο, ἀνῆλασε τὸ νερό μέλι, ἔκω διὰτὸ ἡ φύσις τοῦ νεροῦ μετεβλήθη εἰς μέλι. 32 Ἀ ἀλλὰ εἰπὶ ἡ δρεῖς αὐτῶν τὸ ἔκωνε γλυκότερο ἀπὸ τὸ μέλι. Κατάλαβες πῶς ἡ δρεῖσις τῶν διαμαρτυμῶν συνήθως καὶ τὸ ποτόν τὸ κάνει εὐκαρτίστην; Πολλὲς φορές λοιπὸν

πολλά πτωικά εύκαρτεμένα εις όσθενείας και ταλαιπωρίας και φλεγόμενα από την όψιν, με την εύκαρτίστην, ποδ εφ-
πομεν, έπινον το νερό, οι δε πλούσιοι άν και έπινον κροστ
γλυκά και μαρωδάτο, κρέμας ποσώτρως, δεν ηρόάνοντο την
ιδίαν εύκαρτίστην.

8. Το ίδιο συμβαίνει και εις τών ύπνων. Διότι δεν κάνει
συνήθος τών ύπνων τόσο γλυκόν και εύκαρτετον το μαλακό
στρώμα, ούτε το κρεβάτι με τα άσχημένα κοσμήματα, ούτε η
βουκία του δαματίου, ούτε τίποτε άλλο άπ' αυτά, B' όσον η
κούρασις, ό κόπος, το να αίσθανάμεθα την άνόγην του ύ-
πνου και όταν νυστάζωμεν να κατακλινώμεθα. Και αυτό το
μαρτυρεί η πείρα τών πραγμάτων και η δεξιότης της Γρα-
φής. Ο Σολομών δηλαδή, ποδ έζησε με πολυτέλειαν, θέλων
να θεοδώση τουτό έλεγε: «Είναι γλυκός ό ύπνος του δοού-
λου είτε όλίγον, είτε πολύ φάγη» (Έσθ. 5, 11). Διαιτή προσέ-
θεσε το είτε όλίγον, είτε πολύ φάγη; Και τα δύο αυτά προκα-
λούν συνήθος άσύνειαν, η άνεπαρκής όληοδή τροφή και η
πολυφαγία, διότι η μόν πρώτη εθραίνει το σώμα και σκληρό-
νει τα όσφέροντα ώστε δεν τα όφείνει να κλείσουν, η δε δευτέ-
ρα, διότι φέρει στενοκαρτίαν και όσπνοιαν και πολλά κακά,
ποδ άπαρικώνουν τών ύπνων. C' ΑΛΛ' όμως τούτην άνακοό-
φισιν από τούς κόπους αίσθάνεται ό δουλος, όταν πέφτη εις
το κρεβάτι να κοιμηθή, ώστε, και τα δύο αυτά άν υπάρχουν,
να ημπορή να κοιμηθή. Διότι, επειδή έλην την ήμέραν τρέ-
κουν έδώ και εκεί, δια να υπηρετήσουν τούς κυρίους των
καί, ως εκ τούτου, κουράζονται και ταλαιπωρούνται ό-
περβολικά, μέχρι του σημείου να μη ημπορούν να ά-
ναινεύσουν από την κόρασιν, άποκημιώνονται δια τούς
τόσους κόπους των με την εύκαρτίστην και άνακοόφισιν,
ποδ αίσθάνονται εις τών ύπνων. Και αυτό είναι έρ-
γον της φιλανθρωπίης του Θεού, δια να μη άγοράζονται οι
εύκαρτετοι πτωικοί καταστάσεις με χρήματα, ώστε θα τας
είπαν μόνον οι πλούσιοι, αλλά με κόπον, μόχθον, άνάγκην
και φιλοσοφίην σέβειν. Αλλά οι πλούσιοι δεν έχουν αυτό
το καλόν, διότι πολλές φορές έλην την νύκτα μένουσι άγρυπ-
νοι εις το κρεβάτι D' και άν και έπινοούν διάφορα μέσα, δια
να κοιμηθούν, δεν κατορθώνουν να άπολαύσουν την γλυκύ-
τητα, ποδ δίδει ό ύπνος. Ο πτωικός όμως το έχει, διότι μόλις
τελειώση την καθημερινήν του εργασία επειδή έχει κουρα-
σμένα τα μέλη του σώματός του, προτοδ άκούη να πέση εις
το κρεβάτι, με μίαν πέφτη σε εύκαρτετον και βαθύ ύπνον.
Είναι και τουτό δι' εϋτην και μικρά άμοιβή δια τούς δικαίους
κόπους του.

Όταν λοιπόν ό πτωικός ποδ εύκαρτετα από τών πλούσιον

κοιμάται, τρέχει και πίνει, τι δέξουν πλέον τα πλούτια, άποδ
δεν έχουν και αυτό άκούη το προσόν, κατά το όποσον φαίνον-
ται δε υπερέκουν της πτωικίας;

Δια τουτό από την άρχήν συνέθεσαν άκάριστα ό θεός
τών θνητων με τών κόπων, και δια να τών τιμωρή και βασί-
νη αλλά δια να τών παθαγωγή και σωφρονίη δι' αυτού.
E' Όταν ό Άδάμ έχούσε τών καρτίς κόπον, έκασε τών παρ-
δεσιον. Όταν όμως ό Άπόστολος έχούσε ζωήν γεμάτην από
κόπους και ταλαιπωρίας και έλεγε πενωσ εμπέ κόπον και μό-
χθον (B' Κορ. 11, 27) άεργάζομενος νύκτα και ήμέραν
(A' Θεσ. 5, 9) έπήγεν εις τών παρόδεσιον και άνέβη εις τών
τρίτον ούρανον.

Άς μη θεωρώμεν λοιπόν ως κακόν τών κόπων και δε μη πε-
ρφορνόμεν την εργασία. Αδθη, προτοδ άκούη άπολαύομεν
την βασίλειαν τών ούρανων, μας δίδει και εις τών κόσμον σύ-
την ως μεγάλην άμοιβήν την εύκαρτίστην, ποδ πηγάει άπ' σύ-
την. Και και μόνον τουτό ²³ Α' αλλά και κάτι, ποδ είναι πολ-
λύ σπουδαίτερον από την εύκαρτίστην, ύγειαν άκόλονητον.
Διότι εις μέν τούς πλουσίους, εκτός της άσείας, ποδ αίσθά-
νονται, τρέκουν πολλά μαζί ασθένεια, οι δε πτωικοί είναι
μικρόν τών ισχυρών. Έάν δε κάποτε άρρωστήσουν γρήγορα
γίνονται κακά, επειδή είναι άσηλαγμένοι από την μαλθακό-
τητα και έχουν σώματα εύρωστα και σκληρογαγημένα.

Μεγάλο κτήμα είναι η πτωικία εις εκείνους, ποδ την ύ-
παρμένον με φιλοσοφίην διάθεσιν, θησαυρός άναφαίτετος,
στήριγμα ισχυρότατον, περσοσία όθικτος, κατοφύγιον, ποδ
δεν έπαθουλεύεται. Αλλά καταστύζεται και βασανίζεται, λέ-
γει κάποιος, ό πτωικός ναι, αλλά περισσότερο έπαθουλεύε-
ται ό πλούσιος από τών πτωικών. Περιφορνείται και όβρίζεται
ό πτωικός, αλλά φθονείται ό πλούσιος. B'

Δεν καταβάλλεται τόσο εθελος ό πτωικός, όσον ό πλού-
σιος, διότι παρά πολλας άφορίας παντοδ παρέχει εις τών διά-
βολον και τούς μακθηρούς άνθρώπους και επειδή είναι δου-
λος όλων, δια έχει γόρυ του πολλά πράγματα. Έκείνος,
ποδ έχει άνάγκην πολλών πραγμάτων, άναγκάζεται να πα-
λακεύη πολλούς και με πολλήν δουλοπρέπειαν να τούς πε-
ριποιήται. Ο πτωικός όμως άν είναι εις θέσιν να φιλοσοφί
κραιτανωκώς, ούτε άπ' αυτόν άκούη τών διάβολον δεν είναι
δυνατόν να νικηθή. Παρόδεγμα ό Τάβ, ό όποιος και πρακί-
τερα ήτο δυνατός και όταν τα ήμασεν όλα έγινε δυνατότερος
και κατήγαγε λαμπρόν κατά τοδ διαβόλου νίκην. Έκτός δε
τούτου, ούτε να όβρίζεται ό πτωικός είναι δυνατόν, άν γινώ-
σκη να άγμετωκίη της όβριης φιλοσοφικός. C' Εκείνο δη-
λαδή ποδ είπα περι της φθονής, ότι αυτή δεν προέρχεται από

την πολιτέλειαν τῶν φαρισαίων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ὄρεϊν καὶ διάθεσιν τῶν συνδαιτυμένων, αὐτὸ ἐπαναλαμβάνουσιν καὶ διὰ τὰς θύρας, οἱ αὐτοὶ οὐκ ἀπὸ τὴν διάθεσιν τῶν ὑδραίωντων, ἀλλὰ τῶν ὑδραίωντων ὀφείονται ἢ ἐκλείπονται. Ἰδοὺ τί λέγει, διὰ τὰ φέρεται ἕνα παράδειγμα. Σὲ ὕδρασε κήποιος πολὺ ἄκαμα, λέγων ἐναντίον σου οὐκ ἀφαιρῶνται καὶ οὐκ ἀφαιρῶνται; Ἄν γελάσῃς μεῖ οὐκ ἀφαιρῶνται, καὶ δὲν ὄσσης προσοχὴν εἰς αὐτὰ, καὶ φανῆς ἀνώτερος τῆς ἐπιπέσεως, δὲν ὑδραίωνται. Καὶ καθὼς ἂν ἐλασεν οὐκ ἀφαιρῶνται ὅταν τὸν δόξαντα, καὶ ἂν ἀπὸ κεντοῦ μετὰ ἐκτετασθῶν μετὰ ἀφαιρῶντα θέλη, δὲν θὰ μετὰ ἔκοναν καρμὴν πληγῆν, εἰπέ αἱ πληγαὶ δὲν γίνονται ἀπὸ τὰ χέρια, ποὺ ἔκονον τὰ θέλη, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ σέματα ποὺ ἐπιπέσθη, αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐδῶ. Διὰ ἀπὸ τὴν μαρίαν τῶν ὑδραίωντων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ὑδραίωντων, αἱ θύρας καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν προερχόμενα ἀπὸ τῶν λαοῦτων ὑδραίωντων. Ἄν γνωρίζωμεν τὸ φιλοσοφῶμεν, οὐτε τὸ ὑδραίωνται εἶναι δυνατόν, οὐτε τὸ πάσχειν κινῆσαι κακόν. Σὲ ὄρεϊον ὁ δεινὸς καὶ οὐ δὲν ἠσθάνθη τὴν ὕδριν οὐτε ἐπιπενοκαρῆς; Δὲν ὑδραίωνται τότε καὶ μετὰ ἐκτετασθῶν, ποὺ ἐκτετασθῶν. Διὰ, ὅταν ἔη, αὐτὸς ποὺ ὑδραίωνται, οἱ ἡ πληγὴ δὲν φθάνει εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ὑδραίωντων, πληγῶνται περισσότερο καὶ διὰ τῆς σαυτῆς τῶν ὑδραίωντων, ἢ πληγῆ τῶν ὑδραίωντων αὐτομάτως ἐπιπέσθη καὶ ἐρκεται ἐναντίον ἑκείνου, ποὺ τὴν ἐπιπέσθη.

9. Ἄς φιλοσοφῶμεν λοιπὸν εἰς ὅλα. Ἐ ἀγαπητοί, καὶ καθελοῦ δὲν θὰ ἠμπορέσῃ ἢ πτωχεύειν τὸ μετὰ βλάστη, ἀλλὰ καὶ θὰ μετὰ ὀφελῆσαι τὰ μετὰ, θὰ μετὰ κατασθῆσαι λαμπροτέρους καὶ πλουσιωτέρους ἀπὸ ὅλους τοὺς πλουσίους. Λέγει μου, οὐ παρακαλῶ, ποῖος ὄντορε πτωχότερος ἀπὸ τὸν προφήτην Ἠλίαν; Καὶ παρ' ὅλων τοῦτο ἐνενοῶσεν ὅλους τοὺς πλουσίους. Εἰς τὴν ἐκλογὴν δὲ τῆς πτωχείας αὐτῆς ὀφειλῆσαι ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴν του διάνοιαν, ἢ ὅποια ἐγνώριζε τὸ διακρίνειν τὰ ἔκοντα ὄξαν. Ἐπειδὴ τὸν πλοῦτον ὅλων τῶν κλημάτων²⁴ ἂ ἐθεώρει κατώτερον τῆς μεγαλοφυΐας του καὶ ὄντορε τῆς φιλοσοφίας του, ἐπιπέσθη τὸ ἐξ ἑκείνου πτωχεύειν. Διὰ, ἂν ἔθεωρεσε οὐ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου ἔκονον μετὰ ὄξαν, δὲν θὰ εἶπεν ὡς μοναδικὴν περιουσίαν τὴν ἡλιωτῆν. Ἰσοῦν ὅμως περιπερονοῦσε τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου τούτου, καὶ θέλησε τὸν κροῦτον ὡς λάσπην πεταμένην, ὅστε ἀπὸ τὸ ἐνδύμα ἐκείνο τὸ μὴ φροντιστῆν τὸ ἀποκτήσῃ ἴσως περισσότερο. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ βασιλεὺς εἶπε τὴν ὄντορε τοῦ πτωχοῦ προφήτου καὶ ἔθεωρεν ἕμπας εἰς τοὺς λόγους ἐκείνου, ποὺ δὲν εἶπε τίποτε πέραν τῆς ἡλιωτῆς, αὐτὸς ποὺ εἶπε τόσα πολλὰ κρήματα. Ἰσοῦν λαμπροτέρα ἀπὸ

τὴν βασιλικὴν πορφύραν ἴσο ἢ ἡλιωτῆ καὶ ἀπὸ τὴν βασιλικὴν αὐτὴν τὸ σπῆλαιον τῆς κατοικίας τοῦ δικαίου ἐκείνου ὄντορε. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνερχόμενος τίποτε ἄλλο δὲν ὄφειλεν εἰς τὸν μαθητῆν του²⁵ πορὰ τὴν ἡλιωτῆν. Ἐ

Με αὐτῆν, λέγει, ἐπίλασεν ἐναντίον τοῦ διαβόλου, τὸ ἴσον καὶ οὐ λάβε ὡς ὄπλον κατὰ τὸ διαβόλου. Διὰ ἢ ἀκτιμωσύνῃ, τῆς ὅποιας ὀφθαλμοὶ εἶναι ἢ ἡλιωτῆ, εἶναι ἰσοῦτον ὄπλον, ἀκατανίκητον κατοφρόνιον καὶ ἀσάλευτος πύργος. Ἐ δέσθη ὡς πολῆσιμον κληρονομίαν ὁ Ἐλισσαῖος τὴν ἡλιωτῆν, καὶ πράγματι ἴσο πολῆσιμος καὶ πολυτιμωτέρα ἀπὸ κάθε κροῦτον. Καὶ ἴσο ἀπὸ τότε ἐκείνος διολύσει Ἠλίαν καὶ ὄντορε. καὶ ὄνα εἰς τοὺς οὐρανοὺς Ἠλίαν καὶ κῆρα εἰς τὴν γῆν Ἠλίαν, ὁ Ἐλισσαῖος. Γνωρίζω ὅτι μακαρίζετε τὸν δικαίον ἢ κροῦτον ὄνα, τὸν Ἐλισσαῖον καὶ θὰ ἠθέλητε καθένας οὐκ εἶναι, ὅπως ἐκείνος μετὰ τὴν ἡλιωτῆν. Τὶ λοιπὸν θὰ εἶπῃτε ἂν οὐκ εἶδα ἢ κατὰ ἄλλο πορὰ ἄνωτερον ἀπὸ τὴν ἡλιωτῆν ἔκονον λάβε ὄνα ἢ κατὰ Ἐλισσαῖον;

Ὁ μὲν Ἠλίαν ἡλιωτῆν ὄφειλεν εἰς τὸν μαθητῆν, ὁ δὲ γῆρας τοῦ Θεοῦ, ἀνοσθάνων εἰς τοὺς οὐρανοὺς, τὴν ἰσικὴν του ὄνα ὄφειλεν εἰς ἡμᾶς. C Καὶ ὁ μὲν Ἠλίαν τὴν ὄφειλεν, ἢ ὄφειλε τὴν ἐξέδωθῃ, ὁ δὲ Χριστὸς καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν ὄφειλε καὶ φέρων αὐτὴν ἀνελάθε. Ἄς μὴ ὄφειλεται λοιπὸν τὸ θάρρος μας, ἢς μὴ ὄφειλεται, ἢς μὴ φοβούμεθα τὰς δυσκόλους περιστάσεις. Διὰ ἐκείνου, ποὺ δὲν παρέλειπε τὸ πορὰ τὸ αἶμα Του δι' ὅλους μας, τὸ μετὰ ὄφειλε καὶ πάλιν τὴν ὄνα Του καὶ τὸ αἶμα Του, τὸ θὰ παραλείψῃ τὸ κῆρα χῆρον τῆς σιωπῆς μας; Ἐνισκουόμενοι λοιπὸν ἀπ' αὐτὰς τὰς ἐλλείδας, ὄνα τὸν παρακαλῶμεν διαρκῶς, ὄνα ἀποφύγομεν εἰς προσευχὰς καὶ ἔκστασις καὶ ἢς φροντιστῶμεν μετὰ ἕμπας ἐπιπέσθη καὶ διὰ τὰς ἄλλας ἀρετὰς, διὰ τὸ ἀποφύγομεν καὶ τὸν ἐπιπέσθη κίνδυνον καὶ τὸν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιπέσθη, τὸν ὄφειλεν εἶπε ὄνα τὸ ὄφειλεται, διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὄφειλε καὶ μετὰ τοῦ ὄφειλε εἰς τὸν Πατέρα ἢς εἶναι ἢ δέξῃ, πορὰ μετὰ τὸ ὄφειλε Πνεῦμα, Δι' εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

25. Τὴν Ἐλισσαῖον.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΡΙΤΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΛΗΜΙΑΝ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΦΑΒΙΑΝΟΥ ΑΙΑ ΝΑ ΜΕΛΙ-
ΤΗΤΗΣΙ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ, ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η
ΛΑΘΗΡΗΝ ΝΗΣΤΕΙΑ, ΟΤΙ ΤΟ ΚΑ ΚΑΤΗΓΟΡΗΣΗ ΚΑΝΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΣΕΙ-
ΡΟΤΕΡΟΝ ΑΠΟ ΤΟ ΝΑ ΦΑΓΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΝ ΚΡΕΑΣ, ΠΕΡΙ ΕΚΕΙΝΩΝ,
ΠΟΥ ΕΡΩΤΗΣΑΝ ΑΟΙΣ ΤΗΣ ΣΤΑΣΕΩΣ, ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ
ΠΑΡΑΠΟΝΟΜΕΝΟΥΣ, ΟΤΙ ΠΟΛΑΙΟΙ ΧΡΕΙΣ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΕΝΟΧΟΙ ΕΦΟ-
ΝΗΣΕΩΣ.

"Όταν στρέψω τὰ δάκρυμά μου ¹⁴ Α εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν τοῦτον θρόνον, ποῦ εἶναι ἔρημος καὶ κενὸς ἄπὸ τῶν δασκάλων, καιρῶ συγκρότης καὶ δοκρυζῶ. Δοκρυζῶ μὲν ἀπὸ τὴν λύπην, διότι δὲν ἔλαυνε νὰ εἶναι παρὼν ὁ πνευματικὸς μας πατὴρ, καιρῶ δέ, διότι ἀνεκάρησε διὰ τὴν σωτηρίαν μας καὶ ἀψήληθε διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸσον λαὸν ἀπὸ τὴν βασιλικὴν ὀργήν. Τοῦτο καὶ εἰς σὲς εἶναι ἡμῆ¹⁵ καὶ εἰς ἐκείνων στέφανος. Τῆμῃ μὲν εἶναι σὲ σὲς, διότι σὲς ἔτυχε τοιοῦτος πνευματικὸς πατὴρ, στέφανος δὲ εἰς ἐκείνων, διότι εἶναι τῶσον φιλόστοργος εἰς τὰ πνευματικὰ τοῦ τέκνου καὶ ἐκεῖνον, ποῦ εἶπεν ὁ Χριστὸς, τὸ δάδαίματός ἐστὶ αὐτῶν τοῦτων πῶν πραγμάτων.

Ἀκούσας βασιλεῦ, Β εἴπὶ ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς παραδίδοι τὴν ζωὴν του, διὰ νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν ζωὴν των¹⁶ (Ἰωάν. 10, 12), ἀνεκάρησε διὰ νὰ παραδώσῃ τὴν ζωὴν του διὰ ἄλλους μας, καίτοι πολλοὶ λόγοι τὸν ἠμυόδοξον νὰ ἀναχωρήσῃ καὶ τὸν ἠνάγκασον νὰ παραμείνῃ ἐδῶ. Καὶ πρῶτον ἡ ἡλικία του, ποῦ ἔχει φθάσει σὲ βαθὺ γῆρας, ἔπειτα ἡ ἀσθένεια τοῦ σωματός του, ἡ ἀκατάλληλος διὰ τοῖς ἐποσκῆ τοῦ ἔτους καὶ ἡ ὀνύχη νὰ εἶναι μαζί μας κατὰ τὴν ἀγίαν (τοῦ Πάσχα) εορτήν. Ἐπὶ πλέον δὲ καὶ ἡ μόνη ἀδελφεῖ, ποῦ εἶπεν, ἦτο ἔτοιμος θάνατος. Παρ' ὅλα ἑμὰς αὐτὰ, δὲν ἔλασεν ὑπ' ὄψιν οὔτε συγγενικὸς δεσποῦς, οὔτε γῆρας καὶ ἀσθένεια καὶ δυσκολία ἐποσκῆ καὶ ταλαιπωρίας ταξιδίου, ἀλλὰ ἐπροτίμησε περισσότερο ἄπ' ὅλα, σὲς καὶ τὴν σωτηρίαν σας. C ἔσπασε ὅλα

14. Οὐ μόνον τῆμῃ, ἀλλὰ καὶ μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ πόθῳ εἶναι ἐπὶ ἑνὸς τόπον ὁ ἔτιος τῆς ὀνήλης ἀποστολῆς τοῦ ποιμῆν τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ παραδίδοι τὸν θάνατον κατὰ τὴν κατοχὴν (12 — 14) ἠμυόδοξον καὶ οὐγγροῦς ἀρχιερεῖς, ὡς ὁ ἀσθενὴς Ἐκκαπὸνθρεῖς Βιστορεῖς, ὅτιος ἀποπροσέως πολλὰς ἀμεταύτως παρὰ τοῖς κατακτηταῖς ὄψερ τὸν πορνίσιον του καὶ ἐκ καλλῶν δευτῶν τὸ ἀπέλλαξε.

αὐτὰ τὰ δεσπὰ καὶ σὴν νέος γρήγορα βοδίζει τῶρα εἰς τὸν ὄρθρον ὁ γέρον, διότι ἀπὸ τὴν προθυμίαν του, ἀμείκταρε γρήγορον βόδιον. Ἄσως ἐάν ὁ Χριστὸς, λέγει, ἐθεάσατο ἐμῆς τὴν ζωὴν του, πῶς ἀπολογίας καὶ συγγνώμης θὰ εἴμεθα ὅσοι, ἐνθ' ὁ Θεὸς μᾶς ἔχει ἀναθέσει τὴν προστασίαν τοῦ σου λαοῦ, ἐάν δὲν θὰ εἴμεθα πρόθυμοι νὰ κίμεν τὸ πῶν, καὶ νὰ πάθωμεν ἀκόμη, κάρην τῆς ἀσφαλείας τοῦ λαοῦ τοῦτου; Ἐάν δὲ ὁ πατριάρχης Ἰακώβ, ἔλεγεν, ἂν καὶ ἦτο προστατῆς κτηνῶν καὶ δοσκῶς προβάτων καὶ ἔμελλε νὰ λονοδοτῇ εἰς ἀνθρώπων, ἐν τοιοῦτος ἐπερνοθεῖ καὶ νέκτος δύνως D καὶ ὑπέφερε ἕσπην καὶ κρῶς, καὶ κάθε κωραπὴν ἀναπαλιαν, ὥστε νὰ μὴ καθῆ κανένα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ πρόβατα, παλὸ περισσότερο ἡμεῖς, ποῦ δὲν εἴμεθα ἐπιστάται εἰς ἄλλα, ἀλλὰ εἰς λογικὰ πρόβατα καὶ θὰ δάσωμεν λόγον διὰ τὴν προστασίαν ταύτην δια εἰς ἀνθρώπων, ἀλλὰ εἰς τὸν Θεόν, δὲν πρέπει ἀπὸ τίποτε νὰ διατάζωμεν καὶ νὰ μετερωμεθα κάθε μέσον, ποῦ ἡμπορεῖ νὰ ἀφελῆσῃ τὸ ποίμνίον μας. Ἀκόμη, ὅσον ἀνίτερον εἶναι τὸ ποιμνιον τοῦτο ἀπὸ ἐκεῖνος, καὶ οἱ ἀνθρώποι ἀπὸ τὰ ζῶα, καὶ ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦς ἀνθρώπους, Ε τόσον περισσότερο καὶ μεγαλύτερον προθυμίαν καὶ ἐνδιαφέρον πρέπει νὰ ἐπιδεικνύωμεν. Ἐλεγεν αὐτὰ, διότι ἐγνωρίζεν ἐκεῖνος καλὰ, ¹⁶ Α δια τῶρα δὲν πρόκειται νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τὴν προστασίαν μᾶς μόνον πόλεως, ἀλλὰ διὰ τὴν προστασίαν ὁλοκλήρου τῆς Ἀνατολῆς, ἐπειδὴ ὅλων τῶν πόλεων τῆς Ἀνατολῆς κεφαλὴ καὶ μητέρα εἶναι ἡ πόλις μας. Διὰ τοῦτο ὑπέμεινε πάντα κίνδυνον καὶ τίποτε δὲν ἠμυόρεσε νὰ τὸν κρατήσῃ ἐδῶ. Αὐτὸ μὲ ἄνευ καὶ εἶμαι ἀσιόδοξος. Ὁ Θεὸς δὲν θὰ παραδλέσῃ τῶσον μεγάλῃ προθυμίαν καὶ τῶσον ἔηλον, ὥστε θὰ ἐπαρῆσῃ ὁ δοσκῶς Του νὰ γυρίσῃ ἐδῶ ἀπρεκτος.

Ἐκας τὴν γνώμην, ὅτι, διὰ νὰ παρουσιασθῇ ἔμπροσθε εἰς τὸν εὐσεβῆ βασιλεῖα καὶ θὰ τὸν ἀντικρῶσῃ, καὶ μόνον ἡ ὄψις του θὰ ἠμυόρεσῃ νὰ καταπαύσῃ τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως, Β διότι τῶν ἁγίων ἀνδρῶν δια μόνον οἱ λόγοι ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἀκμήν νὰ πρόσωπα εἶναι γεμῆτα ἀπὸ πνευματικῶν κάρην. Οὔτως δὲ ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ παλῶν σοφῶν εἶναι γεμῆτος καὶ γνωρίζει καλὰ τοὺς θεῖους νόμους, θὰ εἴπῃ εἰς τὸν βασιλεῖα, ὅτι, εἶπεν εἰς τὸν Θεόν ὁ Μωϋσῆς: Ἐάν μὲν συγκωρήσῃς αὐτοὺς διὰ τὴν ἀμαρτίαν των ταύτην, ἔχει καλὰς, ἄλλως φένοσε καὶ ἐμὲ μαζί μὲ αὐτοὺς (Ἐξ. 32, 31), διότι τοιαύτη εἶναι ἡ ἀγάπη τῶν ἁγίων, ὥστε τοὺς κάνει νὰ θεωροῦν προτιμότερον νὰ ἀποθάνωσι μαζί μὲ τὰ πνευματικὰ των τέκνα, παρὰ νὰ ζῶν κωρὸς αὐτὰ.

Θὰ προσθέσῃ δὲ καὶ τὴν συνηγορίαν τοῦ καιροῦ, C θὰ

προβάλλει τὸ ἱερὸν Πόσεια καὶ θά ὑπενθύμησεν τὸν κορὸν κατὰ τὸν ὄπισθεν εἰς ἄλλην τὴν οἰκουμένην συνεκλήθησαν τὰ ἔθνηματα ὁ Χριστός, θά τὸν παρακαλέσῃ γὰ μισθὸν τὸν Δεσπότην καὶ θά τοῦ ὑπενθύμησεν τὴν παραβολὴν τῶν μυρῶν καλάντων καὶ ἑκατὸν θηρώνων. Δὲν θά θυσιάσῃ, λέγει ταῦτα διότι γνωρίζω τὴν κερρήσιαν τοῦ, καὶ τὸν φοβήσῃ ἀπὸ τὴν παραβολὴν ταύτην καὶ νὰ τοῦ εἴπῃ, πρόσθε μὲν καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως ἀκούσῃς· εἰσὶν ἡμερῆς, ἔστιν δὲ τὸ κρίμα ἐκείνο τὸ πῶς μεγάλο σοὶ καὶ κάρσι, ἐπειδὴ μὲ παρακαλέσῃς ἔπρεπε καὶ σοὶ νὰ κάρσις τὸ κρίμα εἰς τοὺς συνδούλους σου» (Ματθ. 18, 32). Τὸν αὐτὸν σου ἡμερῆς περισσότερο παρὰ ἐκείνου, διότι συγκορῶν τὰ μικρὰ ἐκείνων ἁμαρτήματα, παίρνεις ἀνησιάν διὰ τὰ μεγαλύτερα τὰ ἴσθαι σου. Θά πρόσθε εἰς αὐτὰ καὶ τὴν πρᾶσιαν ἐκείνην, τὴν ὄσιαν, αἱ διδάξαντες αὐτὸν τὴν ἱερὴν τῆς θρησκείας ἡμῶν διδασκαλίαν, **Π** ἔβησαν νὰ προσέσκηται καὶ λέγει· «Καὶ συγκώρεσθε μὲς τὰ ἴσθαι σου κρεστούμεν, λόγῳ τῶν ἁμαρτιῶν μας, καθὼς καὶ ἡμεῖς συγκωροῦμεν ἐκείνους ποὺ μὲς εἶναι κρεστοὶ λόγῳ ἁδικημάτων ποὺ μὲς ἔκαμον». (Ματθ. 6, 12). Θά τὸν πληροφορήσῃ ἀκόμη ὅτι τὸ παράπτωμα δὲν ἔκαμον ἄνθρωποι τῆς πόλεως, ἀλλὰ ἔκαμον ποὺ ἦλθον ἀπὸ ἄλλα μέρη, ἀπερίσκεπτοι, τολμηροὶ καὶ γερόνται ἀπὸ κάθε παρανομίαν καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι δίκαιον διὰ τὴν ἀπερισκεψίαν ἄλλων νὰ καταπορῆσθαι τὴν μεγάλη πόλις καὶ νὰ πτωροῦνται αὐτοί, ποὺ κανένα ἄδικον πράγμα δὲν ἔκαμον. Πορ' ἴσα ταῦτα, καὶ ἂν ὑποθέσωμεν, ὅτι ἴσθαι εἶκον λάθει μέρος εἰς τὸ παράπτωμα τοῦτο, ἀρκετὰ ἐτιμωρήθησαν, ἐξαντλοῦμενοι ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ καὶ περμένοντες κάθε ἡμέραν τὸν θάνατον, δικαίον, **Ε** ἐφορίζομενοι, ζῶντες ποὺ ἀκόλυπτοι ἀπὸ τοὺς κατοίκους, μὲ τὸ αἴμα εἰς τὰ κέρια παν καὶ μὴ ἔκατοντες ἔπρασιον διὰ τὴν ζωὴν των. Νὰ ἀρκετὰ εἰς αὐτὴν τὴν πτωρίαν. Ἄς μὴ προκλήσῃ ποὺ πέρα ἢ ὄργῃ σου. Κάμε εὐσιπλιχον τὸν ἄνω δικαιοτὴν εἰς τὸν αὐτὸν σου, φαινόμενος φιλόφρωνος εἰς τοὺς συνδούλους σου. Λάθει ὑπὸ τῶν σου τὸ μέγεθος τῆς πόλεως καὶ ὅτι δὲν πρόκειται περὶ μίαν καὶ δύο καὶ τριῶν καὶ ἄλλα μισῶν, ἀλλὰ περὶ ἀναριθμήτων μυριάδων, περὶ τῆς κεφαλῆς ὅλης τῆς οἰκουμένης. Αὕτη ἡ πόλις εἶναι ἐκείνη, εἰς τὴν ὄσιαν ἡκούσθη τὸ ὄνομα κριστιανός. Τίθησαν τὸν Χριστὸν καὶ νὰ σεβάσθῃ τὴν πόλιν, **27** Α ποὺ πρῶτῃ ἀνεκάρησε τὸ ποθεῖν καὶ γλιωθῆ εἰς ἄλλους αὐτὸ ὄνομα. Ἀποστόλων ἔγενε κατασφύγγον καὶ δικαίων κατακτήριον. Τὸ τόπριμα αὐτὸ κατὰ τὸν ὄριον εἶναι τὸ πρῶτον καὶ μοναδικὸν καὶ φανεράνουν τὸ ἴθος τὸ κριστιανὸν τῆς πόλεως ὅλα τὰ περσιμένα χρόνια. Διδ-

τι, ἐὰν διαρκῶς ἐστασίαζον, ἔπρεπε νὰ πτωροῦμεν τὴν κορὴν των, ἐὰν δὲ μὴ φορὰ εἰς τὰ ἴσθαι χρόνα συνέβη τοῦτο, εἶναι φανερόν ὅτι ἡ παρανομία αὕτη δὲν πρόκειται ἀπὸ τὸ ποθεῖν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, ἀλλὰ εἶναι ἔργον ἐκείνων, ποὺ τυχαίως καὶ δοκίμα ἐκόλλησαν εἰς αὐτὴν. Ταῦτα καὶ ἀκόμη περισσότερο μὲ πολλὸ θάρρος θά εἴπῃ ὁ ἱερέας.¹⁵ Ταῦτα θά ἀκούσῃ ὁ βασιλεὺς, **Β** Καὶ ἐπειδὴ καὶ ἐκείνος εἶναι φιλόφρωνος καὶ ὁστος ἀξιώσιμος, ἔκαμον καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη καλὰς ἐπιθέας.

Περισσότερον ἦμας ἀπὸ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ βασιλέως καὶ τὴν ἀξιοκατίαν τοῦ διδασκάλου, πρέπει νὰ ἐπιβλέπωμεν εἰς τοῦ Θεοῦ τὸ ἔλεος. Διότι, ἐὰν ὁ ἱερεὺς θά ἴσθαιτι ἐπιπρὸς εἰς τὸν βασιλέα καὶ θά τὸν παρακαλῇ, εἰς τὸ μέσον αὐτῶν θά ἴσθαιτι ὁ Θεός, διὰ νὰ καταπορῆ τὴν κορὴν τοῦ βασιλέως, νὰ ἐνοκώσῃ τὴν γλίωσιν τοῦ ἱερέως, νὰ φέρῃ εἰς καλὸν ἀπέλευσμα τὰ λόγια ταῦτα, διὰ νὰ προπαρασκευασθῇ τὴν ἰδίαν ἐκείνου νὰ δεκθῆ εὐμένως ἴσα θὰ τοῦ εἴπῃ, καὶ μὲ πολλὴν συγγνώμην νὰ δεκθῆ τὰς παρακλήσεις. Διότι καὶ εἰς τὸν Χριστὸν περισσότερο ἀπὸ τῆς ἄλλας πόλεως ἀναπτῆ εἶναι ἡ πόλις μας. **Κ** καὶ καθὼς ὁ Πέτρος μετὰ τῶν Ἀποστόλων πρῶτος ἐκάρησε τὸν Χριστὸν (Ματθ. 16, 16) ἔτσι καὶ αὕτη, ὅπως καὶ προηγουμένως εἶπον, πρῶτη μετὰ τῶν πόλεων ἐφορῆσεν εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς ἐκ λογιστῶν στέφανον τὴν ὄνομασίαν τῶν Χριστιανῶν. Ἐὰν δὲ ἐκεῖ ποὺ ὄντησαν μόνον ἄλλοι δίκαιοι ὑπέσκητο ὁ Θεός, νὰ αἰχίη κάριν αὐτῶν ἄλλους τοὺς κατοίκους, (Γεν. 18, 32), ἔδωκεν δὲν εἶναι μόνον ἄλλοι καὶ εἰσῆσι, οὔτε διπλάσιοι τούτων, ἀλλὰ πολλοὶ περισσότεροι αὐτοί, ποὺ ὑπερεῖσαν τὸν Θεὸν μὲ πῶσον ἀκρίθειαν, πῶς δὲν πρέπει νὰ εἰμῶθο αἰσώδοι καὶ νὰ ἔκαμον θάρρος διὰ τὴν κοινήν ἄλων μας ζωὴν; Ἦκουσα πολλοὺς νὰ λέγουν **Δ** ὅτι εἰς ἀπειλή τοῦ βασιλέως ἀμαρῆς μὲ τὸν θυμὸν τοῦ λέοντος (Παρ. 19, 12) καὶ ἐνεκα τοῦτου νὰ κίνουν τὸ θάρρος τους καὶ νὰ θρηνολογεῖν. Τί λοιπὸν θά ἀπαντήσωμεν εἰς αὐτούς; Ὅτι αὐτοὶ ποὺ εἶπεν «ὅτι λύκος καὶ ὄρνιθ θά θόσκουν μαζί καὶ παράλις θά ἀναπαύεται μαζί μὲ ἔριφον καὶ λέων ὡς ὄδοι θά τρώγῃ ὁ κυρὸς» (Ἠσ. 11, 6-7) εἶναι εἰς θέσιν καὶ τὸν λέοντα τοῦτον νὰ κίμῃ πρόβατον ἡμερῶν.

¹⁵ Ἄς παρακαλέσωμεν λοιπὸν αὐτὸν, ὡς ἀποπέλλωμεν πρὸς

15. Ἦμας καλὰ τὸν ἐπίσκοπον ὁ Χριστολόγος. Ἦμας, διότι, ἐκ ἐπιπέθου λέγει «ὅτι ποὺ τὸ μέσον αὐτῶν (πρωτέρων) καὶ ἐπιπέθου... Τῆ γὰρ κριστιανία μόνη ἐπερθεθήκασι καὶ ποῦτω μόνω δοκίμα πλεονεκτήει πρωτέρους» (Ἠσ. 11, εἰς Α', Τυμ. Ρ. Γ. 82, 668).

αὐτὸν προσεβάν και ἐξέπαινος θά κατενώθη τὸν θυρὸν τοῦ βασιλέως και θά μὲς ἀπαλλήθη ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν ποῦ μὲς κατέχει. Ὁ πατήρ μας πρὸς τὸν βασιλέα στέλλεται ὡς πρὸς οὐς. Ἡμεῖς ὅτ' ἐξὸ ἄς στείλαμεν προσεβάν εἰς τὸν οὐράνιον βασιλέα. Ἄς βοηθήσωμεν τὸν πατέρα μας διὰ τῶν προσευχῶν μας. Εἰ ἔχει μεγάλην δύναμιν τὸ πλῆρωμα τῆς Ἐκκλησίας, ὃν μὲ ὀδύνην ψυχῆς, μὲ συντριβὴν καρδίας προσευκάμεθα. Δὲν πρόκειται νὰ περῶσιμεν πέλαγος, οὐτε νὰ μεταδῶμεν εἰς μακρὸν ἀπόδημιον. Καθένας και κάθε μία, και εἰς τὴν Ἐκκλησίαν συναντῶμενος, και εἰς τὸν οἶκον μένοντες, ἄς παρακαλῶμεν μὲ πολλὴν κατανύξιν τὸν Θεὸν και ἐξαιτίας θά εἰσκακοῦσθ τὰς δεήσεις μας.

Ἀπὸ ποῦ φαίνεται τοῦτο; Ἐκ τοῦ ὅτι πάρα πολλὸ ἐπαθμεῖ εἰς αὐτὸν νὰ καταφεύγωμεν, αὐτὸν εἰς ἅλας τὰς περιστάσεις νὰ παρακαλῶμεν και τίποτε χωρὶς αὐτὸν νὰ λέγωμεν ἢ πρῶτωμεν. Διότι οἱ μὲν ἄνθρωποι, 30 Ἄ στιαν συνεχῶς τοὺς ἐνοχλοῦμεν μὲ τὰς ὑποθέσεις μας, κουράζονται, δὲν μὲς ἐνυπνετοῦν και δυσμενῶς διακρίνεται. Ὁ Θεὸς ὅμως ἄλλως τὸ ἀντιθετὸν κάνει, ὅσα στιαν συνεχῶς τὸν παρακαλοῦμεν διὰ τὰ (ζητήματά μας, ἀλλὰ στιαν δὲν πρῶτωμεν τοῦτο, τότε προπάντων ἀγωνιστέ. Ἄκουσε λοιπὸν διατὶ παραπονέεται κατὰ τὸν Ἰουδαίων λέγων: «Ἐδόξατε ὀφθοσιν ἀλλὰ χωρὶς ἐμὲ και ἐκάματε συνθήκας ἀλλὰ χωρὶς τὸ πνεῦμά μου» (Ἠσ. 30, 2). Διότι αὐτὴ εἶναι ἡ συνθήκη ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι ἀγαποῦν, ὅλα τὰ πράγματα τῶν ἀγαπητῶν τους θέλουν αὐτοὶ νὰ τὰ ἐκτελοῦν και τίποτε αὐτοὶ χωρὶς ταύτους νὰ κάνουν και λέγουσιν. Διὰ τοῦτο και ὁ Θεὸς ὅσα μόνον εἰς αὐτὸ τὸ χωρίον, ἀλλὰ και ἄλλοις τὰ ἴδια παρῶνα πάλιν ἐπαναλαμβάνει λέγων: «Ἐκαμαν βασιλεῖς, ἀλλὰ ὅσα δι' ἐμοῦ, ἢ ἀνέδειξαν ἡρκαυτας και δὲν μὲς ἔκαμαν τοῦτο γνωστὸν» (Ἠσ. 8, 4). Ἄς μὴ διατόκωμεν λοιπὸν συνεχῶς νὰ καταφεύγωμεν πρὸς αὐτὸν, και τότε και τὰ πλέον δόξαμα ζητήματά μας θά εὐρέσκουν τὴν πρόνοιαν τακτοποίησης. Σὲ ἐπρόθεσον ἄνθρωπος; Τρέξε πρὸς τὸν ἴδιον ἀσπίτην και δὲν θά πῶθης κανένα κακόν. Ἔτσι οἱ παλαιὸι ἀπέφευγον τὰς συμφορὰς, ὅσα μόνον οἱ ἐνδρεοι, ἀλλὰ και οἱ γυναῖκες. Ὑπῆρξε κάποια γυναῖκα Ἐβραία, Ἐσθήρ ἦτο τὸ ὄνομά της, ἡ ὅποια μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἔσωκεν ἔξω τῶν Ἰσραηλιτικῶν λαῶν ἀπὸ δακτύλων καὶ καταστροφῆν. Ὅταν δηλαδὴ ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἐπέταξεν ὅλοι οἱ Ἰσραηλιταί, χωρὶς καμμίαν ἔξαρσιν, νὰ φωνεῦσθαι και κανεὶς δὲν ὤσθηκε ποῦ νὰ ἤμωρεθὲν νὰ ἀντισταθῆ εἰς τὴν βασιλικὴν ὀργήν, ἀφοῦ ἐξεδόθη τὰ βασιλεῖς αὐτῆς ἐνδῶματα ἢ γυναῖκα αὐτῆς C και ἐφόρεσε σάκον και ἐκώθημεν ἐπάνω σὲ στάκτιν, παρακαλοῦσε τὸν Θεὸν νὰ εἰ-

οἰλήθῃ μὲ αὐτὴν εἰς τὸν βασιλέα και τοιαῦτα ἔλεγεν εἰς τὴν προσευχὴν της: Κάμε κακοποιημένα Κύριε τὰ λόγια μου και εἶσε εἰς τὸ στόμα μου καταλήξιμος λέξις. (Ἐσθ. 4, 18)¹⁶. Αὐτὴν τὴν προσευχὴν και ἡμεῖς ἄς κάμνωμεν πρὸς τὸν Θεὸν τώρα περὶ τοῦ διδασκάλου. Διότι ἔδν γυναῖκα παρακαλοῦσα ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων τὸν Θεόν, ἠμῶρεσε νὰ ἐξαλεψῆ τὸν θυρὸν τοῦ θαρρόρου βασιλέως, πάλι περισσότερον ὁ διδάσκαλός μας παρακαλῶν ὑπὲρ τοιαύτης πόλεως μα- Ὡ μὲ ἴσους χριστιανούς αὐτῆς, θά δυναθῆ νὰ πείσῃ τὸν ἡμερώτερον και πρῶτοτον τοῦτον βασιλέα.

Διότι ἀφοῦ ἔλαβεν ἐξουσίαν D νὰ συγκριθῆ τὰς ἀμαρτίας, ποῦ ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν, πάλι περισσότερον θά ἤμωρεθῆ νὰ καταργῆ και ἐξαφανίσῃ τὰς ἀμαρτίας, ποῦ ἀναφέρονται εἰς ἀνθρώπους. Ἄρχων εἶναι και οὗτος και μάλιστα ἀρχων σεβαστότερος ἐκεῖνου. Διότι και αὐτὴν τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως οἱ ἱερεῖς νόμοι ἔθεσαν κατὰ ἀπὸ τὰ κέρμα τούτου. Καὶ στιαν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔλθῃ ἐκ τῶν ἴδια κανένα καλόν, συνθήκας ὁ βασιλεὺς πηγαινεῖ εἰς τὸν ἱερέα και δὲν καταφεύγει ὁ ἱερεὺς εἰς τὸν βασιλέα. Ἐκεῖ και οὗτος θάρρακα, τὸν θάρρακα τῆς δικαιοσύνης, ἐκεῖ και ἴσων, τὴν ἴσων τῆς ἀληθείας, ἐκεῖ και ὀποῦματα πολλὰ ἀνώτερα, εἶναι αὐτὰ ποῦ προέρχονται ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς εἰρήνης, ἐκεῖ και μάκαιρον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς. Ἐ λοιμωτέρα ἀπὸ τὴν βασιλικὴν εἶναι ἡ πανοπλία αὐτῆς, πολυμωτέρα τὰ ὄπλα, μεγαλυτέρα ἡ παρηρσία, περισσότερα ἡ δύνამει. Ὅστε και ἀπὸ τὸν θυκον και τὴν ἐπικώμησθ τοῦ δεινότητός του και ἐνεκα τῆς ἰδίας του μεγαλοφυΐας και πρὸ πάντων ἐνεκα τῆς ἐλπίδος πρὸς τὸν Θεόν, μὲ πολλὴν παρηρσίαν και σύνεσιν θά ὀμλήσῃ εἰς τὸν βασιλέα. Ἄς μὴ ἀπελπιζόμεθα λοιπὸν διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἀλλὰ ἄς προσευκάμεθα, ἄς παρακαλοῦμεν, ἄς ἱκετεύωμεν, ἄς στέλλωμεν προσεβάν πρὸς τὸν ἴδιον βασιλέα μετὰ πολλῶν δοκρίων. Ἐξ ἄλλων ἔχομεν σύμμεκον και βοηθὸν εἰς τὴν καλὴν αὐτὴν προσεβάν και τὴν τώρα διανομωμένην νηστείαν. 39 Α

Καθὼς λοιπὸν, στιαν περῶσθ ὁ κερμῶνος και φωνῆ τὸ θέρος, σφίρει μὲν πρὸς τὸ πέλαγος τὸ πλοῖον ὁ ναύτης, καθαρίζει δὲ τὰ ὄπλα ὁ στρατώτης, και γυμνάει τὸν ἴππον διὰ τὸν πόλεμον, και ὁ γεωργὸς ἀκονίζει τὸ δρεπάνι και ὁ ὀδοποιὸς μὲ θάρρος ὀρκεῖται μακρὸν ταξίδι, και διὰ τοὺς ἀγῶνας ὁ ἀθλητῆς ἐτοιμάζεται και θυάζει τὰ ρούχα του, ἔτσι και ἡμεῖς,

16. Τὸ χωρίον τοῦτο δὲν ἀπαντᾷ κατὰ λέξιν εἰς τὴν Ἀγ. Γραφήν. Διὰ τοῦτο ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος, ἄς πρῶτεν εἰς πολλὰ μέρη, ἠθέλησε νὰ θέσῃ τὸ νόημα τῆς προσευχῆς τῆς Ἐσθήρ.

ἐπειδὴ ἡ νηστεία ἐφάνη ὡς φόρος πνευματικῶν, καὶ ὡς στρατιώται τὰ ὄπλα μας δε καθυρίσαμεν, καὶ ὡς γεωργαὶ τὸ ἄροστρον δε ἀκονίσωμεν, καὶ ὡς κυβερνήται τῶν πλοίων, δε ἀντιτάξωμεν πρὸς τὰ κύματα τῶν ὀπίστων ἐπιδημιῶν B τὰς χριστιανικὰς ὁδοὺς οὐκ ἔσμεν, καὶ ὡς ὀδοῦργοι, δε ἀρξίσωμεν τὸ διὰ τῶν οὐρανῶν ταξίδι, καὶ ὡς ἀθληταί, δε εἰσελάσωμεν εἰς τοὺς ἀγῶνας. Λέγω ταῦτα, διότι ὁ Χριστιανὸς καὶ γεωργός, καὶ πλοίαρχος, καὶ στρατῶτης, καὶ ἀθλητὴς καὶ ὀδοπορεύς εἶναι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «ἐδὲν ἔκομεν νὰ παλοίσωμεν πρὸς ἀντιπάλους ὁμοίους μας, μὲ αἷμα καὶ σάρκα σὺν τῆν ἰδίᾳν μας, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας τοῦ διαβόλου, δε φορούσαμεν λουτὸν τῆν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ» (Ἐφ. 6, 12, 13). Εἶδες τὸν ἀθλητὴν; Εἶδες τὸν στρατιώτην; Ἐάν εἶσαι ἀθλητὴς, γυμνός πρέπει νὰ εἰσελθῆς εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἐάν εἶσαι στρατιώτης, πρέπει νὰ στέκερ εἰς τὴν πορείαν καλὰ ὀπλισμένος. Πᾶς λουτὸν καὶ τὰ δύο αὐτὰ εἶναι δυνατόν συγκρόνως νὰ γίνουιν, καὶ γυμνός νὸ εἶναι β-νας καὶ δεα γυμνός, C καὶ μὲ ἐνδύματα καὶ χωρὶς ἐνδύματα; Πᾶς; Ἐγὼ θὰ εἶπω. Βγάλε ἀπὸ ἐπίναν σου τὰ κοσμικὰ πράγματα καὶ ἔκεις γίνεαι ἀθλητὴς. Φόρεσε τὰ ὄπλα τὰ πνευματικὰ καὶ ἔκεις γίνεαι στρατιώτης. Γίνεαι τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὸς κοσμικὰς φροντίδας, διότι διὰ πάλαιμα εἶναι κερδός. Φόρεσε τὰ πνευματικὰ ὄπλα, διότι φοβερὸν πόλεμον ἔκομεν συνάμει πρὸς τοὺς δαίμονας. Διὰ τοῦτο γυμνός πρέπει νὰ εἶσαι, ὥστε νὰ μὴ δεκῆς ἀπὸ κανένα μέρος ἐπικίνδυνον τραῦμα. Καλλιέργησε τὴν ψυχὴν σου, κόψε τὰ ἀγκάθια, σπείρε τὸν λόγον τῆς εὐαγγελίας, φέκτισον τὰ καλὰ τῆς χριστιανικῆς φιλοσοφίας οὐτὰ καὶ μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν νὰ τὰ περπατήσῃς; καὶ ἔκεις γίνεαι γεωργός καὶ θὰ εἶπαι πρὸς σὲ ὁ Παῦλος: D «Ὁ γεωργός ποὺ κοπάζει διὰ τὸ καλλιέργησιν τὸν ἀγρὸν του, πρέπει πρῶτος νὰ ἀπολαβῆν τὸς καρπὸς ποὺ θὰ παρακθῶν» (B' Τιμ. 2, 8). Αὐτὸ τὸ ἔργον καὶ αὐτὸς μετῆρχετο. Διὰ τοῦτο γράφωιν ἐπιστολήν πρὸς τοὺς Κορινθίους εἶπε: Eγὼ ἐπίτευσα εἰς σὲ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ὁ Ἀπολλῶς τὴν ἐπίτευσε, ὁ δὲ Θεὸς τὴν ἐμεγάλωσε (A' Κορ. 3, 6). Ἀκάνισο τὸ ἄροστρον σου, τὸ ὅποιον ἐχάλοσε; διὰ τῆς πολυφαγίας, ἀκόνισο τὸ διὰ τῆς νηστείας. Ἄρξισο τὸ ταξίδι, ποὺ ὀδηγεῖ εἰς τὸν οὐρανόν, πᾶσε τὸν ἀνάμολον καὶ στενὸν δρόμον (Ματθ. 7, 14) καὶ προχωρεῖ. Πᾶς δὲ θὰ ἠμπορέσῃ νὰ πᾶσῃ τὸν δρόμον καὶ νὰ προχωρήσῃ; Μὲ τὸ νὰ ταλαιπωρῆς καὶ ὑποτάσῃς τὸ σῶμα σου (A' Κορ. 9, 27), διότι ὅπου ὑπάρχει ἀνάμολος δρόμος, μεγάλο ἐμπόδιον εἰς τὸ δά-

διωμα εἶναι ἡ πολυφαγία, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν πολυφαγίαν.

Κατεύνοσε ἀκόμη τὰ κύματα τῶν ὀπίστων ἐπιδημιῶν, E ἀπόκρουσε τὴν ζέλην τῶν πονηρῶν λογισμῶν, διάκοσε τὸ σῆμα τῆς ψυχῆς σου, δεῖξε μεγάλην ἐμπειρίαν καὶ ἔκεις γίνεαι ἄριστος κυβερνήτης. Εἰς ἅλα δὲ αὐτὰ βάσει καὶ δαδά-σκαλος ἡ νηστεία θὰ εἶναι.

Νηστείαν δὲ θταν λέγω, δὲν ἐνοῶ τὴν νηστείαν, ποὺ κάνουν οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι, τὴν τυπικὴν, ἀλλὰ τὴν ἀληθινὴν νηστείαν, δεα μόνον τὴν ἀποκίην ἐκ τῶν φαγητῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποκίην ἐκ τῶν ἀμαρτημάτων. Ἐπειδὴ δὲν ἀρκεῖ ἡ φασὶς τῆς νηστείας νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματα αὐτοῦ, ποὺ νηστεύουν, ἂν δὲν γίνῃ ὅπως καθορίζει ὁ θεὸς νόμος⁴⁰ A διότι καὶ ὁ ἀθλητὴς, λέγει: «ἐδὲν σταφαναίνεται, ἐάν δὲν ἀγωνισθῆ σύμφομα μὲ τοὺς νόμους τῆς ἀθλητικῆς» (B' Τιμ. 2, 5). Διὰ νὰ μὴ κόσωμεν λουτὸν τὸν στέφανον τῆς νηστείας, ἂν καὶ ὑπεμείναμεν τοὺς κόπους αὐτῆς δε μύθωμεν πᾶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ νηστεύωμεν. Καὶ εἶναι ἀναγκαῖον τοῦτο, διότι καὶ ὁ Φαρισαῖος ἔκείνος τῆς παραβολῆς (Λουκ. 18, 12-14) ἐνήστευεν, ἀλλὰ μετὰ τὴν νηστείαν ἔκειναι κατέθη ἀπὸ τὸν νοὸν ἔργισ καὶ κενός ἀπὸ τοὺς καρπὸς τῆς νηστείας. Ὁ τελώνης πάλιν τῆς ἰδίας παραβολῆς δὲν ἐνήστευε, καὶ ὅμως αὐτοῦ ποὺ δὲν ἐνήστευεν, ἐπέπεσαν εἰς τὴν ἀρετὴν αὐτὸν ποὺ ἐνήστευσε, διὰ νὰ μῆθῃς ὅτι ἡ νηστεία καθόλου δὲν ἀφελεῖ, ἂν δὲν τὴν παρακο-λουθοῦν καὶ ἅλα τὰ ἄλλα.

Ἐνήστευσον οἱ Νινευίται καὶ προσεβύκτισον τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ. Ἐνήστευσον καὶ οἱ Ἰουδαῖοι B καὶ δεα μόνον καθόλου δὲν ἀφελήθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐζήμερίθησαν. Ἐπειδὴ λουτὸν τόσο εἶναι ὁ κίνδυνος, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν νηστείαν, εἰς αὐτοὺς ποὺ δὲν γνωρίζουν; πᾶς πρέπει νὰ νηστεύουν, δε μάθωμεν τοὺς νόμους τῆς νηστείας, διὰ νὰ μὴ τρέχωμεν βίωσιμα, νὰ μὴ κτυπήμε ἀσπὶ καὶ πολεμήσωμεν κατὰ σῶσιν. Φάρμακον εἶναι ἡ νηστεία, ἀλλὰ τὸ φάρμακον δὲον καὶ ἂν εἶναι ἀρκετὸν, πολλὰκις γίνεται ἀκρησιον, θταν αὐτὸς ποὺ τὸ παίρνει δὲν γνωρίζῃ πᾶς νὰ τὸ χρησιμοποιοῦσῃ. Δι-ὅτι καὶ τὸν καρπὸν πρέπει νὰ γνωρίζῃ κατὰ τὸν ὅποιον εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιθέσῃ τοῦτο, καὶ τὴν ποσότητα αὐτοῦ, καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ σώματος, ποὺ πρόκειται νὰ τὸ πάρῃ, καὶ τὴν φυσικὴν κατάστασιν τοῦ τόπου, καὶ τὴν ἔθνην τοῦ εἵους, καὶ τὴν κατάλληλον διαστον τοῦ σώματος καὶ πολλὰ ἄλλα, ἀπὸ τὰ ὅποια, ἂν παραλεπθῆσῃ κάτι, θὰ ἀλάτῃ ἅλα τὰ ἄλλα, ποὺ εἶπωμεν. C Ἐάν δὲ, θταν πρόκειται νὰ θεραπεύσωμεν τὸ σῶμα, εἶναι ἀνάγκη νὰ καταβάλλωμεν τόσοιν ἀκρβείαν, πολὺ

περισσότερον, όταν φροντίζαμεν διὰ τὴν ψυχὴν καὶ θεραπεύωμεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ κακοῦ λογισμοῦ, εἶναι ἀνάγκη εἶναι τὰ μέσα τῆς θεραπείας καὶ τὰ ἐξετάζωμεν καὶ παροτρυνόμεν μὲ πῶσον λεπτομέρειαν.

Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν πῶς ἐνήθισον οἱ Νινευῖται καὶ πῶς ἀπελλόγησαν ἀπὸ τὴν ὀργὴν ἐκείνην. «Οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ πρῶτα καὶ τὰ θόδια ὡς μὴ ὀσκαίνονται» (Ἰων. 3, 7), λέγει. Τί λέγεις; εἶπε μοι; καὶ τὰ ἄλογα ζῆα νηστεύουν καὶ οἱ ἴπποι καὶ οἱ ἄμμοιοι ἐνδύονται μὲ σάκκον; Μάλιστα ἀπαντῶ. Διότι ὅπως, ὅταν ἀποθάνῃ κάποιος πλούσιος, δεκνόμενος τοὺς ὑπηρετὰς καὶ τὰς ὑπερτερίας ἀλλὰ καὶ τοὺς πτωχοὺς οἱ συγγενεῖς μὲ σάκκον τοὺς ἐνδύουσιν, τοὺς δίδουν εἰς τοὺς ὑποκάμους D καὶ τοὺς διατάσσουσιν νὰ πηγαίνουν εἰς τὴν μνήσκα, φανερώοντες μὲ τοῦτο τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς καὶ προκαλοῦντες τὴν συμπόθειαν ἄλλων, ἔτσι καὶ ἐδῶ, ἐπειδὴ ἡ πόλις ἐκεῖνη ἐπρόκειτο νὰ κοῦθῃ, τὰ ἄλογα ζῆα μὲ σάκκον τὰ ἐνέδυσαν καὶ οὐ νηστεύειν τὰ ὑπέβαλον. Δὲν εἶναι δυνατὸν λέγει, τὰ ζῆα νὰ μόνον διὰ τοῦ λόγου τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ὡς μόνον διὰ τῆς πείνας, ὅτι ἡ πλῆθὴ αὐτῆ εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι ἂν καταστροφῆ, λέγει, ἡ πόλις, δὲν θὰ γίνῃ μόνον δι' ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτά, ἕνας κοινὸς τίφος. Ἀποῦ λοιπὸν θὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν τιμωρίαν, ἢ ἄς λάβουν μέρος καὶ εἰς τὴν νηστείαν. Διὰ τοῦ τρόπου τοῦτου καὶ κἀπὶ ἄλλο ἐπεδίωκον, τὸ ὅτι οὐκ ἐκέρχοντο καὶ οἱ προσφῆται. Καὶ ἐκεῖνοι δηλοῦσι, ὅταν ἴδωσι νὰ ἐρκεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἀνωλόφορος τιμωρία καὶ οἱ τιμωρούμενοι καὶ μὴ ἔχουν παρησίαν πρὸς τὸν Θεόν, νὰ εἶναι γεμίται ὁ πῶς ἐντροπῆν, νὰ μὴ εἶναι καθόλου ἔξω ἀσχημάτως καὶ ἀκαταλόγως, ἐπειδὴ δὲν ἔχουσιν ἕτερον ἢ ἄλλο νὰ κάνουν, ὅτε γνωρίζουσιν ἀπὸ πού νὰ εὗρουν δικαιολογίαν δι' αὐτούς, καταφεύγουν εἰς τὰ ζῆα καὶ διατραγουδοῦντες τὸν θάνατον ἐκείνων καὶ προσβάλλοντες τὴν ἀξιολύπητον καταστροφὴν αὐτῶν, παροικαλοῦν δι' αὐτῶν τὸν Θεόν διὰ τοὺς τιμωρουμένους. 41 A Ὅταν λοιπὸν κάποτε ἔπεσαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους πείνα καὶ μεγάλη ἔρησά καταῖξε τὴν χώραν τους καὶ οἱ οἱ κατεστρέφοντο, ἄλλος μὲν ἀπὸ τοὺς προσφῆτας ἔλεγε: «ὁσκήθησαν ἀπὸ τὴν ἀπελπίσιν τὰ θηλυκὰ θηρία εἰς τὴν φάτιν των, ἔκλεισαν τὰ κοπάδια τῶν βοσῶν, διότι δὲν ὑπῆρχε τροφή. Ὅλα τὰ κτήνη τῆς πεδιάδος ἐστρεψαν τὰ βλέμματά των πρὸς σέ, διότι ἐστερεύσαν οἱ ἴπποι τῶν ὑδάτων» (Ἰαηλ 1, 7). Ἄλλος δὲ πάλιν θρηγῶν διὰ τὰ κακὰ τῆς ἀνομίας τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ ἔλεγε: «Ἐλαφοὶ ἐγέννησαν εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ

17. Σημείωσι τῶν πλοσίων τῆς τότε ἐποχῆς.

ἐγκατέλειπον τὰ νεογέννητα, διότι δὲν ὑπῆρχε κάρπον. Οἱ ἀγροὶ οὖτοι ἐσταμάτησαν μέσῳ τῆς φασίγης, ἀνέπνεον ὡς νὰ εἶναι ὄσκανοι, ἐσθίον τὰ μάτια των, διότι δὲν ὑπῆρχε κάρπον» (Ἰερ. 14, 7). Διὰ τοῦτο καὶ σήμερον ἠκούσατε νὰ λέγῃ ὁ Ἰαηλ: B Ἄς ἐξέλθῃ ὁ γαρβὸς ἀπὸ τῶν κοιτῶνα αὐτοῦ καὶ ἡ νόμφη ἀπὸ τῶν νυμφῶν τῆς θέλαμον, συγκεντρώσατε τὰ νήματα ποῦ θηλάζουσιν, (Ἰαηλ B' 16). Διὰ ποῖον λόγον, λέγε μοι, προσκαλεῖ τὴν χώραν ἡλικίαν νὰ παρακαλέσῃ τὸν Θεόν; Δὲν εἶναι ὁλοφάνερρον ὅτι τὴν προσκαλεῖ διὰ τὸν ἴδιον λόγον; Ἐπειδὴ δηλοῦσι ὅτι οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὴν ἀνέριαν ἡλικίαν ἠρέθισαν καὶ παύρησαν τὸν Θεόν, ἢ θρησκὴ ἡλικία, ποῦ δὲν ἐγνωρίσεν ἁμαρτίαν, ὡς παρακαλεῖ τὸν ὀργίζομενον. Ἀλλὰ ὡς ἔλαθμεν τώρα εἰς ἐκεῖνο ποῦ ἔλεγον, ποῦ τόσα ἦσαν ἐκεῖνο ποῦ ἀπεμάκρυνε τὴν ἀναστροφικὴν ἐκείνην ὀργὴν; Ἄρα γε ἡ νηστεία μόνον καὶ ὁ σάκκος ποῦ ἐφόρεσαν; Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἰσχυρισθῇ κανεὶς τέτοιο πρῶγμα, ἀλλὰ ἡ μεταβολὴ ὁλοκλήρου τοῦ βίου. Ἀπὸ ποῦ ἐξάγεται αὐτό; Ἀπὸ τῆς ἰσχυρίας τοῦ Ἰησοῦ. Διότι ἐκεῖνος ποῦ ἠμίλησε περὶ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ C καὶ τῆς νηστείας ἐκείνων, ὁ ἴδιος ὁμιλοῦν περὶ τῆς συμπληρωτικῆς αὐτῶν καὶ ἀνοσίτων τῶν αἰτίων αὐτῆς, ὡς ἔχει ἐκφράζεται. «Καὶ εἶδε τὰ ἔργα αὐτῶν ὁ Θεός» (Ἰων. 8, 10). Ποῖα εἶναι τὰ ἔργα αὐτῶν; Τὸ ὅτι ἐνήθισαν καὶ ἐφόρεσαν σάκκον; Τίποτε ἀπ' αὐτά. Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ παρέλειψεν εἶναι αὐτὰ, προσέθεσε, «ἀπὸ τῆς ὀργῆς κατέθεσε ἄσιν ἀπὸ τοὺς κακοὺς δρόμους ποῦ ἀκαλοῦθον καὶ μετενόησε λόγῳ τῶν κατῶν ποῦ ἀνήγγειλεν ὁ Θεός, ὅτι θὰ κέρη-εἰς αὐτούς (αὐτοῦ). Βλέπετε ὅτι ἡ νηστεία δὲν τοὺς ἀπέλλαξεν ἀπὸ τὸν κίνδυνον, ἀλλ' ὅτι ἡ ἀλλαγὴ εἰς τὸν βίον τους, ἔκαμε ἴσων καὶ εὐμενῆ τὸν Θεόν πρὸς τοὺς βαρβάρους.

Ταῦτα εἶπον οἱ διὰ νὰ περιφρονῶμεν τὴν νηστείαν, ἀλλὰ διὰ νὰ τιμῶμεν αὐτήν. Διότι τῆς νηστείας δὲν εἶναι ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τῆς φαγῆς, ἀλλὰ ἡ ἀμαρτανία ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων. D Διὰ τοῦτο, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος περιορίζει τὴν νηστείαν μόνον εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῶν φαγητῶν, αὐτὸς εἶναι ὁ μεγαλύτερος ὑβριστὴς αὐτῆς. Νηστεύει; Δεῖξον μοι τοῦτο δι' αὐτῶν τῶν ἔργων. Ποῖων ἔργων, λέγει; Ἐάν ἴδῃς πτωχὸν βοήθησέ τον. Ἐάν ἴδῃς ἐκτὸς σου, νὰ συμπληρωθῆς μὲ αὐτόν. Ἐάν ἴδῃς φίλον σου νὰ εἰδοκομῆ, μὴ τὸν φονήσῃς. Ἐάν ἴδῃς γυναῖκα ὁμορφῆν εἰς τὸν δρόμον, προσπέτασε καὶ μὴ τὴν προσέχης. Ἄς μὴ νηστεύῃ δηλοῦσι μόνον τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὰ μάτια, καὶ ἡ ὁκὴ καὶ τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια καὶ εἴθε τὰ μέλη τοῦ σώματός μας. Ἄς νηστεύουν τὰ χέρια μὲ τὸ νὰ μὴν καθαρά ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν

ἀρετήν. Ἄς νηστεύον τὰ λόδια, Ἐ ἀπομακρυνόμενα ἀπὸ τοῦ ἀρώμου, ποὺ ὀδηγοῦν εἰς τὰ ἐφαρμοστά θεάματα. Ἄς νηστεύον τὰ μάτια, καθοδηγούμενα νὰ μὴ προσπλάνωνται εἰς διαοφρα πρόσωπα, οὕτε νὰ περιεργάζωνται ἕνα κάλλη. Τροφή τῶν ὀφθαλμῶν εἶναι τὸ νὰ παρατηροῦν. Ἄλλὰ ἂν αὐτὰ, ποὺ βλέπουν, εἶναι ἐφάρματα καὶ ἀπογορεύονται ἰσὺ τοῦ ἡμικοῦ νόμου, τότε ἡ παρατήρησις αὕτη ἐξαυδετερώσει τὴν ἰσχυρίαν τῆς νηστείας καὶ ἀνατρέψει ὅλην τὴν σιτηρίαν τῆς ψυχῆς ἐνφ ἂν εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸν νόμον καὶ ἁγίνδυνος, φέρει στολισμὸν εἰς τὴν νηστείαν. Διότι θὰ ἦτο πόρα καὶ ὅποιον, σχετικῶς μὲν πρὸς τὰ φαγητὰ νὰ ἀποφεύγωμεν καὶ τὴν ἐπιτηρομένην τροφήν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς νηστείας, σχετικῶς δὲ πρὸς τὴν τροφήν τῶν ὀφθαλμῶν νὰ μὴ ἀποφεύγωμεν καὶ τὴν τροφήν, ποὺ ἀπογορεύεται. 42 Ἀ δὲν τρέφεις κρέας; Δὲν πρέπει νὰ φάγῃς καὶ ἐκαλοσίαν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. Ἄς νηστεύῃ καὶ ἡ ἀκοή σου. Νηστεία δὲ τῆς ἀκοῆς εἶναι νὰ μὴ δέκεται κακολογία καὶ διαβολή, διότι λέγει ἡ Γραφὴ ἐπιμῆν ψευδῆ νὰ μὴ παραδεχθῆς (Ἐξ 23, 1).

Ἄς νηστεύῃ καὶ τὸ στόμα ἀπὸ λόγου ἀεικροῦ καὶ ὀδύστικου. Διότι ποῖα ἡ ἀφέλεια, θὰν ἀποφεύγωμεν μὲν νὰ φάγωμεν ψάρια καὶ κατόπιλα, διακρίνομεν ὄμως καὶ κατατρέφομεν τοὺς ἀδελφούς μας; Ὁ ὕβριστὴς ἔφαγεν ἀδελφικὰ κρέατα, ἐδέξατο τὴν σάρκα τοῦ πλησίον του.¹⁸ Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος μὲς ἐπόθειον εἰπὼν τὰ ἑξῆς: «Ἐὰν διαγαίνετε καὶ κατατρέγετε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, προσέχετε μήπως ἀφανισθῆτε μετοῦ οὗ» (Γαλ. 5, 15).

Δὲν ἔκαστος τὰ δόντια σου εἰς τὴν σάρκα, Ἐ ἀλλὰ ἔκαστος εἰς τὴν ψυχὴν τὴν κακολογίαν, τὴν ἐπιδήγιστος πρὸς τὴν κακὴν φήμην, ποὺ διέδωκες, ἀνυπολόγητον ζημίαν ἐπροξένησες εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, εἰς ἐκεῖνον καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους. Διότι καὶ ἐκεῖνον, ποὺ ἄκουσε τὴν κακολογίαν, τὸν ἔκαμες χειρότερον, πρὸς τὰς διαβολὰς σου κατὰ τοῦ πλησίον. Ἰδοὺ πῶς: Ἄν εἶναι ἁμαρτωλὸς δὲν διορθώνεται, ἀλλὰ γίνεται ἀφελὴς, ἐπειδὴ εὐρε καὶ ἄλλους νὰ κάνουν τὴν ἴδιαν ἁμαρτίαν ἂν εἶναι δίκαιος φθάνει εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ γίνεται ἀλατῶν, διότι ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας τῶν ἄλλων δεσποῦται καὶ φαντάζεται μεγάλα πράγματα διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ κακόν, ἀλλὰ καὶ ἄλλο, βλαπτικὸς δὲ τὴν Ἐκκλησίαν. Διότι ὅσα θὰ σὲ ἀκούσουν δὲν θὰ διαβάλλουν αὐτόν, ποὺ ἠμάρτησεν, ἀλλὰ ὀλοώσῃ τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν.

18. «Τὶ γὰρ ὄφελος, θὰν μὲν ὀφθῶν καὶ ἔχθῶν ἀπεχθίμῃ, τοὺς δὲ ἀδελφούς δένοντες καὶ κατασείνομεν; Ὁ κατηγορῶν ἀδελφικὰ πρὸς ἑαυτὸν, τὴν σάρκα τοῦ πλησίον ἔσκα».

Διὰ τοῦτο οἱ εἰδιωλοῦνται δὲν λέγουσι C ὅτι ὁ θεῖνα πάρος εἶναι καὶ ἀκαλόστος, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τοῦ ἁμαρτησαντος ἐπαρτίπου ἀπὸ κατηγορίαν εἰς ὄλους τοὺς χριστιανούς. Ἐκτός τούτου ἔλασε αἰτία νὰ διασφρηγῆται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, Διότι καθὼς θὰν εὐδοκίμομεν εἰς τὴν ἀρετὴν, δοξάζεται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἔπι καὶ θὰν ἁμαρτάνωμεν βλασφημεῖται καὶ ὑβρίζεται. Τέτατον, ἐκεῖνον ποὺ ἐκακολόγησες καὶ ὕβρισες τὸν ἐντρόπιασες, καὶ μὲ τὴν πρῶτην σου αὐτὴν τὸν ἔκαμες πρὸς ἀδύνατον καὶ ἐκάρθον σου Πάμπτον, τὸν ἑαυτὸν σου τὸν ἔκαμες ἕξαιον ταπεινός, διότι ἐφερέσες πράγματα, ποὺ δὲν σοὺ ταιριάζουν καλόλου. Ἄς μὴ ἰσχυρισθῆς δὲ κανεὶς ὅτι τότε κακολογῶ, D θὰν λέγω ψέμματα εἰς ἄραος ἑνός, ἐνφ ἂν λέγω τὴν ἀλήθειαν, αὐτὸ δὲν εἶναι κακολογία. Δὲν εἶναι ἔτσι. Καὶ τὴν ἀλήθειαν νὰ λέγῃς, θὰν κακολογῆς καὶ αὐτὸ ἔργλημα εἶναι. Καὶ ὁ φαρμακὸς τῆς παραβολῆς, θὰν ἐκακολόγησες τὸν τελώνην, τὴν ἀλήθειαν ἔλεγε, καὶ ὄμως αὐτὸ δὲν ἦτο πρὸς δικαιολογίαν του. Λέγε μου, ἦτο τελώνης καὶ ἁμαρτωλὸς ὁ τελώνης; Εἰς τὸν καθένα θεβαίς ἦτο φανερόν, ὅτι ἦτο. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ τὸν ἐκακολόγησεν ὁ φαρμακός, ἀνεπίστησεν οὕτως ἀπὸ τὸν νοῦν ἀφού ἔλασεν ὅ,τι καλὸν ἔχε καὶ δὲν ἐκέρησε τίποτα ἀπὸ τὰ καλὰ του ἔργα.

Θέλετε νὰ διορθώσῃς τὸν ἀδελφόν σου; Δάκρυσον διὰ τὸ κατάντημά του, προσκύνησον πρὸς τὸν Θεὸν δι' αὐτόν, πάρε τον ἰδιαιτέρως καὶ πρόσεγέ τον, συμπόλευσέ τον, παρακάλεσέ τον. Αὐτὸ ἔκανε καὶ ὁ Παῦλος, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἑξῆς λόγων του: «Μήπως, θὰν ἔλας πρὸς οὐκ πρὸς ταπεινότη πάλιν ὁ Θεὸς καὶ πενήθῃ πολλοὺς ἀπὸ ἐκεῖνους ποὺ ἔχουν τυκὸν ἁμαρτίαι καὶ δὲν μετενόησαν Ἐ διὰ τὴν ἁκαθορίαν καὶ πορνείαν καὶ ἀσέλειαν, τὴν ὅποιαν ἔπραξαν (B' Κορ. 11, 21). Δεῖξε ἀγάπην πρὸς αὐτόν, ποὺ ἔχει ἁμαρτίαι. Πέσε τον, ὅτι τοῦ ὑπενώθιμῃς τὰ ἁμαρτήματά του ἀπὸ ἐνδιαφέρον καὶ φροντίδα διὰ νὰ διορθωθῆ, καὶ οὕτως μὲ σκοπὸν νὰ τὸν διασωμεύσῃς.

Πέσε στὰ πόδια του καὶ φίλησέ τα μὴ ἐντροπῆς νὰ τὸ κάμῃς, ἐν ἀπόθημῃς πραγματικὰ καὶ νὰ τὸν διορθώσῃς. Αὐτὸ κάνουν πολλὰς φορὰς καὶ οἱ ἱατροί. Ὅταν δηλαδὴ βλέπωμεν τοὺς ἄσθενες των νὰ ἀισθάνωνται ἀποσιτισμὸν πρὸς τὰ φάρμακα, μὲ φίληματα καὶ ποικιλία τοῦ καταφέρουσαν νὰ πάρουν τὸ σωτήριον δι' αὐτοὺς φάρμακον. Αὐτὸ νὰ κάμῃς καὶ σὺ. Εἰς τὸν ἱερέα φανέρωσε τὴν πληγὴν τοῦ ἀδελφοῦ σου. Τοῦτο δευκνεὶ ἄνθρωπον. 43 Ἀ ποὺ ἔχει ἐνδιαφέρον, φροντίδα καὶ προνοεὶ διὰ τὸν ἄλλον. Ὅχι δὲ μόνον εἰς ἐκεῖνους ποὺ κακολογοῦν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὄλους ἀκούουν αὐτοὺς, τοὺς συ-

ναυά να κλείουν τὰ αὐτὰ των καὶ νὰ μισθῶνται τὸν προσφύτην, ποὺ λέγει: ἔκείνον ποὺ κρυφὰ κατηγοροῦσε τὸν πλησίον του, τοῦτον ἀπεμάκρυνα ἀπὸ κοντά μου» (Ψαλμ. 100, 5). Λέγε πρὸς τὸν πλησίον τὰ ἑξῆς: Ἔσεως νὰ εἰπῆς ἐπαίνους καὶ ἐγκώμια διὰ κάποιον: Ἀνοήτως τὰ αὐτὰ μου διὰ νὰ δεχθῶ τὰ μύρα τῶν λόγων σου. Ἐάν ὅμως θέλῃς νὰ κατηγορήσῃς, τὰ κλείω, διότι δὲν ἀνέχομαι νὰ δέξωμαι κόπρον καὶ βόρβορον. Τὶ κέρδος θὰ ἔχει, ἐάν ἀκούσω, ὅτι ὁ δέσνα εἶναι κακὸς ἄνθρωπος; Ἀντιθέτως ἀπὸ τὴν πληροφορίαν αὐτὴν θὰ ἀποκομίω πύρα πολλὴν βλάβην καὶ ἐσχάτην ζημίαν.

Λέγε πρὸς αὐτόν. Ἄς κατὰξωμεν τὸν ἑαυτὸν μας καὶ ποῖαν ἀπολογίαν θὰ δώσωμεν εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὰ ἱδικά μας ἁμαρτήματα **B** καὶ τὴν περιέργειαν αὐτὴν καὶ λεπτομερῆ ἐξέτασιν, ποὺ κώνομεν διὰ τοὺς ἄλλους, νὰ στρέψωμεν εἰς τὸν Θεὸν τὸν ἴδικόν μας. Ποῖαν θὰ ἔχωμεν ἀπολογίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅταν τὰ ἱδικά μας ἁμαρτήματα ὅτε κἀν τὰ συλλογιζώμεθα, τὰ δὲ ζῆνα ἴσως λεπτομερῶς τὰ ἐξετάζωμεν. Καθὼς δὲ τὸ νὰ σκέψῃ κανεὶς διὰ νὰ κατασκοπεύσῃ τὸ ἐσωτερικὸν ἑνὸς σπιτιοῦ, ὅταν περὶ ἕξαι αὐτοῦ, εἶναι ἄσκητον πρῶτον, ποὺ προξενεῖ πολλὴν ἐντροπὴν, εἰς ὅσον τὸ κάνει, εἶται καὶ τὸ νὰ ἐξετάζῃ τις μὲ πολλὴν λεπτομέρειαν τὴν ζωὴν τοῦ ἄλλου, φανεράναι ἔλλειψιν πολιτισμοῦ καὶ ἐσχάτην μικροπρέπειαν.

Τὸ δὲ ἄξιον περισσότερου γέλωτος εἶναι, ὅτι, ἐνῶ παραουσιάζουν οὗτοι τοιοῦτον θῆον καὶ παραμελοῦν τὸν ἑαυτὸν τους, ὅταν εἰπουν κανένα μυστικὸν εἰς ἄραος τῶν ἄλλων, παρακαλοῦν καὶ ὀρκίζονται αὐτὸν ποὺ τὸ ἀκούει, νὰ μὴ τὸ εἰπῆ εἰς κανένα ἄλλον, φανερόνως μὲ τοῦτο ὅτι ἕκαμιν πρὸς τὸν ἄξιον κατηγορίας. **C** Διότι ἐάν παρακαλῆς ἕκείνον νὰ μὴ τὸ εἰπῆ εἰς κανένα ἄλλον, παλὸν περισσότερον ἔπρεπε σὺ πρῶτον νὰ μὴ τοῦ εἰπῆς τίποτε. Κατεῖκες μὲ ἀσφάλειαν τὸν λόγον καὶ τώρα ποὺ τὸν ἐπρόδωσες, φροντίζεις διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ; Ἐάν θέλῃς νὰ μὴ διαδοῖς εἰς ἄλλον τὸ μυστικόν, νὰ μὴ τὸ εἰπῆς ὅτε σὺ ὁ ἴδιος. Ἄφου δὲ εἰς ἄλλον τὸ εἰπῆς, εἶναι περὶ τὰ καὶ ἀνόητος οἱ συστάσεις ἐκευθίας καὶ οἱ ἔρκοι.

Ἀλλὰ εἶναι εὐχάριστον τὸ νὰ κακολογῆ κανεὶς; Εὐχάριστον, πράγματι, εἶναι τὸ νὰ μὴ κακολογῆ. Διότι αὐτὸς ποὺ ἔκακολόγησεν εὐρίσκειται μετὰ εἰς ἀγωνίαν, φοβεῖται, ἀποπειρεῖται, μετανοεῖ καὶ δογάζει τὴν γλώσσάν του, ἐπειδὴ φοβεῖται μήπως κάποτε, ὅτι εἴπῃ, διαδοῖς καὶ δημιουργήσῃ μεγάλον κίνδυνον, **D** περὶ τὴν καὶ ἀνακρελῆ ἔχθραν εἰς αὐτόν, οἱ ὅποιοι τὰ εἶπον. Αὐτὸς ὅμως, ποὺ κρατεῖ μέσῳ του,

ὅτι κακὸν γνωρίζει διὰ τοὺς ἄλλους, εἶναι ἀσφαλῆς καὶ παλὸ εὐχάριστος περὶ τὴν ζωὴν του. «Ἰσώσεως λόγον, λέγει, δε ἀποθήκη μέσα σου, μὴ φοβῆσαι δὲν θὰ σὲ ἀκόμη» (Σοφ. Σειρ. 19, 10). Τὶ δὲ σημαίνει δε ἀποθήκη μέσα σου; Σημαίνει σὸς αὐτὸν, κατάκασέ τον, μὴ τοῦ ἐπατρέφῃς νὰ ἐξέλθῃ, ὅτε κἀν νὰ κινήθῃ. Δὲν εἶναι δὲ ἀρκετὸν μόνον αὐτὸ, ἀλλὰ φροντίζε παλὸ νὰ μὴ ἀνέξωσι νὰ ἀκούσῃ ὅτε αὐτοὺς ποὺ κακολογοῦν ἄλλους. Ἄν δὲ τύχῃ νὰ ἀκούσῃς κάποτε αὐτοὺς, κατάκασε τοὺς λόγους των, φωνεῖσέ τους, ἔξκασέ τους, διὰ νὰ εἶσαι ὅπως αὐτὰ ποὺ δὲν τοὺς ἴσουςαν καὶ νὰ περναῖς μὲ εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν **E** ἀπὸ κάθε κίνδυνον τὴν παρούσαν ζωὴν. Ἄν καταλόθουν ὅσοι κακολογοῦν, ὅτι τοὺς ἀποστρέφωμεθα περισσότερον ἀπὸ ἕκείνους, ποὺ αὐτὰ σκεφαντοῦν, θὰ κόψουν τὴν κακὴν αὐτὴν συνήθειαν, θὰ διορθώσουν τὸ ἁμαρτήμα τους καὶ κατοῦν θὰ ἐπιανέσουν καὶ ἡμεῖς τοὺς ἴδιους καὶ θὰ μᾶς ἀνακρελῶσιν οὐτήρας καὶ εὐεργέτας των. Αὐτὸ καθὼς τὸ νὰ λέγῃ κανεὶς καλὸν λόγον διὰ κάποιον καὶ τὸν ἐγκωμιάζῃ γίνεται ἀρχὴ τῆς φιλίας μεταξὺ αὐτῶν, εἶται καὶ τὸ νὰ κακολογῆ καὶ σκεφαντῆ. **44 A** γίνεται ἀρχὴ καὶ θῆσς ἔχθρας καὶ ἀντιπαθείας καὶ ἀνεπιθήτων διατυλικτηρῶν. Ἄπὸ καμμίαν ἄλλην αἰτίαν δὲν προέρχεται ἡ ἀμέλεια διὰ τὸν ἑαυτὸν μας, παρὰ ἀπὸ τὸ νὰ φροντίζωμεν καὶ πολυεξετάζωμεν τὸν θῆον τῶν ζῆνων, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ ἄνθρωπος ποὺ κακολογῆ τοὺς ἄλλους καὶ ἐξετάζει μὲ λεπτομέρειαν τὸν θῆον των, νὰ ἐνδιαφερῆθῃ διὰ τὸ θελήσῃ τὸν ἴδικόν του θῆον. Ἐπειδὴ ὅλο του τὸ ἐνδιαφέρον ἐξαντλεῖται μὲ τὰς ζῆνας ὑποθέσεις, κατ' ἀνάγκην τὰ ἱδικά του ζητήματα εἶναι ἐν ἀπεξίᾳ καὶ παραμελημένα. Καὶ ὅμως θὰ ἦτο παλὸ εὐχάριστον ὅταν τὸν διαθέτομον χωρὸν του νὰ διαθέτῃ κανεὶς εἰς τὸ νὰ διορθῇ τὰ ἱδικά του ἁμαρτήματα καὶ νὰ κρῆν τὸν ἑαυτὸν του, διὰ τὸ ἀπελιθῆ πνευματικῶς. Ὅταν διαρῆσς φροντίζῃς διὰ τὰ ζῆνα, τότε θὰ φροντίζῃς καὶ διὰ τὰ ἱδικά σου ἐλαττώματα: **B**

Ἄς ἀποφάγωμεν λοιπὸν, ἀγαπητοί, δε ἀποφάγωμεν τὰς κακολογίας, ἀφοῦ ἐμάθωμεν ὅτι ἐλάττωρον τὸ ἄραρον αὐτῶν εἶναι διαβολικὸν καὶ ἐνέθρα τῆς ἐπιβουλῆς τοῦ διαβόλου. Διότι, διὰ νὰ παραμελήσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, καὶ βαρύτερον καταστήσωμεν τὴν ἐβδὴνῃν μας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν συνήθειαν τῆς κακολογίας μᾶς ἀδήγησεν ὁ διάβολος.

Δὲν εἶναι δὲ μόνον αὐτὸ τὸ κακόν, ὅτι ὀπλ. θὰ δώσωμεν λόγον, ὅτι ὅσοι εἶπωμεν τότε, ἀλλ' ὅτι θὰ κώπομεν καὶ τὰ ἱδικά μας ἁμαρτήματα βαρύτερα διὰ τῆς κακολογίας, ἐπειδὴ θὰ στρεψώμεν πῶσος ἀπολογίας. Ὅσοις εἶναι ἀσθηρὸς εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἁμαρτημάτων τῶν ἄλλων, διὰ τὰ ἱδικά του

ἀμαρτήματα ποτέ δὲν θὰ τόχει συγγνώμης. Ἐ δὲ αὐτὸν δὲν μόνον ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν ἀμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν κρίσιν μας περὶ τῶν ἄλλων θὰ θγάλη τὴν ἀπόφασιν περὶ ἡμῶν ὁ Θεός. Διὰ τοῦτο μὲς συνεβούλευσε λέγων τὰ ἑξῆς: «Μὴ κατακρίνετε ἀσυμμάτους τὸν πλησίον σας, διὰ νὰ μὴ κατακριθῆτε ὑπὸ τοῦ Θεοῦ (Ματθ. 7, 1). Κατὰ τὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ κρίσιν μας δὲν θὰ φανῆ τὸ ἁμάρτημα τοιοῦτον, ἀπαιτῶν ἢτο ἐβῶ, ἀλλὰ θὰ ὀμοιωθῆ ἀναγκαίαν μεταβολὴν, ἀνάλογον μὲ τὸν τρόπον ποῦ ἔκρινες τὸν συνάνθρωπόν σου. Διότι ὅπως ὁ φιλόδημος καὶ ἡμερος καὶ συγκρατητικὸς ἑλαττώνει, διὰ τοῦ καλοῦ αὐτοῦ τοιοῦτον τρόπον, τὸν περισσότερον ἄδικον τῶν ἀμαρτημάτων του, ἔτσι καὶ ὁ παρὸς καὶ σκληρὸς καὶ ἀδυσώπητος πρὸς τὸν πλησίον, αὐξάνει κατὰ πολὺ τὰ ἀμαρτήματά του. Δ' Ἄς ἐξορίσωμεν λοιπὸν ἀπὸ τὸ στόμα μας κάθε κακολογίαν, ἔκοντες ὑπ' ὅσιν εἶσι καὶ ἂν ἀκόμη, ἀπὸ υπερβολικῆς ἄδικου, τράχημεν σιγάκι, εἰς τίποτε δὲν θὰ μὲς ἀφελθῆ ἡ οὐκ ἐπιθυμία αὐτῆ, ἂν δὲν ἀποφύγῃμεν τὴν κακολογίαν. Δὲν κάνουν ἀκάθαρτον ψυχικῶς τὸν ἄνθρωπον ὅσα εἰσέρχονται εἰς τὸ στόμα, ἀλλὰ ὅσα ἐξέρχονται ἀπὸ αὐτό.

Ἐάν κάποιος ἤθελε ἀνακινῆσαι θάρσος, εἶταν οὐ θὰ ἐπερνοῦσε ἐκεῖ πλησίον, δὲν ἰδρίσκεται καὶ μαλάνεις αὐτὸν διὰ τὴν πρῆξιν του ταύτην; Λέγει μου, σὲ παρακαλῶ; Τὸ ἴδιο νὰ κάμῃς καὶ εἰς τοὺς κακολογοῦντας. Διότι ἡ δυσωδία, τὴν ὅποιαν προκαλεῖ εἰς τοὺς διαβάτας ὁ ἐγκατανοήμενος θάρσος, εἶναι πολὺ μικροτέρα ἀπὸ τὴν δυσωδίαν καὶ λύπην ποῦ προκαλεῖ εἰς τὴν ψυχὴν ἡ ἀνακίνησις ἑνὸς ἀμαρτημάτων καὶ τὸ ἐρωσάσασθαι ἀκάθαρτον θίου. Ἄς μένωμεν λοιπὸν μακρὰν ἀπὸ τὴν κακολογίαν, καὶ αἰσχρολογία Ἐ καὶ τὴν ἄλασφην καὶ μήτε τὸν πλησίον, μήτε τὸν Θεὸν νὰ κοκκαλογοῦμεν.

Διότι, δυστυχῶς, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κακολόγους ἐβῶσαν καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν τρέλλαν, ὥστε μετὰ ἀπὸ τοὺς συνδούλους των καὶ ἐναντίον τοῦ Δεσπότη νὰ σπείρουν τὴν γλώσσαν των. Πόσον μεγάλο κακὸν εἶναι τοῦτο, δύνασαι νὰ τὴν μάθῃς ἀπὸ τῶν κακῶν, ποῦ τώρα μὲς ἤθραν. Ἰδοὺ λοιπὸν ἄνθρωπος ἰδρίσθη μία φορὰ καὶ ὅλοι τρέμοντες καὶ φοβούμεθα καὶ αὐτοὶ ποῦ τὸν ἰδρῶσαν καὶ ἡμεῖς, ποῦ ἡ συνειδήσις μας μαρτυρεῖ, ὅτι δὲν ἐμεθα καθέλου ἔνοχοι.

Ὁ δὲ Θεὸς ἰδρίσκεται κάθε ἡμέραν, τί λέγει κάθε ἡμέραν; ⁴³ Ἀ μάλλον κάθε ἡμέραν, ἀπὸ τοὺς πλουσίους, ἀπὸ τοὺς πτωχοῦς, ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ ἔχουν ζῆσαν, ἀπὸ ἐκείνους ποῦ εὐδρίσκονται εἰς ἄλλους, ἀπὸ τοὺς περιφρονοῦντας τοὺς ἄλλους καὶ τοὺς περιφρονοῦμένους, καὶ κανεὶς δὲν νοιάζεται. Διὰ τοῦτο ἐπέτρπε νὰ ἰδρίσθῃ ἐκεῖνος, ποῦ εἶναι, ὅπως

ὅλοι μας, δούλος ἀπέναντι του, διὰ νὰ μάθῃς τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Δεσπότη, ἀπὸ τὸν κίνδυνον, ποῦ προήλθεν ἀπὸ τὴν ὄφρην ταύτην. Καίτοι δὲ ἡ ὄφρην αὐτὴ πρὸς τὸν βουσιεῖα ἐγινε μίαν καὶ μόνην φορὰν, ἐν τούτοις, δὲν περιμένουμεν συγχώρησιν δι' αὐτὴν. Ὁ Θεὸς ὅμως ποῦ τὸν παροργίζομεν κάθε ἡμέραν καὶ δὲν μετανοοῦμεν καθόλου, ἀκόμη μὲς ὑπομένει μὲ μεγάλην μακροθυμίαν. Ἐ βλάπτει πόσον μεγάλη εἶναι ἡ φιλοφροσύνη τοῦ Δεσπότη; Ἄν καὶ οἱ δρῶσαι τῆς παρανομίας ταύτης συνελθῆσαν καὶ ἀφελθῆσαν καὶ ἐπρωσῆσαν, ἐν τούτοις ἀκόμη φοβούμεθα, διότι δὲν ἔμαθεν ἀκόμη τὰ συμβάντα ὁ ὀβριθεὶς βασιλεὺς, ὅτε ἀπεφῆσε τί θὰ κάμῃ, καὶ εἶτα ὅλοι τρέμοντες.

Κανεὶς ὅμως ἄνθρωπος δὲν μετανοεῖ καὶ δὲν φοβεῖται διὰ τὰς ὄφρεις τὰς ὅποιās ἀπευθύνει πρὸς τὸν φιλόδημον καὶ ἡμερον Θεόν, καὶ τὰς ὅποιās ἀκούει κάθε ἡμέραν νὰ ἀπευθύνονται πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός. Καὶ ὅμως ἀρκεῖ νὰ ἀμολογῆσθαι μόνον τὸ ἁμάρτημά του καὶ νὰ ἀπαλλαγῆ τῆς πονηρίας τοῦ ἐγκλήματος, πρῶτα ποῦ δὲν συμβαίνει διὰ τὰς πρὸς τοὺς ἄνθρωπους ἐγκλήματα. Ἐκεῖ μάλιστα συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Ὅταν ἀμολογῶσιν οὗτοι τὸ παράπτμά τους, Ἐ τότε τιμωροῦνται περισσότερο ὅπως συνέθη καὶ εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν.

Διότι θανατίσθησαν ἄλλοι μὲν ἐκ παλαιάς, ἄλλοι δὲ διὰ πυρὸς, ἄλλοι ραβέντες εἰς τὰ θεία, καὶ ὅχι μόνον ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ παιδιὰ. Καὶ ὅτε ἡ ἄμωρος ἄλκις, ὅτε ἡ ἀρήν τοῦ λαοῦ, ὅτε τὸ εἶσι οἱ δρῶσαι ἔκτακτον αὐτῆ, διότι κατελήθησαν ἐξ ἀκακίῆς ἀπὸ τὸν διέβολον, ὅτε ἡ θεωρημένη ἀνυπόφορος παινῆ, ὅτε ἡ πικαεὶς, ὅτε εἶσι τὸ παράπτωμα ἡτο κοινόν, ὅτε ἡ ὑπόκρισις, ὅτε οὐδέποτε πλέον θὰ κάμουν ταυατὰ ἔργα, ὅτε ἄλλα καμῖα δικακολογία τοὺς ἀπῆλλαται ἀπὸ τὴν τιμωρίαν. Χωρὶς δὲ τὴν παροικρὴν συγχώρησιν ἰδρηγοῦντο εἰς τὴν καταστροφὴν ἐν τῇ μέσῃ ἐνώπιον στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι παραπροσῶσαν μῆρας κανεὶς τοὺς ἀπῆλλη τοὺς καταδικῶς. Δ' Παρακαλοῦσθεσαν αὐτοὺς μητέρες, ποῦ ἔβλεπον ἀπὸ μακρῶν τὴν ορατὴν τῶν παιδιῶν των, δὲν ἐταλμασαν ὅμως νὰ θρημώσουν διὰ τὴν συμφορὰν, διότι ὁ φόβος ἦτο ἀνίτερος τῆς ἄλλειψως καὶ τῆς μητρικῆς στοργῆς. Καθὼς δὲ οἱ ἄνθρωποι, ποῦ ἀπὸ τὴν ἔφρην ἐβλάπτουν τοὺς ναυαγοῦς, λιποῦνται μὲν ἀλλὰ δὲν ἡμωροῦν νὰ πληροῦσιν καὶ νὰ σώσουν αὐτοὺς ποῦ πλῆγονται, αὐτὸ αὐνδῆ καὶ εἰς τὴν περίστασιν αὐτῆν. Ὁ φόβος τῶν στρατιωτῶν, ὡς ἄλλα κύματα, δὲν ἔφρινε τὰς μητέρας ὅχι μόνον νὰ πληροῦσιν καὶ σώσουν τοὺς καταδικῶς, ἀλλὰ ὅτε κἂν νὰ δοκρῶσουν. Ἀπὸ γε, ἀπὸ τὸ γεγονός τοῦτο συμπέρανεται πόσον ἀφα-

τος, πόσον άπειρος, πόσον άκατανόητος είναι τοϋ Θεοϋ ή φιλονεικία; Ε' Εξά και την ίδίαν ούσαν με ήμεις έχει ο ίδιονόθεός και μίαν φοράν εις όλα τα χρόνια έπαθε τοϋτο και δεν συνέβη έπιπόδες εις τα μάτια του, ούτε το είδεν, ούτε το ήκουσεν ο ήσος και παρ' όλα ταύτα κανείς δεν συνεκαμήθη από τοϋς ένόχους. Διά τον Θεόν ήμεις δεν ίσάμεν τίποτε εξ αυτών των ελαφρονησιών. Διάτι τόση διαφορά υπάρχει μεταξύ ανθρώπων και Θεοϋ, ώστε δεν ήμπορει ο λόγος να την εσαφάρη; Επ' πλέον δε καθημερινώς ιδρύεται, ένψι είναι παρών και άκούει και βλέπει και άκουσ ούτε κεραυνόν βρωψε, ούτε την θάλασσαν διέταξε να δρμήση κατά της Ήρας και να καταποντήη πάντας, ούτε την γήν να άνοίξη και να καταπήη όλους αυτούς που όδρξουν, αλλά άνέκεται και μακροθυμεί 46 Α και ύποσκαται να συγκαμήση τοϋτοϋς, μόνον αν μετανοήσωσι και ύποσκαίωσι να μη επαναλάβωσι πλέον αυτά που έκαμνον. Ταιριάζει πράγματι να άνοφανήσωμεν: «Πώς θα δυναίμ' ποτέ να κάμη λόγον και να έξυμνήση επαισίως τα έργα τα θαυμαστά της δυνάμεως τοϋ Κυρίου και να κάμη άπιστοϋς πάντας τοϋς άρρητόντας ήμινους εις αυτόν.» (Ψαλμ. 108, 3). Πόσοι δα μόνον έρριπον κάτω, αλλά και κατεπίτησαν τας ειόνας τοϋ Θεοϋ; Διάτι διαν πνήγης σιτών που σου όφειλει, όταν τον ξεγυμνήσης και τον σόρης εις τα δικαστήρια, την εικόνα τοϋ Θεοϋ καταπατεί. "Άκουσον λοιπόν τον Παύλον να λέγη ότι ο άνθρωπος δεν όφειλει να κατακαλύπη την κεφαλήν του, διότι είναι εικόνα και δόξα τοϋ Θεοϋ (Α' Κορ. 11, 7) και τον Ίδιον τον Θεόν πλέον να λέγη εις κάμωμεν άνθρωπον κατ' εικόνα ήμετέραν και καθ' όμοειον» (Γεν. 1, 28). Β "Αν δε εστις ότι δεν έχει την ατήν ούσαν ο άνθρωπος με τον Θεόν, και τί σημασίαν έχει αυτό; Ούτε ο καλός των ανδριάντων ειχε την ίδίαν ούσαν με τον βασιλέα, και όμως έντιμωθήσαν αυτοί, που ετόλμησαν να τοϋς ύβρίσωσι. Και επ' των ανθρώπων τον Ίδιον σημαίνει αν και δεν έκαν την αυτήν ούσαν οι άνθρωποι με τον Θεόν, όπως και πράγματι δεν την έκαν, όμως έντιμωθήσαν εις τον Θεόν και δια την έντιμωσίαν αυτήν ποτέπι να άποληρθάνουν τήν. Σδ ήμεις δια άλίγη κρισή νομίζομετα καταπιεί, πνήγεις, σόρης δέω και έχει, και μέχρι σημερον καθόλου δεν έντιμωθήσ.

Είπε λοιπόν να γίνη κάποια καλή και αίσια μεταβολή. C Το έζησ ήμεις προλέγει και διαμορτίρωμα, ότι και αν παρέλθη το σύννεφον αυτό της σκοτασίας, και ήρείς συνεκίωμεν να μένωμεν εις την ίδίαν δια την ήρσην των έντολών τοϋ Θεοϋ άμείλιαν, πλέον πολύ χειρότερα θα πάθωμεν απ' όσα τώρα περιμένομεν. Και τώρα άκούη δεν φοδοῦμαι τόσο την

άργην τοϋ βασιλέως όσον την ίδίαν ως άμείλιαν.

Διάτι δια να συγκαμήσθι το πορότητά μας, δεν άρκει θεοσίως το να κάμωμεν λιτανείας επ' δύο ή τρεις ήμέρας, αλλά πρέπει να άλλέξη εξ άλαλήθρον ή ζωή μας, να άποκαταμώσωμεν από την άμαρτίαν, και να μένωμεν διαρκώς προσκολλημένοι εις την άρετήν. "Ότι δε παρατηρείται εις τοϋς άρρώστους, ο οι όποιοι αν δεν έξουν διαρκή κανονικήν διαίτην, δεν άφελούνται καθόλου από την θέσσαν τριών ή τεσσάρων ήμερών, αυτό συμβαίνει και με τοϋς άμαρτάνοντας αν δηλαδή δεν ζωσι διαρκώς ένάρετον όιον, δεν τοϋς άφελεί πλέον καθόλου ή μετάνοια και διάρθωσις των όσω και τριών ήμερών. Διάτι, καθώς, λέγει ή Γραφή (Β' Πετ. 2, 22), εκείνος, που κάνει μετάνοια και κατόπιν λερώνεται με όδρξορον, καθόλου δεν άφελείται από το λουτρόν, έτσι και εκείνος που μετενόησεν επ' τρεις ήμέρας και κατόπιν επανέλαθε τα ήσια, τίποτε περισσότερο δεν έκαμη.

"Ας μη κάμωμεν λοιπόν και τώρα εκείνο που πράττομεν πάντοτε. Διάτι, όταν πολλές φορές μας ήβραν σημασι και πείνα και Ήρασία, άποϋ διακοσμήμεν και ήγνώσαμεν καλύτεροι επ' τρεις και τέσσαρας ήμέρας, πλέον έγυρίσαμεν εις τας προηγουμένους ένομιάρτους συνθεσίας μας. Ε Διά τοϋτο μας ήλθεν αυτή ή θλίψη. "Αλλά αυτό, που δεν έγινε πρωτίτερα, δε γίνη τοϋτόκακιστον τώρα. "Αν μείνωμεν συνεχώς με την ίδίαν εύλόθειαν και δε διατηρώμεν την ίδίαν ευσθεσίαν, δια να μη λάθωμεν άναγκην άλλης τιμωρίας προς διάρθωσιν. Μήπως δεν ήμπορούσε να άποπίση δια ήγιναν ο Θεός; Βεβαίως ήμπορούσεν, αλλά επέτρεψε να γίνουσι δια να κάμη φρονιμωτέρους αυτούς που τον περιπρονοήν, δια τοϋ φόβου τοϋ βασίλεως, που είναι άνθρωπος όπως αυτοί. "Ας μη μού λέγη κανείς ότι πολλοί έννοχοι διαφέρον και ότι πολλοί όθλιοι είναι μεταξύ των συλληφθέντων ένόχων. Αυτό πολλές φορές το άκούω από πολλούς να λέγεται, δε μόνον δια την περιτίσαν αυτήν, αλλά και δια πολλές άλλας όμοιας με αυτήν. 47 Α

Τί λοιπόν θα άπαντήσωμεν εις αυτούς που λέγουσι τοϋτο; Θα τοϋς άπαντήσωμεν τα έξης: "Αν και δεν είναι έννοχος ο συλληφθείς εις την παραοσαν σάπην, αλλά, επειδή κάποτε έκαμη χειρότεραν απ' αυτήν άμαρτίαν και δεν μετάνοησε, τιμωρείται τώρα. Διάτι έχει αυτήν την συνθεσίαν ο Θεός. "Όταν δηλαδή άμαρτήσωμεν, δεν μετ τιμωρεί άμείλιως, αλλά άναβάλλει, δίδων καιρόν μετανόιας, ώστε να διαρθώσωμεν και μεταβλήσωμεν." Αν δε, διατ δεν έντιμωθήσωμεν, νομίζομεν ότι έσθουσε το άμαρτημά μας και άποφορήσωμεν, εκεί όπου δεν είκομεν καρμικόν ύποψιν, εκεί έξά-

παντος θα συλληφθώμεν και τιμωρηθώμεν. Τούτο δε γίνεται, διὰ τὸ μᾶλλον, ἢ ὅτι, ὅταν ἀμαρτήσωμεν και δὲν τιμωρηθώμεν δὲν πρόπει να παίρνωμεν ὄφρος, ἀλλὰ να ἔκοιμεν ὑπ' ὄφιν, ὅτι ἂν δὲν μετανοήσωμεν, ἡ τιμωρία θὰ μᾶς ἔλθῃ ὠρμηένως, ὑπ' ἑκαί ποῦ δὲν τὴν περιμένομεν. Ὡστε, ὅταν ἀγαπητέ, ἀμαρτήσης και δὲν τιμωρηθῆς, μὴ τὸ πάρος ἀηφίσιου, ἀλλὰ περισσότερο να φοβῆθῃς ἕκων ὑπ' ὄφιν σου, ὅτι εἶναι εὐκόλον εἰς τὸν Θεόν, ὅταν θέλῃ, να σὲ τιμωρήσῃ διὰ τὸ παράπτωμά σου. Ἐάν δὲ δὲν σὲ ἐτιμώρησε τότε, τὸ ἔκαμε διὰ τὸ σοῦ δόξῃ προθεσίαν να μετανοήσης. Κατόπιν ὄφιν εἴπομεν, ὡς μὴ λέγομεν λοιπὸν διὰ τὸ δεῖνα καίτοι ἀδόξως συνελθῆθῃ, ἄλλος δὲ ἂν και ἦτο ἔνοχος, διέφυγε. Διότι και ὁ ἀδῶς, ποῦ συνελθῆθῃ, ὡς εἶπον, ἐτιμωρήθῃ δὲ ἄλλα ἀμαρτήματα, και αὐτὸς ποῦ πᾶρα ἐφεύγετο, ἔάν δὲν μετανοήσῃ, θὰ ποσθῇ εἰς ἄλλην παγίδα. C Ἄν τούτο ἔκαμεν πάντοτε ὑπ' ὄφιν μας, δὲν θὰ ἀρρημονήσωμεν ποτὲ τὰ ἀμαρτήματά μας, ἀλλ' ἔκοντες διαρκῶς τὸν φόβον και τὸν τρόπον μῆπως τιμωρηθῶμεν, θὰ εὐ ἐνθουσιώμεθα γρήγορα και πάντοτε. Διότι τίποτε δὲν συντελεῖ συνήθως τόσο εἰς τὸ να μᾶς ὑπενωμική τὰς ἀμαρτίας μας, ὅσον ἡ κόλασις και ἡ τιμωρία. Καὶ τούτο φαίνεται ὅσο τὸ παράδειγμα τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰωακὴμ. Ἀφοῦ δηλοδὴ ἐπάλησαν ἕκαστοι τὸν δίκαιον και ἐπέρασον δεκατρία ἔτη, ὑποψασθέντες ὅτι τιμωροῦνται δι' αὐτὸ, και φοβούμενοι, ὅτι θὰ ὑποστοῦν τὴν ἐπεκτείν τιμωρίαν, ἐθυμώθησαν τὴν ἀμαρτίαν των και εἶπον μεταξὺ των. Ναί, εἰμεθα ἔνοχοι διὰ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν μας Ἰωακὴμ ἀμαρτίαν μας (Γεν. 42, 21). Ἐλέπεις πῶς ὁ φόβος τοῦς ἔκαμε να θυμωθῶν τὴν ἀμαρτίαν των ἕκείνην; Καὶ ὅταν μὲν ἡμάρτανον, δὲν τὸ ἠοβῶντο, D ὅταν δὲ ἐπερίμεναν να τιμωρηθῶν, τότε τὸ ἐθυμώθησαν.

Ταῦτα λοιπὸν ὄλα ἔκοντες ὑπ' ὄφιν, ὡς μεταβάλοιμεν και διορθώσωμεν τὸν βίον μας. Ἄς φροντίσωμεν περισσότερο διὰ τὴν εὐσέθειαν και τὴν ἀρετὴν, παρὰ διὰ τὴν ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν, ποῦ μᾶς κατέκει. Καὶ ἐν τῷ μεταξύ τρεῖς ἐντολὰς θέλω να παρακατήσω σε ὡς, εἰ, πρὸς κάρην μου, τὰς φυλάξῃτε μαζί με τὴν νηστείαν, αἱ ὁποῖαι εἶναι αἱ ἔξῃς:

Κανένα να μὴ κακολογήσῃ, κανένα ἀνθρώπων να μὴ ἔχετε ἔκθρον, να κόψετε τελεῖκας ἀπὸ τὸ στήσι σας τὴν κακὴν τῶν ὄρων συνήθειαν. Καθὼς δὲ κάνομεν, ὅταν ἀκούσωμεν, ὅτι μᾶς ἐπεβλήθῃ κάποια χρηματικὴ εἰσφορὰ, ποῦ καθένος, ἀφοῦ ὑπάγῃ εἰς τὸ σπίτι του και καλέσῃ τὴν γυναῖκά του, τὰ παιδιὰ του και τοὺς ὑπερέτας του, E οὐσκέπτεται και ἐξετάζει με αὐτούς, πῶς θὰ καταβάλῃ τὴν εἰσφορὰν ἕκείνην, αὐτὸ

να κάνομεν και τώρα διὰ τὸς ἐντολὰς αὐτὰς τὰς πνευματικὰς. Ἀφοῦ ὑπάγῃ καθένος εἰς τὸ σπίτι του, ὡς καλὴ τὴν γυναῖκά του και τὰ παιδιὰ του και ἄς τοὺς λέγῃ, ὅτι σήμερον ἐπεβλήθῃ εἰσφορὰ πνευματικὴ, εἰσφορὰ διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἐπέλθῃ κάποια λύσις καὶ ἀπαλλαγὴ ὑπ' αὐτῶν τῶν κακῶν, εἰσφορὰ ἡ ὁποία, αὐτὸς ποῦ τὴν καταβάλλοι, δὲν τοὺς κάνει πτωκούς, ἀλλὰ πλουσιώτερος, ὥστε κανένα ἕκθρον να μὴ ἔκων. Ἄς κανένα να μὴ κακολογῶν, οὔτε καθῶλον να ἀρκεῖνται. Ἄς ἐξετάσωμεν, ὡς φροντίσωμεν, ὡς σκεφθώμεν, πῶς θὰ ἐκτελέσωμεν τὰς ἐντολὰς ταύτας. Ἄς καταβάλωμεν πᾶσον προσπόθεσον, ὡς ὑπενωμική αὐτὰς ὁ ἔνος εἰς τὸν ἄλλον, και ἄς τὸν διορθῶν, διὰ τὸ μὴ μεταδῶμεν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν κρεσταις και με τὸ να ζητοῦμεν να δανεισθῶμεν, πῶθωμεν ὅτι και αἱ μισοὶ παρθένοι τῆς παραβολῆς (Ματθ. 25, 1-13), και κόκοιμεν τὴν αἰώνιον σωτηρίαν μας. Ἄν ἔτοι κανονίζωμεν τὸν βίον μας, ὡς ὑπόσκασις και ὡς ἐγγυώμα, ὅτι ὑπ' αὐτὸ θὰ προέλθῃ κάποια λύσις τῆς παρούσης συμφορῆς και ἀπαλλαγὴ ἕκ τῶντων τῶν κακῶν και τὸ σπουδαιότερον ἡ ἀπόλαυσις τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. B

Ἐπρεπε θέθεσι να σὲς εἶπω να ἐκτελέσῃτε κάθε ἀρετὴν, ἀλλὰ ὡς εἶπα αὐτὰς μόνον, διότι θεωρῶ ὅτι ἄριστος τρόπος να διορθῶθῃ κανένας τὸν βίον του εἶναι να παίρῃν καμωτὰ μίαν μίαν ἐντολὴν και, ἀφοῦ τὴν ἀραρῶσῃ, τότε εἰς τὰς ἄλλας να προχωρῇ. Καθὼς δηλοδὴ, ὅταν πρόκειται να σκάψῃ ὁ γεωργὸς καλλιεργήσιμον ἕκασιν, φθάνει εἰς τὸ τέλος τῆς ἐργασίας του, σκάπτειν αὐτὴν κατὰ τεμάσι, ἔτσι και ἡμεῖς πρόπει να κόκοιμεν. Ἐάν θέσωμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, ὡς ὄρον ἀπαράβατον, να ἐκτελέσωμεν, κατὰ τὴν παρούσαν τεσσαρακοστήν, με μεγάλην ἀκρίβειαν τὰς τρεῖς αὐτὰς ἐντολὰς, ἡ καλὴ αὐτὴ συνήθεια, τὴν ὁποῖαν ἐκασορῶλοισαμεν, και μὴ ἄλλο θὰ μᾶς βοηθήσῃ, ὥστε με περισσότερο εὐκόλιαν να φθάσωμεν και εἰς τὴν γήρην, τῶν ἄλλων ἐντολῶν και να ἔλθωμεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς χριστιανικῆς φιλοσοφίας. C Τότε και τὸν παρόντα βίον θα ἀπολαύσωμεν με καλὰ ἐπέπας και εἰς τὸν μελλόντα με πολλὴν παρησίαν θα παρασπῶμεν ἑνώσιον τοῦ Χριστοῦ και θα ἀπολαύσωμεν τὰ ἀπόρητρα ἀγαθὰ, τῶν ὁποίων εἶπε εἶναι να ἀξιωθῶμεν διὰ τῆς κἀριτος και φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου ὡς εἶναι ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα και εἰς τὸ ἄγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.